Cyngor Gwynedd

DATGANIAD O'R CYFRIFON 2017/18

Adran Cyllid
www.gwynedd.llyw.cymru

MYNEGAI

	Tudalen
Adroddiad Naratif	2 - 6
Datganiad Cyfrifoldebau	7
Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu	8
Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	9
Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau	10
Y Fantolen	11
Datganiad Llif Arian	12
Nodiadau i'r Cyfrifon	13 - 76
Atodiad A – Y Gronfa Degwm	77
Atodiad B – Cronfa Ymddiriedolaeth FMG Morgan	78
Atodiad C – Datganiad Llywodraethu Blynyddol	79 – 97
Adroddiad yr Archwilydd	98 - 99

ADRODDIAD NARATIF

Rhagarweiniad

Mae cyfrifon Cyngor Gwynedd am 2017/18 wedi'u cyflwyno yma ar dudalennau 8 i 78.

Mae'r Cyfrifon yn cynnwys:-

- **Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu** – Er nad yw'n ddatganiad statudol, mae'n dangos sut mae gwariant blynyddol yn cael ei wario a'i ariannu o adnoddau (grantiau llywodraeth, treth cyngor a trethi busnes) gan awdurdodau lleol o'i gymharu â'r adnoddau sy'n cael eu defnyddio neu eu hennill gan awdurdodau yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol.

- **Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr** - Hwn yw prif gyfrif refeniw'r Cyngor. Dengys y datganiad hwn y gost gyfrifyddol yn y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau yn unol â pholisïau cyfrifeg cyffredinol derbyniol, yn hytrach na'r swm i'w ariannu o drethiant. Mae Awdurdodau yn codi trethiant i gyflenwi gwariant yn unol â rheoliadau; gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Dangosir y sefyllfa trethiant yn y Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau.

- **Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau** - Dengys y datganiad hwn y symudiad o fewn y flwyddyn mewn gwahanol reserfau a ddelir gan yr Awdurdod, wedi eu dadansoddi yn 'reserfau defnyddiadwy' a 'reserfau na ellir eu defnyddio'. Mae sefyllfa trethiant yn cael ei adlewyrchu yn y Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau.

- **Y Fantolen** - Sydd yn datgan sefyllfa ariannol y Cyngor ar 31 Mawrth 2018.

- **Y Datganiad Llif Arian** - Mae'r datganiad yma'n crynhoi llif yr arian i mewn ac allan o'r Cyngor yn ystod 2017/18 at ddibenion refeniw a chyfalaf.

- **Cyfrifon Cronfa'r Degwm a Chronfa Ymddiriedolaeth FMG Morgan.**

Cefnogir y cyfrifon hyn gan yr Adroddiad Naratif yma, y Polisïau Cyfrifo ac amrywiol nodiadau i'r cyfrifon.

Gweledigaeth a Blaenoriaethau Gwynedd

Mae gweledigaeth a blaenoriaethau'r Cyngor wedi eu cynnwys yng Nghynllun Cyngor Gwynedd, sef 'Cefnogi holl bobl Gwynedd i ffynnu a byw bywyd cyflawn yn eu cymuned, mewn sir sy'n un o'r siroedd gorau i fyw ynddi.'

Mae yna sawl elfen i Gynllun y Cyngor, gan gynnwys Cynllun Gwella sy'n amlinellu ein blaenoriaethau gwella,ein saith amcan llesiant, a chynlluniau adrannau sy'n disgrifio holl waith dydd i ddydd y Cyngor. Mae'r cynllun ar gael yn: https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Perfformiad-y-Cyngor/Rheoli-Perfformiad.aspx

Strategaeth Ariannol

Mae Strategaeth Ariannol y Cyngor a Chyllideb 2017/18 a fabwysiadwyd gan y Cyngor yn ei gyfarfod ar 2 Mawrth 2017 yn gosod y sylfaen ar gyfer medru ceisio cyflawni'r blaenoriaethau gwella tra'n ceisio dygymod hefyd gyda'r cynnydd parhaus yn y galw am ein gwasanaethau. Yn anorfod, mae'r Strategaeth Ariannol yn mynd i fod yn ddibynnol ar y blaenoriaethau. Mae'r strategaeth ar gael yn: https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Strategaethau-a-pholis%c3%afau/Cynlluniau-corfforaethol-a-strategaethau/Cynllun-Cyngor-Gwynedd-2018-23.aspx.

Sefydlir y gyllideb flynyddol o fewn cyd-destun strategaeth ariannol tymor canolig, er mwyn sicrhau fod y gyllideb honno yn paratoi ar gyfer y sefyllfa i ddod, yn hytrach na chyfarch anghenion un flwyddyn yn unig. Mae'r cynllunio tymor canolig hyn wedi talu ar ei ganfed i'r Cyngor, gan ei alluogi i gynllunio arbedion angenrheidiol yn rhesymegol, heb orfod cymryd penderfyniadau brysiog/amhriodol o ran y buddion i'r dinesydd, ac wedi sefydlu cyfundrefn ar gyfer adnabod arbedion a thoriadau cyllidol.

Mae'r toriadau yn yr arian y mae'r Cyngor yn ei dderbyn gan y Llywodraeth yn golygu fod angen i ni ddygymod efo derbyn llai o arian i gynnal ein gwasanaethau. Dros yr 8 mlynedd ddiwethaf rydym wedi gorfod tynnu dros £48m allan o gyllideb y Cyngor. Serch hynny, rydym wedi bod yn lled lwyddiannus yn cadw'r effaith ar drigolion Gwynedd i'r

lleiafswm posibl, ond bellach mae'r toriadau wedi cychwyn brathu. Nid oes unrhyw argoel fod y toriadau parhaus yn y cyllid a gawn gan Lywodraeth Cymru i dalu am y gwasanaethau allweddol yr ydym yn eu darparu yn dod i ben yn y dyfodol agos; byddwn felly yn parhau efo'r gwaith o sicrhau ein bod yn gwireddu'r arbedion hynny sydd wedi eu cymeradwyo eisoes a sicrhau ein bod yn cynllunio ar gyfer darganfod arbedion y dyfodol.

Perfformiad 2017/18

Mae Fframwaith Rheoli Perfformiad y Cyngor yn gylch sy'n cefnogi cynllunio, rheoli ac adrodd ar berfformiad ein gwasanaethau, er mwyn sicrhau y gorau ar gyfer pobl Gwynedd heddiw ac yfory. Mae Adroddiad Perfformiad Gwynedd 2017/18 yn darparu gwybodaeth ar berfformiad adrannau yn erbyn ein blaenoriaethau gan ganolbwyntio ar wella canlyniadau i fywydau pobl Gwynedd. Mae'r adroddiad ar gael ar:
https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Perfformiad-y-Cyngor/Mesur-Perfformiad.aspx

Perfformiad Ariannol 2017/18

- Er gwaethaf gofynion parhaus i gyflawni arbedion heriol, mae sefyllfa ariannol derfynol adrannau'r Cyngor am 2017/18 yn cadarnhau y bu rheolaeth ariannol effeithiol. Adroddwyd sefyllfa alldro ariannol 2017/18 i'r Cabinet yn ei gyfarfod ar 22 Mai 2018. Cymeradwyodd aelodau'r Cabinet danwariant net gwasanaethau o £316k i'w cario drosodd am y flwyddyn.

- Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol 2017/18, roedd mwyafrif yr adrannau a nifer o benawdau corfforaethol yn adrodd sefyllfa tanwariant, gyda chynnydd sylweddol yn sefyllfa ariannol yr Adran Oedolion yn ystod chwarter olaf y flwyddyn. Roedd gorwariant ar leoliadau a gwasanaethau gweithredol yn yr Adran Plant a Theuluoedd, ar gludiant gan yr Adran Addysg ac yn maes gwastraff a pheirianneg gan Priffyrdd a Bwrdeistrefol.

- Dengys y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar dudalen 9 fod gwariant refeniw gros y Cyngor ar lefel 'Cost Gwasanaethau' yn £364m yn ystod 2017/18, gyda'r sefyllfa net yn £238m.

- Bu i sefyllfa ariannol 2017/18 gael ei chymryd i ystyriaeth yn y broses o sefydlu cyllideb 2018/19.

TABL 1 - Crynodeb o'r Gymhariaeth rhwng y Gyllideb a'r Gwir Sefyllfa (Net)

Mae cyllideb net y Cyngor yn cael ei gyllido gan treth y cyngor, grantiau cyffredinol y llywodraeth a threthi annomestig cenedlaethol yn bennaf ac yn £246m ar gyfer 2017/18.

Mae Tabl 1 yn cynnwys cymhariaeth perfformiad cyllidebol ar lefel crynhoad, a ceir gwybodaeth bellach yn Nhabl 2.

	Cyllideb	**Gwir**	**Gwahaniaeth**
	£'000	**£'000**	**£'000**
Gwariant Net ar Weithgareddau	246,014	246,271	257
Swm Adrannol i'w gario ymlaen ar ddiwedd blwyddyn	0	316	316
	246,014	246,587	573
Ariannwyd gan -			
Incwm y Dreth Cyngor	(77,050)	(76,608)	442
Cyfran o'r Trethi Annomestig Cenedlaethol	(40,451)	(40,451)	0
Grantiau Llywodraeth Cyffredinol	(128,513)	(128,513)	0
Cyfraniad i Falans y Gronfa Gyffredinol		(1,015)	(1,015)
	0	0	0

- Mae'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau ar dudalennau 9 a 10 yn darparu dadansoddiad o'r symudiadau yn y flwyddyn.

TABL 2 - Symudiad Trawsddodiad rhwng 'Crynodeb o'r Gymhariaeth rhwng y Gyllideb a'r Gwir Sefyllfa (Net)' (Tabl 1) i'r fformat Incwm a Gwariant sydd yn adlewyrchu'r Strwythur Rheolaethol Adrannol.

Adran	Adroddiad Perfformiad (Alldro)	Addasiad Trawsddodiad	Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol	Addasiadau rhwng y sail Ariannu a'r sail Cyfrifo	Datganiad Incwm a Gwariant
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addysg	82,854	(761)	**82,093**	0	**82,093**
Cefnogaeth Gorfforaethol	7,843	0	**7,843**	0	**7,843**
Cyllid	5,766	89	**5,855**	0	**5,855**
Economi a Chymuned	5,893	(70)	**5,823**	0	**5,823**
Oedolion, Iechyd a Llesiant	44,070	1,332	**45,402**	0	**45,402**
Plant a Chefnogi Teuluoedd	13,654	(34)	**13,620**	0	**13,620**
Priffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd)	21,044	21	**21,065**	0	**21,065**
Amgylchedd	4,204	38	**4,242**	0	**4,242**
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	1,831	48	**1,879**	0	**1,879**
Ymgynghoriaeth Gwynedd	152	(320)	**(168)**	0	**(168)**
Corfforaethol	50,606	(29,897)	**20,709**	29,529	**50,238**
Cost Gwasanaethau	237,917	(29,554)	**208,363**	29,529	**237,892**
Eraill (Yn cynnwys Addasiad Canolog a Chorfforaethol)	8,670	29,554	**38,224**	(29,529)	**8,695**
Cyfanswm	246,587	0	**246,587**	0	**246,587**

Addasiad Trawsddodiad - Mae'r addasiadau yn y golofn trawsddodiad yn cyfeirio at y cyfraniad net i ac o reserfau.

- **Eitemau Materol o Incwm a Gwariant**

  Mae'r eitemau perthnasol yn cynnwys:-
  - £22m yn y maes pensiwn ar ailfesuriad o'r asedau buddion diffiniedig net yn y maes pensiynau, yn unol ag asesiad Actiwari Cronfa Bensiwn Gwynedd (Nodyn 23).
  - Yn dilyn ailbrisio rhan o bortffolio tir ac adeiladau'r Cyngor (sydd bellach yn dilyn rhaglen dreigl), gwarged net o £6m ar ailbrisio asedau eiddo, offer a chyfarpar (Nodyn 15 a 23).

- **Materion Eraill**

  - Bu problemau digynsail yn y sefyllfa ariannol fyd-eang yn y blynyddoedd diwethaf. Oherwydd y sefyllfa gyffredinol yma, bu'n angenrheidiol i'r Awdurdod gymryd yr amgylchiadau i ystyriaeth yn ei gynlluniau ariannol, gan hefyd gadw lefel darbodus o reserfau.
  - Ers y refferendwm ar aelodaeth y DU o'r Undeb Ewropeaidd, bu cryn ansicrwydd economaidd. Disgwylir i hyn barhau am gyfnod a gall hyn effeithio rhai ffactorau a phenderfyniadau cyllidol gan y Cyngor.

Gwariant Cyfalaf yn 2017/18

Yn 2017/18 gwariodd y Cyngor £23.4m ar gynlluniau cyfalaf. Dengys y tabl canlynol fanylion y gwariant yma ynghyd â'r modd y cafodd ei ariannu.

CRYNODEB O WARIANT CYFALAF A'I ARIANNU		
2016/17		**2017/18**
£'000		**£'000**
15,033	Addysg	10,575
5,053	Amgylchedd	4,888
70	Cefnogaeth Gorfforaethol	28
609	Cyllid	389
1,951	Economi a Chymuned	1,249
2,802	Oedolion, Iechyd a Llesiant	2,781
58	Plant a Chefnogi Teuluoedd	214
2,558	Priffyrdd a Bwrdeistrefol	3,095
1,175	Ymgynghoriaeth Gwynedd	179
29,309		**23,398**
	ARIANNWYD GAN -	
11,106	Benthyciadau	7,785
11,460	Grantiau a Chyfraniadau	11,109
770	Derbyniadau Cyfalaf	1,384
5,973	Refeniw a Chronfeydd Eraill	3,120
29,309		**23,398**

- Cynhwysir Gwariant Refeniw wedi ei Ariannu o Gyfalaf drwy Statud o £3.9m yn y tabl uchod. Ad-dalwyd y gwariant yma i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn. Cyfanswm gwariant ar Asedau Anghyfredol ac Asedau ar gael i'w gwerthu oedd £19.5m fel y dangosir yn Nodyn 15 a 20 ar dudalennau 38 i 40 a thudalen 50.

- Roedd Dyled Benthyciadau'r Cyngor ar 31 Mawrth 2018 yn £118.7m – cynnydd o £7.2m (o £111.5m) yn ystod y flwyddyn. Gwnaethpwyd ad-daliadau o £2.7m yn unol â thelerau'r benthyciadau unigol.

Darpariaethau ac Arian wrth Gefn

Yn ychwanegol at y Balans Cyffredinol heb ei glustnodi o £5.9m, roedd gan y Cyngor ddarpariaethau o £7.8m, reserfau eraill a glustnodwyd o £42.5m a balansau ysgolion o £4.0m. Cyfanswm y rhain oedd £60.2m. Ceir manylion yn y Fantolen, Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau a Nodyn 10 a 22.

Adolygwyd digonolrwydd cronfeydd penodol y Cyngor gan y Pennaeth Cyllid wrth gau'r cyfrifon eleni, yn unol â'r polisi a gymeradwywyd. Llwyddodd yr adolygiad i gynaeafu £2.9m o Adnoddau, gyda £2.7m ohono i'w neilltuo ar gyfer blaenoriaethau Cynllun y Cyngor.

Cronfa Bensiwn

Mae gan y Cyngor (fel cyflogwr) ymrwymiad net yn deillio o'u cyfran o asedau ac ymrwymiadau'r Gronfa Bensiwn Gwynedd, sydd wedi ei gyfrifo yn unol â Safonau Cyfrifo Rhyngwladol 19. Mae'r Fantolen yn cynnwys asesiad gan Actiwari y Gronfa, Hymans, o gyfran y Cyngor o ymrwymiad y Gronfa Bensiwn. Mae'r ymrwymiad net yma wedi lleihau £8m i £227m yn 2017/18. Gweler Nodyn 38 am wybodaeth bellach.

Sefyllfa ar un pwynt mewn amser yw'r ymrwymiad pensiwn net. Gall prisiau'r farchnad gynyddu neu leihau yn sylweddol yn y tymor byr ac felly nid oes modd meintoli'r effaith tymor hir bydd symudiad o'r fath yma ym mhrisiau'r farchnad yn cael ar y Gronfa Bensiwn.

Llywodraethu

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am sicrhau bod trefniadau llywodraethu cadarn yn bodoli, er hwyluso gweithrediad effeithiol ei swyddogaethau, sy'n cynnwys trefniadau ar gyfer rheoli risg. Mae gwybodaeth bellach wedi ei gynnwys o fewn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn Atodiad C.

Polisïau Cyfrifo

Mae'r egwyddorion cyfrifo a fabwysiadwyd gan y Cyngor yn cydymffurfio â holl ymarferion cyfrifeg gymeradwy berthnasol ac maent wedi'u hegluro yn llawn yn y Polisïau Cyfrifo yn Nodyn 1 i'r Cyfrifon ar dudalen 13.

Newidiadau mewn Polisïau Cyfrifeg ac i'r Datganiad o'r Cyfrifon

Nid oedd newidiadau i bolisïau cyfrifeg yn ystod 2017/18.

Gwybodaeth Bellach

Mae Datganiad o'r Cyfrifon ar gael ar wefan Cyngor Gwynedd sef www.gwynedd.llyw.cymru.

Ceir gwybodaeth bellach am y cyfrifon gan:

Ffion Madog Evans
Uwch Reolwr Cyllid
01286 679133

neu

Sian Pugh
Prif Gyfrifydd
01286 679134

Adran Cyllid
Cyngor Gwynedd
Swyddfa'r Cyngor
Caernarfon
Gwynedd
LL55 1SH

Mae hyn yn rhan o bolisi'r Cyngor i ddarparu gwybodaeth lawn am weithgareddau'r Cyngor. Yn ychwanegol, mae gan aelodau'r cyhoedd sydd yn dymuno, hawl statudol i arolygu'r cyfrifon cyn cwblheir yr archwiliad. Hysbysir argaeledd y cyfrifon i'w harolygu ar wefan y Cyngor ar yr adeg briodol.

CYNGOR GWYNEDD

DATGANIAD O'R CYFRIFON

DATGANIAD O GYFRIFOLDEBAU AM Y DATGANIAD O'R CYFRIFON

CYFRIFOLDEB YR AWDURDOD

Mae'n ofynnol ar Gyngor Gwynedd i wneud trefniadau ar gyfer iawn weinyddiad o'i faterion ariannol ac i sicrhau y rhoddir cyfrifoldeb am weinyddu'r materion hynny i un o'i swyddogion. Yng Nghyngor Gwynedd, y Pennaeth Cyllid yw'r "Swyddog Adran 151" hwnnw. Cyfrifoldeb yr Awdurdod hefyd yw rheoli ei weithgareddau er mwyn sicrhau defnydd effeithiol, effeithlon ac economaidd o'i adnoddau, gwarchod ei asedau, a chymeradwyo'r Datganiad o'r Cyfrifon.

Cadeirydd Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu

27 Medi 2018

CYFRIFOLDEB Y PENNAETH CYLLID

Y Pennaeth Cyllid sy'n gyfrifol am baratoi Datganiad Cyfrifon y Cyngor a Datganiad Cyfrifon y Gronfa Bensiwn yn unol â'r ymarfer priodol fel a osodir allan yn y *Côd Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig* (y "Côd").

Wrth baratoi'r Datganiad o'r Cyfrifon, mae'r Pennaeth Cyllid wedi dewis polisïau cyfrifo priodol gan eu defnyddio'n gyson; wedi ffurfio barnau a gwneud amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a darbodus ac yn cydymffurfio â'r Côd.

Hefyd, mae'r Pennaeth Cyllid wedi cadw cofnodion cyfrifo priodol a chyfamserol, ac wedi cymryd camau rhesymol i ddarganfod a gwarchod rhag twyll ac unrhyw anghysondebau eraill.

TYSTYSGRIF Y SWYDDOG CYLLIDOL CYFRIFOL

Tystiaf fod y Datganiad o'r Cyfrifon wedi ei baratoi yn unol â'r trefniadau uchod. Mae'r Datganiad yn cyflwyno darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Gwynedd ar 31 Mawrth 2018, ac incwm a gwariant y Cyngor am y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny.

Dafydd L. Edwards B.A., C.P.F.A., I.R.R.V.
Pennaeth Cyllid, Cyngor Gwynedd

18 Medi 2018

DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU

Mae'r Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu yn dangos sut mae gwariant blynyddol yn cael ei wario a'i ariannu o adnoddau (grantiau llywodraeth, treth cyngor a trethi busnes) gan awdurdodau lleol o'i gymharu â'r adnoddau sy'n cael eu defnyddio neu eu hennill gan awdurdodau yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol. Mae hefyd yn dangos sut mae'r gwariant yn cael ei ddyrannu i bwrpas gwneud penderfyniadau rhwng adrannau y Cyngor. Mae incwm a gwariant sydd fel arfer yn cael ei gyfrifo yn unol â threfn cyfrifo cyffredinol arferol yn cael ei gyflwyno yn llawnach yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

2016/17				2017/18		
Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol	**Addasiadau rhwng y sail Cyfrifo a'r sail Ariannu** (gweler Nodyn 9)	**Gwariant Net yn y Datganiad Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr**		**Gwariant Net i'w Ariannu gan falansau'r Gronfa Gyffredinol**	**Addasiadau rhwng y sail Cyfrifo a'r sail Ariannu** (gweler Nodyn 9)	**Gwariant Net yn y Datganiad Gwariant ac Incwm Cynhwysfawr**
£'000	**£'000**	**£'000**		**£'000**	**£'000**	**£'000**
82,153	0	82,153	Addysg	82,093	0	82,093
7,915	0	7,915	Cefnogaeth Gorfforaethol	7,843	0	7,843
5,745	0	5,745	Cyllid	5,855	0	5,855
6,554	0	6,554	Economi a Chymuned	5,823	0	5,823
44,552	0	44,552	Oedolion, Iechyd a Llesiant	45,402	0	45,402
13,172	0	13,172	Plant a Chefnogi Teuluoedd	13,620	0	13,620
19,282	1,681	20,963	Priffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd*)	21,065	0	21,065
5,905	0	5,905	Amgylchedd	4,242	0	4,242
1,915	0	1,915	Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	1,879	0	1,879
224	0	224	Ymgynghoriaeth Gwynedd	(168)	0	(168)
15,706	21,865	37,571	Corfforaethol	20,709	29,529	50,238
203,123	**23,546**	**226,669**	**Cost Gwasanaethau**	**208,363**	**29,529**	**237,892**
20,466	694	21,160	Gwariant Gweithredol Arall	21,417	546	21,963
19,563	(7,253)	12,310	Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	16,774	(4,625)	12,149
(241,598)	(9,288)	(250,886)	Treth ac Incwm Grant Amhenodol	(245,564)	(11,039)	(256,603)
1,554	**7,699**	**9,253**	**(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau**	**990**	**14,411**	**15,401**
(54,933)			Balans Agoriadol y Gronfa Gyffredinol	(53,379)		
1,554			(Gwarged)/Diffyg ar y Gronfa Gyffredinol yn y flwyddyn	990		
(53,379)			Balans Cau y Gronfa Gyffredinol	**(52,389)**		

* Cefnffyrdd - Addasiadau perthnasol i Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

Dengys y datganiad hwn y gost gyfrifyddol yn y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau yn unol â pholisïau cyfrifeg gyffredinol dderbyniol, yn hytrach na'r swm i'w ariannu o drethiant. Mae Awdurdodau yn codi trethiant i gyflenwi gwariant yn unol â rheoliadau; gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Dengys y sefyllfa trethiant yn y Dadansoddiad Gwariant ac Ariannu ac yn y Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau.

2016/17					2017/18		
Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net		*Nodyn*	Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net
£'000	£'000	£'000			£'000	£'000	£'000
100,797	(18,644)	82,153	Addysg		103,039	(20,946)	82,093
10,587	(2,672)	7,915	Cefnogaeth Gorfforaethol		9,381	(1,538)	7,843
8,026	(2,281)	5,745	Cyllid		8,172	(2,317)	5,855
15,158	(8,604)	6,554	Economi a Chymuned		14,310	(8,487)	5,823
69,566	(25,014)	44,552	Oedolion, Iechyd a Llesiant		73,158	(27,756)	45,402
16,679	(3,507)	13,172	Plant a Chefnogi Teuluoedd		19,794	(6,174)	13,620
36,453	(15,490)	20,963	Priffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd*)		37,046	(15,981)	21,065
15,260	(9,355)	5,905	Amgylchedd		12,999	(8,757)	4,242
2,657	(742)	1,915	Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol		2,643	(764)	1,879
2,520	(2,296)	224	Ymgynghoriaeth Gwynedd		2,155	(2,323)	(168)
70,482	(32,911)	37,571	Corfforaethol		81,736	(31,498)	50,238
348,185	**(121,516)**	**226,669**	**Cost Gwasanaethau**		**364,433**	**(126,541)**	**237,892**
21,200	(40)	21,160	Gwariant Gweithredol Arall	*11*	21,963	0	21,963
12,623	(313)	12,310	Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	*12*	12,360	(211)	12,149
0	(250,886)	(250,886)	Treth ac Incwm Grant Amhenodol	*13*	0	(256,603)	(256,603)
382,008	**(372,755)**	**9,253**	**(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau**		**398,756**	**(383,355)**	**15,401**
		(7,282)	(Gwarged)/Diffyg yn deillio o ailbrisio Asedau Sefydlog	*23.1*			(5,813)
		159	(Gwarged)/Diffyg yn deilio o ailbrisio asedau ariannol sydd ar gael i'w gwerthu	*23.2*			153
		51,322	Ailfesuriadiau o'r ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net	*23.5*			(22,330)
		44,199	**Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall**				**(27,990)**
		53,452	**Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr**				**(12,589)**

* Cefnffyrdd - Addasiadau perthnasol i Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru

DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN RESERFAU

Dengys y Datganiad o'r Symudiadau Mewn Reserfau y symudiad o ddechrau'r flwyddyn i'r diwedd mewn gwahanol reserfau a ddelir gan yr Awdurdod, wedi eu dadansoddi i 'reserfau defnyddiadwy' (h.y. y rhai hynny sy'n gymwysedig i ariannu gwariant neu leihau trethiant lleol) a 'reserfau na ellir eu defnyddio'. Mae'r Datganiad yn dangos sut mae'r symudiadau yn y flwyddyn yn reserfau'r Awdurdod yn cael eu torri lawr rhwng ennillion a cholledion yn unol ag ymarferion cyfrifo sy'n gyffredinol gydnabyddedig. A hefyd yn dangos yr addasiadau statudol sy'n ofynnol i ddychwelyd at y swm godir ar y dreth cyngor ar gyfer y flwyddyn. Mae'r llinnell Cynnydd/Gostyngiad Net yn dangos symudiadau statudol y Gronfa Gyffredinol yn y flwyddyn yn dilyn yr addasiadau hyn.

		Gwybodaeth ychwanegol			**Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau**					
	Nodyn	*Balans Cronfa Gyffredinol heb glustnodi*	*Reserfau Cronfa Gyffredinol a Glustnodwyd*	*Cyfanswm Balansau Ysgolion*	Balans Cronfa Gyffredinol	Reserf Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf heb eu defnyddio	**Cyfanswm Reserfau Defnyddiadwy**	**Reserfau na ellir eu defnyddio**	**Cyfanswm Reserfau'r Awdurdod**
		£'000	*£'000*	*£'000*	£'000	£'000	£'000	**£'000**	**£'000**	**£'000**
Balans 31 Mawrth 2016 a gariwyd ymlaen		*(5,517)*	*(46,079)*	*(3,337)*	(54,933)	(2,035)	(1,093)	**(58,061)**	**(71,668)**	**(129,729)**
Symudiad mewn reserfau yn 2016/17										
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		*9,253*	*0*	*0*	9,253	0	0	**9,253**	**44,199**	**53,452**
Addasiadau rhwng sail cyfrifo a sail ariannu dan y rheoliadau	*9*	*(7,699)*	*0*	*0*	(7,699)	(862)	61	**(8,500)**	**8,500**	**0**
(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2016/17		*1,554*	*0*	*0*	1,554	(862)	61	**753**	**52,699**	**53,452**
Trosglwyddiadau i/o Reserfau a Glustnodwyd		*(2,947)*	*2,489*	*458*	0	0	0	**0**	**0**	**0**
(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2016/17 (yn dangos Trosglwyddiadau i Reserfau a Glustnodwyd)		*(1,393)*	*2,489*	*458*	1,554	(862)	61	**753**	**52,699**	**53,452**
Balans 31 Mawrth 2017 a gariwyd ymlaen	*10*	*(6,910)*	*(43,590)*	*(2,879)*	(53,379)	(2,897)	(1,032)	**(57,308)**	**(18,969)**	**(76,277)**
Symudiad mewn reserfau yn 2017/18										
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		*15,401*	*0*	*0*	15,401	0	0	**15,401**	**(27,990)**	**(12,589)**
Addasiadau rhwng sail cyfrifo a sail ariannu dan y rheoliadau	*9*	*(14,411)*	*0*	*0*	(14,411)	1,168	(1,070)	**(14,313)**	**14,313**	**0**
(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2017/18		*990*	*0*	*0*	990	1,168	(1,070)	**1,088**	**(13,677)**	**(12,589)**
Trosglwyddiadau i/o Reserfau a Glustnodwyd	*10*	*25*	*1,114*	*(1,139)*	0	0	0	**0**	**0**	**0**
(Cynnydd)/Gostyngiad yn 2017/18 (yn dangos Trosglwyddiadau i Reserfau a Glustnodwyd)		*1,015*	*1,114*	*(1,139)*	990	1,168	(1,070)	1,088	(13,677)	(12,589)
Balans 31 Mawrth 2018 a gariwyd ymlaen		*(5,895)*	*(42,476)*	*(4,018)*	(52,389)	(1,729)	(2,102)	**(56,220)**	**(32,646)**	**(88,866)**

Y FANTOLEN

Dengys y Fantolen werth asedau ac ymrwymiadau'r Awdurdod ar ddyddiad y Fantolen. Mae asedau net yr Awdurdod (asedau llai ymrwymiadau) yn cyfateb i'r reserfau a ddelir gan yr Awdurdod. Adroddir ar y reserfau mewn dau gategori. Y categori cyntaf o reserfau yw'r reserfau defnyddiadwy, h.y. y reserfau hynny y gall yr Awdurdod eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau, yn amodol ar yr angen i gadw lefel ddoeth o reserfau ac unrhyw gyfyngiad statudol o'u defnydd (er enghraifft, y Reserf Derbyniadau Cyfalaf a ddefnyddir i gyllido gwariant cyfalaf neu ad-dalu dyled yn unig). Yr ail categori o reserfau yw'r rhai hynny na all yr Awdurdod eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae'r categori yma o reserfau yn cynnwys reserfau gydag elw a cholledion heb eu gwireddu (er enghraifft, y Reserf Ailbrisio), ble nad yw'r symiau ar gael i'w defnyddio i ddarparu gwasanaethau dim ond pan werthir yr asedau yn unig; a reserfau gyda gwahaniaethau amseriad fel y dangosir ar linell 'Addasiadau rhwng sail cyfrifeg a sail ariannu yn unol â rheoliadau' o'r Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau.

31 Mawrth 2017		***Nodyn***	**31 Mawrth 2018**
£'000			**£'000**
433,687	Eiddo, Offer a Chyfarpar	*15*	438,420
60	Asedau Treftadaeth		60
197	Eiddo Buddsoddi	*16*	116
2,039	Asedau Gweddilliol	*15*	2,259
2,171	Buddsoddiadau Tymor Hir	*17*	17
4,094	Dyledwyr Tymor Hir	*17*	4,101
442,248	**Asedau Tymor Hir**		**444,973**
26,044	Buddsoddiadau Tymor Byr	*17*	35,028
148	Asedau ar gael i'w Gwerthu	*20*	73
1,286	Stoc		1,065
54,889	Dyledwyr Tymor Byr	*18*	57,074
1,384	Arian a Chyfwerthoedd Arian	*19*	12,403
83,751	**Asedau Cyfredol**		**105,643**
(30,035)	Gorddrafft Banc	*19*	(45,538)
(3,335)	Benthyciadau Tymor Byr	*17*	(10,865)
(56,972)	Credydwyr Tymor Byr	*21*	(56,573)
(357)	Darpariaethau Tymor Byr	*22*	(257)
(2,196)	Derbyniadau Grantiau Cyfalaf a Refeniw o flaen llaw	*32*	(1,787)
(92,895)	**Ymrwymiadau Cyfredol**		**(115,020)**
(7,776)	Darpariaethau Tymor Hir	*22*	(7,519)
(108,143)	Benthyciadau Tymor Hir	*17*	(107,810)
(235,413)	Ymrwymiad Pensiwn Net	*38*	(226,981)
(1,993)	Ymrwymiadau Prydlesau Cyllidol	*35*	(1,851)
(3,502)	Derbyniadau Grantiau Cyfalaf a Refeniw o flaen llaw	*32*	(2,569)
(356,827)	**Ymrwymiadau Tymor Hir**		**(346,730)**
76,277	**Asedau Net**		**88,866**
(57,308)	Reserfau Defnyddiadwy		(56,220)
(18,969)	Reserfau na ellir eu defnyddio	*23*	(32,646)
(76,277)	**Cyfanswm Reserfau**		**(88,866)**

DATGANIAD LLIF ARIAN

Dengys y Datganiad Llif Arian y newidiadau mewn arian a chyfwerthoedd arian yr Awdurdod yn ystod y cyfnod adrodd. Trwy rannu'r llif arian yn weithgareddau gweithredu, buddsoddi ac ariannu, dengys y datganiad sut mae'r Awdurdod yn cynhyrchu a defnyddio arian a chyfwerthoedd arian. Mae cyfanswm y llif arian net o weithgareddau gweithredu yn ddangosydd allweddol o faint o weithgareddau'r Awdurdod a ariennir trwy incwm grant a threthiant neu gan dderbynyddion y gwasanaethau a ddarperir gan yr Awdurdod. Mae'r Gweithgareddau Buddsoddi yn cynrychioli'r all-lif arian a wnaed am adnoddau y bwriedir eu defnyddio i gyfrannu tuag at ddarpariad gwasanaethau'r Awdurdod yn y dyfodol. Mae'r llif arian a gyfyd o weithgareddau ariannu yn ddefnyddiol i ragweld yr hawl sydd gan ddarparwyr cyfalaf (h.y. benthyciadau) ar lif arian yr Awdurdod yn y dyfodol.

2016/17 **£'000**		***Nodyn***	**2017/18** **£'000**
9,253	(Gwarged)/Diffyg Net ar Ddarpariaeth Gwasanaethau		15,401
(13,099)	Addasiadau i'r gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau am symudiadau anariannol	*24a*	(35,198)
1,603	Addasiadau am eitemau cynwysedig yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau sydd yn weithgareddau buddsoddi neu ariannu	*24b*	240
(2,243)	Llif Arian Net o Weithgareddau Gweithredu		(19,557)
3,574	Gweithgareddau Buddsoddi	*25*	31,104
2,081	Gweithgareddau Ariannu	*26*	(7,063)
3,412	(Cynnydd)/Lleihad net mewn arian a chyfwerthoedd arian		4,484
25,239	Arian a chyfwerthoedd arian ar ddechrau'r cyfnod adrodd	*19*	28,651
28,651	**Arian a chyfwerthoedd arian ar ddiwedd y cyfnod adrodd**	*19*	**33,135**

NODIADAU I'R CYFRIFON

NODYN 1 - POLISÏAU CYFRIFO

1.1 Egwyddorion Cyffredinol

Mae'r Datganiad o'r Cyfrifon yn crynhoi trafodion yr Awdurdod yn y flwyddyn ariannol 2017/18 a'r sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn honno, sef 31 Mawrth 2018. Mae'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) 2018 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Awdurdod baratoi Datganiad o'r Cyfrifon yn flynyddol, a hynny yn unol ag arferion cyfrifo cywir. Mae'r arferion hyn wedi eu cynnwys yn bennaf yn y *Côd Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2017/18* ac yn cael eu cefnogi gan Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (SAARh).

Confensiwn cost hanesyddol yw'r egwyddor cyfrifo sydd wedi ei fabwysiadu'n bennaf yn y Datganiad o'r Cyfrifon, wedi'i addasu gan ailbrisiad rhai categorïau o asedau anghyfredol ac offerynnau ariannol.

Mewn perthynas â pholisi yn ymwneud a chyfalafu gwariant, ein hymarferiad yw gweithredu ar sail natur y gwariant yn hytrach na lefel penodol o wariant.

1.2 Croniadau Incwm a Gwariant

Cyfrifir am weithgareddau yn y flwyddyn y maent yn digwydd, nid pan wneir neu derbynnir taliadau arian parod.

- Bydd y refeniw o werthu nwyddau yn cael ei adnabod pan fydd yr Awdurdod yn trosglwyddo'r risgiau arwyddocaol a buddion perchnogaeth i'r prynwr, a phan mae'n debygol y bydd buddiant economaidd neu'r gwasanaeth potensial cysylltiol gyda'r trafodyn hefyd yn trosglwyddo i'r Awdurdod.
- Bydd refeniw o ddarparu gwasanaeth yn cael ei adnabod pan fydd yr Awdurdod yn gallu mesur yn ddibynadwy'r canran sydd wedi ei gwblhau o'r trafodyn ynghyd â'r tebygolrwydd y bydd buddiant economaidd neu'r gwasanaeth potensial cysylltiol gyda'r trafodyn hefyd yn trosglwyddo i'r Awdurdod.
- Bydd cyflenwadau yn cael eu trin fel gwariant fel maent yn cael eu treulio – pan fydd bwlch rhwng y dyddiad mae'r cyflenwadau wedi eu derbyn a'u treulio, byddant yn cael eu dal fel stoc ar y Fantolen.
- Bydd treuliau, mewn cysylltiad â'r gwasanaeth a roddwyd (gan gynnwys gwasanaeth gan weithwyr cyflogedig) yn cael eu cofnodi fel gwariant pan fydd y gwasanaeth wedi ei dderbyn yn hytrach na pryd fydd taliadau'n cael eu gwneud.
- Bydd llog sy'n cael ei dderbyn o fuddsoddiadau yn ogystal â llog fydd yn daladwy ar fenthyciadau yn cael ei gyfrifo yn ôl eu trefn fel incwm a gwariant ar sail gyfradd llog effeithiol i'r erfyn cyllidol perthnasol yn hytrach nac i'r llif arian sydd wedi ei sefydlogi neu wedi'i bennu gan y cytundeb.
- Ble mae refeniw a gwariant wedi eu hadnabod ond nid yw'r arian wedi ei dderbyn neu dalu allan, bydd rhaid creu dyledwr neu gredydwr am y symiau perthnasol ar y Fantolen. Ble mae tebygolrwydd o beidio casglu'r ddyled, bydd rhaid ysgrifennu'r dyledion lawr a chodi tal allan o gyfrif refeniw am yr incwm fydd yn debygol o beidio cael ei gasglu.

1.3 Arian a Chyfwerthoedd Arian

Caiff unrhyw fuddsoddiadau tymor byr sydd gan yr Awdurdod, y mae modd eu troi'n arian yn rhwydd, gyda risg isel o newid yn eu gwerth, eu categoreiddio fel cyfwerthoedd arian a'u cynnwys fel Arian a Chyfwerthoedd Arian ar y Fantolen. Adnau tymor byr gyda sefydliadau ariannol sydd ar gael ar unwaith ar ddyddiad y fantolen yw'r buddsoddiadau a gynhwysir yn y diffiniad hwn.

1.4 Asedau Dibynnol / Ymrwymiadau Dibynnol

Ceir ased dibynnol pan fod digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi ased posib i'r Awdurdod ble bydd ei fodolaeth ond yn cael ei gadarnhau gan ddigwyddiad neu fel arall ddigwyddiadau ansicr i'r dyfodol sydd ddim yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth yr Awdurdod.

Ceir ymrwymiad dibynnol pan fod digwyddiad sy'n arwain at rwymedigaeth posib ar ran yr Awdurdod ble bydd ei fodolaeth yn cael ei gadarnhau gan ddigwyddiad neu fel arall ddigwyddiadau ansicr i'r dyfodol sydd ddim yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth yr Awdurdod. Ceir ymrwymiad dibynnol yn ogystal pan fod amgylchiadau y gwneir darpariaeth amdanynt fel arfer, ond unai, nid yw'n debygol y bydd angen all-lif o adnoddau, neu, ni ellir mesur maint y rhwymedigaeth yn ddibynadwy.

Nid yw asedau ac ymrwymiadau dibynnol yn cael eu datgan ar y Fantolen, ond yn hytrach o fewn y nodyn Ymrwymiadau Dibynol ac Asedau Dibynol yn y cyfrifon.

1.5 Corfforaethol

Mae'r pennawd Corfforaethol yn cynnwys eitemau yn ymwneud â ffurfio polisïau corfforaethol a gweithgareddau aelodau, a chostau sydd yn gysylltiedig â rhedeg yr Awdurdod.

1.6 Buddiannau Gweithwyr

1.6.1 Buddion sy'n Daladwy yn Ystod Cyflogaeth

Buddion tymor byr yw'r rhai hynny sydd yn ddyledus o fewn 12 mis i ddiwedd y flwyddyn. Maent yn cynnwys buddion megis cyflogau, tâl gwyliau a thâl salwch i weithwyr cyfredol ac maent yn cael eu hadnabod fel cost am wasanaethau yn y flwyddyn y mae'r gweithiwr yn gwasanaethu'r Awdurdod. Gwneir croniad ar gyfer cost hawl gwyliau (neu unrhyw amser i ffwrdd o'r gwaith e.e. amser wedi ei gronni) sydd yn ddyledus i'r gweithwyr ond sydd heb ei gymryd cyn diwedd y flwyddyn ac yn cael ei gario drosodd i'r flwyddyn ariannol nesaf. Mae cost y croniad yn mynd yn erbyn Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau ond mae wedyn yn cael ei wrth-droi drwy'r Datganiad Symudiadau mewn Reserfau fel bod cost y gwyliau yn mynd yn erbyn y flwyddyn y cymerir y gwyliau.

1.6.2 Buddion Terfynu Cyflogaeth

Mae buddion terfynu cyflogaeth yn daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan yr Awdurdod i derfynu cyflogaeth swyddog cyn y dyddiad ymddeol arferol neu o ganlyniad i benderfyniad swyddog i dderbyn diswyddiad yn wirfoddol ac fe'u codir ar sail addasiad croniad yn erbyn y gwasanaeth priodol neu, lle mae'n berthnasol, i'r llinell gwasanaethau Corfforaethol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr unai pan na all yr Awdurdod dynnu'n ôl y cynnig o'r buddion hynny neu pan fo'r Awdurdod yn cydnabod cost o ail-strwythuro, p'run bynnag sydd gyntaf.

Pan fo buddion terfynu cyflogaeth yn cynnwys ychwanegiadau i bensiynau mae'r ddarpariaeth statudol yn golygu y dylai Cronfa'r Cyngor dderbyn y gost sydd yn daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu i'r pensiynwr yn hytrach na'r swm wedi ei gyfrifo yn unol â'r safonau cyfrifeg berthnasol. Yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau mae angen neilltuo symiau i ac o'r Gronfa Bensiwn er mwyn diddymu'r credydau a'r debydau damcaniaethol am fuddion terfynu pensiynau ychwanegol a rhoi yn eu lle y debydau am yr arian a dalwyd i'r Gronfa Bensiwn a'r pensiynwyr ac unrhyw symiau taladwy ond sydd heb eu talu at ddiwedd y flwyddyn.

1.6.3 Buddion Ôl-gyflogaeth

Mae gweithwyr yr awdurdod yn aelodau o ddau gynllun pensiwn ar wahân:

- Y Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan Capita Teachers' Pensions ar ran Adran Addysg Llywodraeth San Steffan.
- Y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir gan Gronfa Bensiwn Gwynedd yng Nghyngor Gwynedd.

Mae'r ddau gynllun yn darparu buddion diffiniedig i'w haelodau (pensiynau a lymp-symiau) sydd wedi eu hennill yn ystod eu hamser gyda'r Awdurdod.

Fodd bynnag, mae'r trefniadau ar gyfer y cynllun athrawon yn golygu nad yw ymrwymiadau'r buddion yn cael eu hadnabod i'r Awdurdod. Mae'r cynllun felly yn cael ei gyfrifo fel petai yn gynllun cyfraniadau diffiniedig ac nid yw ymrwymiadau ar gyfer taliadau yn y dyfodol yn cael eu hadnabod yn y Fantolen. Mae'r llinellau Addysg ac Economi a Chymuned yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn cynnwys cost cyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i'r Cynllun Pensiwn Athrawon yn y flwyddyn.

1.6.4 Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Mae gan bob aelod arall o'r staff, yn amodol ar rai meini prawf, yr hawl i fod yn aelod o'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Mae'r costau pensiwn a godir ar gyfrifon yr Awdurdod ar gyfer y dosbarth yma o weithwyr yn cael eu pennu gan weinyddwyr y gronfa ac yn cynrychioli cyfran sefydlog o gyfraniad y gweithwyr i'r cynllun.

Mae'r Cynllun Llywodraeth Leol yn cael ei drin fel cynllun budd diffiniedig.

Mae ymrwymiadau Cronfa Bensiwn Gwynedd sydd i'w priodoli i'r Awdurdod yn cael eu cynnwys yn Y Fantolen ar sail actiwaraidd drwy'r dull rhagamcanu unedau h.y. asesiad o daliadau fydd yn cael eu gwneud yn y dyfodol mewn perthynas â buddion ymddeol a enillwyd hyd yn hyn gan y gweithwyr, yn seiliedig ar gyfradd marwolaeth, cyfradd trosiant gweithwyr a.y.b. yn ogystal â thafluniad enillion ar gyfer gweithwyr cyfredol.

Gostyngir yr ymrwymiadau i'w gwerth ar sail prisiau cyfredol gan ddefnyddio graddfa ddisgownt o 2.7% wedi ei gyfrifo fel cyfartaledd cymhwysol 'spot yields' ar fondiau corfforaethol o werth AA.

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd sydd i'w priodoli i'r Awdurdod yn cael eu cynnwys yn Y Fantolen ar sail gwerth teg a benderfynir gan Actiwari'r Gronfa.

Dadansoddir y newid yn ymrwymiad net pensiynau i'r cydrannau canlynol:

Cost gwasanaeth yn cynnwys:

- Cost gwasanaeth cyfredol – y cynnydd mewn ymrwymiadau o ganlyniad i flynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni - dyrennir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r gwasanaethau lle mae'r gweithwyr yn gweithio.

- Cost gwasanaeth y gorffennol – mae'r cynnydd mewn ymrwymiadau yn deillio o benderfyniadau yn y flwyddyn gyfredol ble mae eu heffaith yn gysylltiedig â'r blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd mewn blynyddoedd cynharach – mae'n cael ei ddebydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o gostau Corfforaethol.

- Llog net ar yr ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net, h.y. y gost llog net i'r Awdurdod - y newid yn ystod y cyfnod yn yr ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net sy'n codi o dreigliad amser sy'n mynd yn erbyn llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr - mae hyn yn cael ei gyfrifo ar sail gweithredu'r gyfradd ddisgownt sy'n cael ei ddefnyddio i fesur yr ymrwymiad buddion diffiniedig ar gychwyn y cyfnod i'r ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net ar gychwyn y cyfnod - gan gymryd i ystyriaeth unrhyw newidiadau yn yr ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net yn ystod y cyfnod o ganlyniad i gyfraniadau a thaliadau budd.

Ailfesuriadau yn cynnwys:

- Enillion ar asedau'r Cynllun - gan eithrio symiau sy'n gynwysedig yn llog net ar yr ymrwymiad/(ased) buddion diffiniedig net - yn cael eu debydu i Reserf Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.

- Enillion a cholledion actiwaraidd - newidiadau i'r ymrwymiad pensiwn net oherwydd nad yw'r digwyddiadau yn cyd-fynd â'r rhagdybiaethau a wnaethpwyd yn y prisiad actiwaraidd diwethaf neu am nad yw'r actiwari wedi diweddaru ei ragdybiaethau - yn cael eu debydu i'r Reserf Pensiwn fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.

- Cyfraniadau a delir i'r Gronfa Bensiwn Gwynedd - arian a delir fel cyfraniadau'r cyflogwr i'r Gronfa Bensiwn ar gyfer setliad ymrwymiadau sydd ddim yn cael eu cyfrifo fel traul.

Gyda buddion ymddeol, mae'n ofynnol, yn unol â darpariaethau statudol, i Gronfa'r Cyngor dderbyn cost y swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r Gronfa Bensiwn neu'n uniongyrchol i'r pensiynwyr yn ystod y flwyddyn yn hytrach na'r swm a gyfrifir yn ôl y safonau cyfrifeg berthnasol. Yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau, mae hyn yn golygu bod angen neilltuo arian i neu allan o'r Reserf Pensiwn er mwyn diddymu'r credydau a'r debydau damcaniaethol ar gyfer buddion ymddeol a rhoi'r debydau am arian a dalwyd i'r Gronfa Bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau sy'n daladwy ond sydd heb eu talu at ddiwedd y flwyddyn. Mae'r balans negyddol sydd yn deillio o hyn yn y Reserf Pensiwn yn fesur o effaith buddiol i Gronfa'r Cyngor o orfod trin buddion ymddeol ar sail llif arian yn hytrach na thros y cyfnod y mae'r gweithwyr yn derbyn y budd.

Mae'r Safon Cyfrifeg Rhyngwladol (SCRh) 19 yn rheoli sut y dylid trin a datgelu'r ymrwymiadau tymor hir sy'n bodoli mewn perthynas â chostau pensiwn. Mae'n ofynnol i gynghorau lleol Cymru a Lloegr baratoi eu datganiadau ariannol yn unol â gofynion SCRh19.

1.6.5 Buddion Dewisol

Mae gan yr Awdurdod hefyd bwerau cyfyngedig i wneud dyfarniadau dewisol mewn achosion o ymddeoliadau cynnar. Bydd unrhyw ymrwymiadau sydd yn deillio o ddyfarniad o'r fath i unrhyw aelod o staff (yn cynnwys athrawon) yn

cael eu cronni yn y flwyddyn y cymerwyd y penderfyniad i wneud y dyfarniad gan ddefnyddio'r un polisïau â'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol i gyfrifo amdanynt.

1.7 Digwyddiadau Wedi'r Cyfnod Adrodd

Digwyddiadau ôl-fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol ac anffafriol, sy'n digwydd rhwng diwedd y cyfnod adrodd a'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddiad y Datganiad o'r Cyfrifon. Gellir adnabod dau fath o ddigwyddiad:

- y rhai hynny sy'n darparu tystiolaeth o amgylchiadau a oedd yn bodoli ar ddiwedd y cyfnod adrodd – caiff y Datganiad o'r Cyfrifon ei addasu i adlewyrchu digwyddiadau o'r fath; a
- y rhai hynny sy'n dynodi amgylchiadau a gododd ar ôl y cyfnod adrodd – ni chaiff y Datganiad o'r Cyfrifon ei addasu i adlewyrchu digwyddiadau o'r fath, ond os ystyrir y byddai'n cael effaith faterol, yna byddai natur y digwyddiadau ynghyd ag amcangyfrif o'r effaith ariannol yn cael ei ddatgelu yn y nodiadau.

Nid yw unrhyw ddigwyddiadau sy'n digwydd wedi'r dyddiad awdurdodi cyhoeddiad yn cael eu hadlewyrchu yn y Datganiad o'r Cyfrifon.

1.8 Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau i Bolisïau Cyfrifo, Amcangyfrifon a Gwallau

Gall yr angen i wneud addasiadau cyfnod blaenorol godi o ganlyniad i newid mewn polisïau cyfrifo neu i gywiro gwall sylweddol. Cyfrifir am newidiadau mewn amcangyfrifon cyfrifeg yn rhagolygol, h.y. yn y flwyddyn gyfredol a'r blynyddoedd i ddod a effeithir gan y newid, ac felly ni wneir addasiad cyfnod blaenorol.

Yr unig dro y gwneir newidiadau i bolisïau cyfrifo yw pan yn ofynnol gan ymarferion cyfrifo priodol neu fod y newid yn darparu gwybodaeth fwy dibynadwy neu berthnasol am effaith trafodion, digwyddiadau eraill ac amodau ar sefyllfa ariannol neu berfformiad ariannol yr Awdurdod. Pan wneir newid, cyfrifir amdano yn ôl-weithredol (oni bai y nodir yn wahanol) trwy addasu balans agoriadol a ffigyrau cymharol y cyfnod blaenorol fel pe bai'r polisi wedi bodoli erioed.

Caiff gwallau materol a ddarganfyddir mewn ffigyrau cyfnodau blaenorol eu cywiro'n ôl-weithredol trwy addasu balans agoriadol a ffigyrau cymharol y cyfnod blaenorol.

1.9 Offerynnau Ariannol

Offeryn ariannol yw unrhyw gytundeb sydd yn creu ased ariannol mewn un endid ac ymrwymiad ariannol neu offeryn ecwiti mewn endid arall. Felly, mae'r term offeryn ariannol yn cynnwys asedau ariannol ac ymrwymiadau ariannol.

Mewn cydymffurfiad gyda'r gofynion adolygwyd asedau ac ymrwymiadau ariannol y Cyngor er mwyn eu categoreiddio a phenderfynu ar y driniaeth gywir. Adnabuwyd yr offerynnau canlynol wrth wneud yr adolygiad hwn:

Ymrwymiadau ariannol

- Credydwyr masnachol a chredydwyr eraill.
- Benthyciadau tymor hir gan gynnwys premiymau a disgowntiau ar setliad cynnar benthyciadau sydd wedi eu gohirio.

Mae'r Cyngor yn prisio ei ymrwymiadau ariannol ar gost wedi ei amorteiddio gan ddefnyddio'r dull cyfradd llog effeithiol. Cyfrifir llog i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gan ddefnyddio'r dull cyfradd llog effeithiol. Gan fod benthyciadau tymor hir y Cyngor i gyd ar gyfraddau sefydlog, telir y llog sydd wedi ei gronni yn y flwyddyn.

Mae enillion neu golledion sydd yn codi ar ad-daliad cynnar yn cael eu trin fel eu bod yn diddymu'r ymrwymiad ariannol oni bai eu bod yn cwrdd ag amodau caeth lle bo modd trin y trafodyn fel addasiad o amodau'r benthyciad presennol ac addasu gwerth y benthyciad newydd gydag unrhyw enillion neu golledion.

Asedau ariannol

- arian parod
- cyfrifon banc
- adneuon cyfnod penodol gyda banciau a chymdeithasau adeiladu
- benthyciadau i awdurdodau lleol eraill
- derbyniadau masnach am nwyddau a gwasanaethau a gyflenwyd

Mae asedau ariannol yn cael eu dosbarthu i ddau gategori:

- Benthyciadau a derbyniadau - asedau sydd gyda thaliadau sefydlog neu benodol nad ydynt yn cael eu dyfynnu mewn marchnad weithredol
- Asedau ar gael i'w gwerthu - asedau sydd gyda phris marchnad wedi ei ddyfynnu a/neu dim taliadau penodol neu benderfynedig gan gynnwys Bondiau wedi eu Gwarantu

Categoreiddir mwyafrif asedau ariannol y Cyngor fel benthyciadau a derbyniadau ac felly fe'i prisir ar sail cost wedi ei amorteiddio gan ddefnyddio'r dull cyfradd llog effeithiol.

Y swm a gyflwynir ar y Fantolen yw'r prifswm sy'n ddyledus (gan gynnwys croniad llog) ac mae llog yn cael ei gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynwysedig yn unol â'r swm sy'n dderbyniadwy am y flwyddyn o dan y cytundeb benthyg.

Mae buddsoddiadau'r Cyngor mewn Bondiau wedi eu Gwarantu yn cael eu prisio gan ddefnyddio'r dull disgowntio llif arian er rhoi y gwerth teg ar gyfer y Fantolen

Caiff unrhyw fuddsoddiadau tymor byr sydd gan yr Awdurdod y mae modd eu troi'n arian yn rhwydd gyda risg isel o newid yn eu gwerth, eu categoreiddio fel cywerthyddion arian a'u cynnwys fel Arian a Chywerthydd Arian ar y Fantolen. Adnau tymor byr gyda sefydliadau ariannol sydd ar gael ar unwaith ar ddyddiad y Fantolen yw'r buddsoddiadau a gynhwysir yn y diffiniad hwn.

Mesurir Dyledion a Derbyniadau tymor byr sydd heb gyfradd llog datganedig ar sail swm yr anfoneb wreiddiol. Mae hyn yn cynnwys yr holl ddyledion a derbyniadau masnachol.

Mae Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifeg) (Cymru) (Diwygio) 2018 yn caniatáu i effaith ailddatgan offerynnau ariannol gael ei addasu trwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau. Caiff yr addasiadau canlyniadol eu dangos yn y Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol a'r Reserf Offerynnau Ariannol ar gael i'w gwerthu ar y Fantolen. Mae'r addasiad a ganiateir o dan statud yn golygu bod yr effaith net ar falansau'r Cyngor yn gyfatebol i'r trosglwyddiad o dan y polisi yma.

1.10 Grantiau'r Llywodraeth a Chyfraniadau Eraill

Mae grantiau a chyfraniadau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf a refeniw yn cael eu cyfrifo ar sail groniadol, ac yn cael eu cydnabod ar unwaith fel incwm i'r gwasanaeth perthnasol o fewn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, oni bai bod amod ynghlwm wrth y grant neu gyfraniad nad yw'r awdurdod wedi ei fodloni.

Oherwydd gofynion y gyfundrefn rheoli cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf fel rhan o'r Gofyn Cyllido Cyfalaf, nid yw'r grantiau a chyfraniadau sy'n ariannu gwariant cyfalaf sydd wedi ei gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wir incwm. Felly, mae'r Awdurdod yn cyfrifo'r symiau hyn fel a ganlyn:

- Os yw grant neu gyfraniad cyfalaf wedi ei dderbyn, a bod amodau'n parhau heb eu bodloni ar ddyddiad y Fantolen, yna caiff y grant ei gydnabod fel Derbyniadau Grantiau Cyfalaf ymlaen llaw ar y Fantolen. Unwaith mae'r amod wedi ei fodloni, yna caiff y grant neu gyfraniad ei drosglwyddo i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.
- Os yw grant neu gyfraniad cyfalaf wedi ei adnabod fel incwm yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a bod y gwariant sydd i'w ariannu o'r grant neu gyfraniad hwnnw wedi ei wneud ar ddyddiad y fantolen, yna caiff y grant neu gyfraniad ei drosglwyddo o'r Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf, i adlewyrchu dyrannu adnoddau cyfalaf i ariannu gwariant. Adroddir y trosglwyddiad hwn yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau.

1.11 Asedau Treftadaeth

Asedau diriaethol yw asedau treftadaeth gyda rhinweddau hanesyddol, artistig, gwyddonol, technegol, geoffisegol neu amgylcheddol, ac a ddelir gan y Cyngor yn bennaf er diben gwybodaeth addysgol neu gyfraniad i ddiwylliant. Dyma'r categorïau o asedau treftadaeth sydd wedi eu hadnabod gan y Cyngor:

- Lluniau a Phaentiadau
- Teyrndlysau Dinesig
- Casgliadau Llyfrgell/Archifau
- Casgliadau Amgueddfeydd ac Orielau
- Adeiladau Hanesyddol a Henebion Cofrestredig
- Parciau a Gwarchodfeydd Natur Leol

Defnyddiodd y Cyngor brisiwr allanol (cwmni Bonhams) i ddarparu amcangyfrifon o brisiadau o'i deyrndlysau dinesig a'i luniau a phaentiadau. Er mwyn cysondeb, mae'r Cyngor wedi gweithredu ar sail yr un trothwy de-minimis i ddibenion prisio Asedau Treftadaeth ag i weddill ei asedau tymor hir - gweler polisi 1.17.

Mae'r Cyngor yn ystyried bod gan yr asedau treftadaeth hyn oes amhenderfynadwy a gwerth gweddilliol uchel; ac o'r herwydd, nid yw'r Cyngor yn ei ystyried yn briodol i ddibrisio'r asedau. Bydd yr asedau treftadaeth a gynhwysir yn y cyfrifon yn cael eu hasesu'n flynyddol am unrhyw amhariad – gweler polisi 1.17.

1.12 Stoc a Chontractau Tymor Hir

Dylai stociau a gwaith mewn llaw ymddangos ar Y Fantolen ar sail yr isaf o gost a gwir werth, yn unol â darpariaethau'r Côd Ymarfer. Oherwydd ymarferoldeb prif systemau stoc y Cyngor, mae mwyafrif y stoc yn ymddangos yn y cyfrifon ar sail cost gyfartalog. Nid yw'r gwahaniaeth o'r sail prisio yn faterol.

1.13 Eiddo Buddsoddi

Eiddo buddsoddi yw'r rhai hynny a ddefnyddir ar gyfer ennill rhent ac/neu adbrisiant cyfalaf yn unig. Nid yw'n cwrdd â'r diffiniad os defnyddir yr eiddo mewn unrhyw ffordd i hwyluso darpariaeth gwasanaethau neu gynhyrchu nwyddau neu os yw ar gael i'w werthu. Caiff yr eiddo yma eu prisio ar sail gwerth teg. Mae'r gwerthoedd wedi eu seilio ar dechnegau penodol, ac mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur yma wedi eu categoreiddio yn unol â thair lefel. Lefel 3 yw holl fewnbynnau yr Awdurdod (mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased). Mae hyn oherwydd lefel yr addasiad sydd ei angen ar gyfer yr holl dystiolaeth sydd yn deillio o unigrwydd yr asedau, a phrinder trafodion y farchnad berthnasol.

1.14 Prydlesau

Caiff prydlesau eu hystyried yn brydlesi cyllidol pan fo telerau trosglwyddiad y brydles a'r holl risgiau a buddion sy'n deillio o berchnogaeth o'r eiddo, offer neu gyfarpar yn trosglwyddo i'r prydlesai. Caiff bob prydles arall eu hystyried yn brydlesau gweithredol.

Yr Awdurdod fel Prydlesai:

Caiff symiau a ddelir dan brydlesi cyllidol eu hadnabod yn wreiddiol, ar ddechrau'r brydles, ar werth teg (neu, os yn is, gwerth presennol y lleiafswm taliadau prydles), gydag ymrwymiad cyfatebol am rwymedigaeth y brydles i'r prydleswr. Caiff taliadau'r brydles eu dosrannu rhwng cost ariannol (i'w gynnwys yn llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi o'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr) a chost a roir yn erbyn ymrwymiad y brydles i'w leihau. Caiff yr ased perthnasol ei drin yn unol â'r polisïau arferol, a chaiff ei ddibrisio fel sy'n briodol.

Caiff taliadau prydlesau gweithredol eu dangos yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel cost i'r gwasanaeth perthnasol ar sail dibrisiad llinol dros gyfnod y brydles.

Yr Awdurdod fel Prydleswr:

Ble mae'r Awdurdod yn caniatáu prydles gyllidol ar eiddo, mae'r ased perthnasol yn cael ei ysgrifennu allan o'r Fantolen fel gwarediad, sydd i'w gynnwys yn y llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Nid yw gwerth y gwarediad a ysgrifennir allan yn gost a roir yn erbyn treth y cyngor, gan fod cost asedau tymor hir yn cael eu darparu o dan drefniadau gwahanol ar gyfer ariannu cyfalaf. Mae'r symiau felly yn cael eu priodoli i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf o'r Balans Cronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiadau Mewn Reserfau.

Caiff incwm rhent o eiddo sydd wedi ei ganiatáu trwy brydles weithredol ei gydnabod ar sail linol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a chaiff yr ased ei ddangos ar y Fantolen.

1.15 Asedau Gweddilliol

Caiff Asedau Gweddilliol yr Awdurdod eu dangos ar wahân ar y Fantolen. Gwerth teg yr asedau hyn sy'n cael ei ddangos, sy'n seiliedig ar werth y farchnad. Mae'r gwerthoedd wedi eu seilio ar dechnegau penodol, ac mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur yma wedi eu categoreiddio yn unol â thri lefel. Lefel 3 yw holl fewnbynnau'r Awdurdod (mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased). Mae hyn oherwydd lefel yr addasiad sydd ei angen ar gyfer yr holl dystiolaeth sydd yn deillio o unigrwydd yr asedau, a phrinder trafodion y farchnad berthnasol.

1.16 Gorbenion a Chostau Gwasanaethau Cefnogol

Mae rhai costau gorbenion a gwasanaethau cefnogol yn cael eu dosrannu i'r gwasanaethau priodol yn unol â threfniadau'r Cyngor ar gyfer atebolrwydd a pherfformiad ariannol.

1.17 Asedau Tymor Hir

Adolygir gwerth asedau'r Cyngor a gofnodir ar fas data'r Gwasanaeth Eiddo o leiaf bob pum mlynedd. Ers y flwyddyn ariannol 2015/16, mae'r Awdurdod wedi sefydlu rhaglen dreigl ar gyfer ailbrisio gwahanol gategorïau o'r asedau yma yn flynyddol, gydag ailbrisiad fel arfer yn effeithiol ar 31 Mawrth pob blwyddyn. Mae hyn yn unol â'r Côd a'r Datganiadau Egwyddorion Prisio Asedau a Nodiadau Arweiniad a gyhoeddwyd gan Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig.

Dangosir Tir ac Adeiladau ar sail gwerth teg neu gost ail-adeiladu dibrisiedig (DRC) ar gyfer eiddo arbenigol.

Dangosir Eiddo Buddsoddi ar sail gwerth teg.

Defnyddir cost hanesyddol a ddibrisiwyd ar gyfer Cerbydau, Offer, Dodrefn a Chyfarpar.

Mae Asedau is adeiladwaith a chymunedol yn ymddangos ar gost hanesyddol a ddibrisiwyd.

Cynhwysir Asedau heb eu cwblhau ar sail cost hanesyddol tan gwblheir y gwaith, pan eu prisir yn unol â'r polisïau cyfrifo a'u trosglwyddo i'r categori asedau perthnasol.

Defnyddir isafswm at ddibenion prisio o £20,000 ar gyfer Tir ac Adeiladau Gweithredol y Cyngor a £5,000 ar gyfer eitemau unigol o Gerbydau, Offer, Dodrefn a Chyfarpar.

Fe ychwanegir gwariant ar asedau newydd a chyfredol yn flynyddol, gan wedyn ystyried os ydy'r gwariant yma wedi cynhyrchu cynnydd mewn gwerth i'r ased. Os oes cynnydd mae hyn yn cael ei adlewyrchu drwy'r Reserf Ail Brisio; os nad oes cynnydd mae'n dilyn fod amhariad i werth yr ased (gweler isod ar gyfer dull cyfrifo am amhariad). Yn benodol ar gyfer asedau megis Tir ac Adeiladau, ac Asedau Cymunedol ble ceir gwariant yn y flwyddyn o dros £100,000 ar ased unigol, mae Rheolwr Eiddo Corfforaethol (M.R.I.C.S) y Cyngor yn adolygu'r asedau ac yn ail brisio unrhyw un sydd ei angen.

Amhariad a Dibrisiant

Amhariad

Amhariad yw treuliant budd economaidd sydd yn benodol i ased. Yn unol â Safon Cyfrifo Rhyngwladol 36 mae'r Cyngor yn adolygu ei asedau bob blwyddyn i adnabod unrhyw amhariad neu leihad mewn gwerth oherwydd treuliant buddiannau economaidd. Yn ogystal, caiff gwerth gweddilliol ac oes fuddiol yr asedau eu hadolygu'n flynyddol, a'u haddasu ble'n briodol.

Pan mae colledion amhariad yn cael eu hadnabod, maent yn cael ei gyfrifo fel a ganlyn:

- Ble mae balans o gynnydd positif ar gyfer pris ased o fewn y Reserf Ailbrisio, bydd gwerth yr ased yn cael ei ysgrifennu ffwrdd yn erbyn y balans (hyd at swm y cynnydd cronedig).

- Pan nad oes balans ar y Reserf Ailbrisio neu balans annigonol, bydd gwerth yr ased yn cael ei ysgrifennu ffwrdd yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Dibrisiant

Prif elfen SCRh 16 yw y dylid dibrisio adeiladau oni bai eu bod yn cael eu prisio bob blwyddyn. Yn ogystal, dylid dibrisio bob rhan o eiddo, offer a chyfarpar ar wahân os yw eu cost yn arwyddocaol o ystyried cyfanswm cost yr eitem. Dylid sefydlu trothwy isafswm, yn seiliedig ar yr effaith sylweddol tebygol ar y datganiadau ariannol, fel bod bob ased o dan y trothwy yn cael eu diystyru i bwrpas cydrannu. Trothwy ar gyfer 2017/18 yw 1% o werth yr holl adeiladau. Y dosraniad sydd yn cael ei ystyried ar gyfer yr elfen sydd ddim yn dir, dros y trothwy de-minimus ydi:
a) offer a chyfarpar a gwasanaethau peirianneg, ac
b) adeiledd

NODYN 1 – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

Mae'r mwyafrif o adeiladau'r Cyngor (dros 75%) yn cael eu prisio ar sail Cost Ail-adeiladu Dibrisiedig (DRC), a ddatblygir ar y dull cydrannol, ac adlewyrchir y gwahanol elfennau ym manylion y cyfrifiadau. Fodd bynnag, yn gynwysedig yn yr uchod mae adeiladau gydag eitemau sylweddol o offer a chyfarpar sydd ag oes fuddiol byr; e.e. boeleri ac offer gwresogi pyllau nofio a chanolfannau hamdden. Adnabyddir yr elfennau hyn drwy addasu oes fuddiol yr adeilad i gymryd oes fyrrach yr elfennau i ystyriaeth.

Yn seiliedig ar adolygiad o natur a'r math o adeiladau sy'n eiddo i'r Cyngor, daethpwyd i'r canlyniad nad oes gan weddill yr adeiladau eitemau sylweddol o offer a chyfarpar na gwasanaethau peirianneg sydd angen eu cydrannu ar wahân.

Dibrisir Asedau ar sail eu gwerth ar y Fantolen i'w ysgrifennu i ffwrdd fel a ganlyn:

(i) Dibrisir Cerbydau, Offer, Dodrefn a Chyfarpar dros eu bywyd amcangyfrifiedig (3–15 mlynedd)
(ii) Dibrisir Is adeiladwaith dros 40 mlynedd
(iii) Ysgrifennir Gwariant Refeniw i'w ariannu o Gyfalaf drwy Statud i lawr yn y cyfnod yr ymddangosant
(iv) Ni ddibrisir Tir
(v) Dibrisir Adeiladau dros eu bywyd defnyddiol gweddilliol amcangyfrifiedig (5–80 mlynedd)
(vi) Ni ddibrisir Eiddo Buddsoddi, Asedau heb eu Cwblhau nac Asedau Sydd Ar Gael i'w Gwerthu

Ni ddibrisir ym mlwyddyn y caffaeliad.

Lleiafswm Darpariaeth Refeniw

Mae Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifeg) (Cymru) (Diwygio) 2018 yn gosod dyletswydd ar awdurdodau lleol i wneud darpariaethau darbodus ar gyfer adbrynu dyledion. Mae'r Gweinidogion Cymreig wedi cyhoeddi Canllawiau ar Ddarpariaeth Lleiafswm Refeniw (MRP) ac mae gofyn i awdurdodau lleol roi ystyriaeth i Ganllawiau o'r fath yn unol ag adran 21 (1B) Deddf Llywodraeth Leol 2003.

Dyma'r pedwar opsiwn MRP sydd ar gael:

- Opsiwn 1: Y Dull Rheoleiddio
- Opsiwn 2: Y Dull CFR
- Opsiwn 3: Y Dull Oes Asedau
- Opsiwn 4: Y Dull Dibrisiad

D.S.: Nid yw hyn yn cau allan dulliau darbodus eraill.

MRP yn 2017/18: Gellir defnyddio opsiynau 1 a 2 dim ond ar gyfer gwariant cyfalaf wedi'i gefnogi nad yw o'r Cyfrif Refeniw Tai (Non-HRA) a ariennir o fenthyciad (ystyr 'wedi'i gefnogi' yma yw costau cyllido a gaiff eu cefnogi drwy Grant Cefnogi Refeniw y Llywodraeth Ganolog). Mae'r dulliau o wneud darpariaeth ddarbodus ar gyfer gwariant cyfalaf Non-HRA heb ei gefnogi yn cynnwys Opsiynau 3 a 4 (gellir defnyddio 3 a 4 ar gyfer gwariant cyfalaf Non-HRA wedi'i gefnogi yn ogystal, os yw'r Cyngor yn penderfynu gwneud hynny).

Cyflwynwyd y Datganiad MRP i'r Cyngor cyn dechrau blwyddyn ariannol 2017/18. Pe bai cynnig i ddiwygio telerau'r Datganiad MRP gwreiddiol yn ystod y flwyddyn, dylid cyflwyno datganiad diwygiedig i'r Cyngor ar yr adeg honno.

Defnyddiodd y Cyngor Opsiwn 1 yng nghyswllt gwariant cyfalaf wedi'i gefnogi a ariennir o fenthyciad, ac Opsiwn 3 yng nghyswllt gwariant cyfalaf heb ei gefnogi a ariennir o fenthyciad.

Roedd yr MRP yng nghyswllt lesau a chynlluniau Menter Cyllid Preifat (PFI) a brynwyd ar y Fantolen dan y Côd Ymarfer Cyfrifeg sy'n seiliedig ar y SAARh yn cyd-fynd â'r ad-daliad prifswm blynyddol ar gyfer yr ymrwymiad gohiriedig cysylltiedig.

Bydd yr Awdurdod yn adolygu'r polisi yma yn flynyddol yng ngoleuni'r Cynllun Rheoli Asedau.

Yn unol â'r Côd Ymarfer, telir am wariant cyfalaf ar gyfer Gwasanaethau Cronfa'r Cyngor sydd i'w gyllido o refeniw drwy ei ddosbarthu i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf.

NODYN 1 – POLISIAU CYFRIFO (parhad)

1.18 Treth y Cyngor a Threthi Annomestig Cenedlaethol

Mae incwm Treth y Cyngor a Threthi Annomestig Cenedlaethol yn cael eu trin fel incwm cronedig, ac yn cael eu cynnwys ar linell Treth ac Incwm Grant Amhenodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae Cyngor Gwynedd yn awdurdod bilio Treth y Cyngor a Threthi Annomestig Cenedlaethol. Mae'n casglu Treth y Cyngor ar gyfer ei hun ac ar ran awdurdodau eraill, ac yn casglu Trethi Annomestig fel asiant ar ran Llywodraeth Cymru.

1.19 Darpariaethau

Mae'r Cyngor yn gosod darpariaethau o'r neilltu ar gyfer ymrwymiadau penodol sy'n debygol neu'n sicr o godi ond ni ellir ar hyn o bryd eu pennu'n gywir. Gwneir darpariaethau hefyd ar gyfer dyledion sydd yn annhebyg o gael eu talu. Ysgrifennir dyledion drwg i ffwrdd yn erbyn y gwasanaeth perthnasol. Mae'r Cyngor yn dosbarthu'r darpariaethau hyn fel ymrwymiadau tymor hir neu dymor byr fel sy'n briodol yn ddibynnol ar natur bob darpariaeth.

1.20 Reserfau (a Balansau)

Yn unol â gofynion Deddf Llywodraeth Leol 1992, mae'r Cyngor yn cynnal –

- Cronfa Gyffredinol sydd yn cynrychioli arian wrth gefn ("balansau") yr Awdurdod, sef balans gweithredol i helpu lliniaru effaith llif arian anwastad ag i'w gadw wrth gefn i liniaru effaith digwyddiadau annisgwyl neu argyfyngau.

- Nifer o Reserfau Penodol cyfalaf a refeniw a glustnodwyd ar gyfer pwrpasau arbennig, sef arian wedi'i adeiladu i gwrdd ag ymrwymiadau a ragwelir. Mae'r Cyngor yn cynnal adolygiad parhaus o ddigonolrwydd a defnydd o reserfau penodol.

Mae'r Cyngor yn cymryd agwedd asesu'r risg tuag at gynnal lefelau digonol o falansau a reserfau er mwyn cwrdd ag anghenion gwario'r dyfodol. Wrth ystyried y gyllideb flynyddol a'r strategaeth ariannol tymor canol, bydd y Cyngor yn gosod allan ei fwriad ynghylch lefel y balansau cyffredinol a chronfeydd, yng nghyd-destun yr holl risgiau perthnasol. Gweler cymeradwyaeth o'r polisi llawn ar gyfer cronfeydd gan Gabinet y Cyngor ar 23 Mehefin 2015.

- Cedwir rhai reserfau eraill, sef 'Reserfau na ellir eu defnyddio', i bwrpasau technegol o reoli'r prosesau cyfrifo ar gyfer asedau anghyfredol, offerynnau ariannol a buddion gweithwyr. Nid yw'r rhain yn cynrychioli adnoddau defnyddiadwy yr Awdurdod.

1.21 Gwariant Refeniw wedi ei Ariannu o Gyfalaf Drwy Statud

Mae Deddfwriaeth yn caniatáu peth gwariant i gael ei gategoreiddio fel cyfalaf i bwrpas ariannu er nad yw yn creu ased sydd yn cael ei gario ar y Fantolen. Bwriad hyn yw galluogi'r gwariant i gael ei ariannu o adnoddau cyfalaf yn hytrach nag ei roi yn erbyn y Gronfa Gyffredinol a fyddai'n cael effaith ar y Dreth Cyngor am y flwyddyn. Defnyddir cost hanesyddol fel sail prisio ar gyfer y math yma o wariant ac ysgrifennir hwn i lawr o fewn blwyddyn.

1.22 Treth ar Werth

Dim ond mewn sefyllfa ble nad oes modd adennill TAW y cynhwysir TAW neu'n ei dderbyn fel cost 'TAW anadferadwy' mewn gwariant cyfalaf a refeniw.

1.23 Dyledwyr a Chredydwyr

Cedwir cyfrifon y Cyngor ar sail cronni yn unol â'r Côd Ymarfer Cyfrifeg. Mae'r cyfrifon yn adlewyrchu gwir wariant ac incwm sy'n berthnasol i'r flwyddyn dan sylw, boed y taliadau a'r derbyniadau wedi cael eu talu neu eu derbyn yn y flwyddyn.

Eithriad i'r arfer yma yw taliadau chwarterol megis trydan, a gyfrifir yn ôl dyddiad darllen y mesurydd yn hytrach na rhannu'r gost rhwng gwahanol flynyddoedd ariannol, a hefyd rhai taliadau blynyddol megis yswiriant. Trwy weithredu'r polisi'n gyson ymhob blwyddyn ni chaiff effaith o bwys ar gyfrifon y flwyddyn.

1.24 Dyrannu Llog Derbyniadwy

Mae'r Awdurdod yn buddsoddi arian dros ben am gyfnodau o dros nos hyd at 13 mis (ac eithrio Bondiau Gorchuddiedig) a thelir y llog i'r Gronfa Gyffredinol, Cronfa Bensiwn Gwynedd, Cronfa'r Degwm ac ymddiriedolaethau eraill ar sail eu balansau dyddiol a'r gyfradd llog a enillir.

1.25 Costau Benthyca

Nid yw'r Awdurdod yn cyfalafu costau benthyca sy'n perthyn i gaffaeliad, gwneuthuriad na chynhyrchiad ased cymwysedig fel a ganiateir yn y Côd.

Cyfrifir am log sydd yn daladwy ar fenthyciadau allanol yn y cyfnod y maent yn perthyn iddo ar sail sy'n adlewyrchu effaith economaidd gyflawn y benthyciad.

1.26 Buddiannau mewn Cwmnïau ac Endidau Eraill

Yng nghyfrifon yr Awdurdod, caiff buddiannau mewn cwmnïau ac endidau eraill eu hadrodd fel asedau ariannol ar gost gwreiddiol, llai unrhyw ddarpariaeth am golledion.

1.27 Asedau Cyfredol ar gael i'w gwerthu

Er mwyn i ased gael ei gydnabod fel Ased ar gael i'w werthu, mae'n ofynnol i'r ased fod ar gael i'w werthu yn syth yn ei gyflwr presennol, mae'n rhaid i'r gwerthiant fod yn hynod o debygol, rhaid i'r ased gael ei farchnata a'r gwerthiant gael ei gwblhau o fewn blwyddyn i ddyddiad y dosbarthiad. Caiff yr ased ei gydnabod ar werth teg (gwerth y farchnad) llai costau gwerthu wrth ailddosbarthu. Mae'r gwerthoedd wedi eu seilio ar dechnegau penodol, ac mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur yma wedi eu categoreiddio yn unol â thri lefel. Lefel 3 yw holl fewnbynnau'r Awdurdod (mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased). Mae hyn oherwydd lefel yr addasiad sydd ei angen ar gyfer yr holl dystiolaeth sydd yn deillio o unigrywiaeth yr asedau, a phrinder trafodion y farchnad berthnasol.

1.28 Gwaredu Asedau

Pan mae ased yn cael ei waredu, mae gwerth yr ased yn y Fantolen yn cael ei ysgrifennu ffwrdd i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r elw a cholled wrth waredu. Mae derbyniadau (os oes rhai) yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r elw neu golled wrth waredu (e.e. cael ei glustnodi yn erbyn gwerth yr ased ar adeg y gwaredu). Mae unrhyw gynnydd wedi ei gronni ar gyfer yr ased yn y Reserf Ailbrisio yn cael ei drosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

1.29 Derbyniadau Cyfalaf

Pan werthir asedau gan yr Awdurdod mae'r ddeddfwriaeth yn nodi'r defnydd y gellir ei wneud o'r derbyniadau cyfalaf.

Gellir defnyddio 100% o'r holl dderbyniadau cyfalaf sydd yn perthyn i Gronfa'r Cyngor ac nid yw'n angenrheidiol bellach i roi canran o'r derbyniad o'r neilltu. Cedwir y derbyniadau yn y Reserf Derbyniadau Cyfalaf Defnyddiadwy hyd nes defnyddir yr adnoddau i gyllido gwariant cyfalaf.

1.30 Cyfrifo am Gostau'r Cynllun Effeithlonrwydd Ynni'r Ymrwymiad Lleihau Carbon

Mae'r Awdurdod yn rhan o'r Cynllun Effeithlonrwydd Ynni'r Ymrwymiad Lleihau Carbon (CRC). Mae'n ofynnol i awdurdodau sy'n rhan o'r cynllun bwrcasu ac ildio lwfansau, wedi'r digwyddiad ar hyn o bryd, ar sail allyriadau; h.y. cynhyrchiad carbon deuocsid wrth ddefnyddio ynni. Roedd Cyngor Gwynedd yn is na'r trothwy perthnasol yn 2017/18.

1.31 Cynllun Lwfansau Tirlenwi

Mae'r Cynllun Lwfansau Tirlenwi yn gweithredu o dan Reoliadau Cynllun Lwfansau Tirlenwi (Cymru) 2004. Clustnodir lwfans blynyddol i Awdurdodau Lleol o'r uchafswm o wastraff prydadwy bwrdeistrefol y gellir ei anfon i'w dirlenwi. Am bob tunnell o wastraff prydadwy bwrdeistrefol a anfonir i'w dirlenwi sy'n uwch na'r lwfans, gall yr Awdurdod Lleol fod yn agored i ddirwy o £200 y dunnell. Nid yw'n gynllun "cap and trade" gan nad yw'r lwfansau tirlenwi yn fasnachadwy yng Nghymru. Am y rheswm yma, nid yw lwfansau tirlenwi yn cael eu cydnabod fel ased ar y Fantolen. Roedd Cyngor Gwynedd o fewn ei lwfans tirlenwi yn 2017/18.

1.32 Trefniant Consesiwn Gwasanaeth

Mae Trefniant Consesiwn Gwasanaeth, sydd hefyd yn cael eu hadnabod fel Menter Cyllid Preifat (PFI) yn gytundebau i dderbyn gwasanaethau, ble mae'r eiddo, offer a chyfarpar i ddarparu'r gwasanaeth i'r Awdurdod dan gyfrifoldeb y contractwr PFI am gyfnod y cytundeb ond yn trosglwyddo i'r Awdurdod ar ddiwedd y cyfnod heb unrhyw gost ychwanegol. Mae'r Awdurdod yn rheoli'r gwasanaeth a ddarperir ac yn medru rheoli pwy arall sy'n medru defnyddio'r ddarpariaeth. Mae'r gost am ddefnydd o'r ddarpariaeth yn cael ei gytuno gyda'r Contractwr cyn gosod y cytundeb drwy broses o ddeialog cystadleuol.

1.33 Gweithrediadau ar y Cyd

Mae gweithrediadau ar y cyd yn drefniant ble mae'r partïon gyda chydreolaeth efo'r hawl i'r asedau a'r oblygiadau o'r ymrwymiadau sy'n gysylltiedig â'r trefniadau. Mae'r gweithgareddau y mae'r Awdurdod wedi ymgymryd â hwy ar y cyd â gweithredwyr eraill yn cynnwys defnyddio asedau ac adnoddau'r cyd-weithredwyr. Mewn perthynas â'i ddiddordeb mewn trefniant gweithred ar y cyd, mae'r Awdurdod fel gweithredwr ar y cyd yn cydnabod ei gyfran o'r asedau, ymrwymiadau, refeniw a gwariant.

1.34 Ysgolion

Mae *Côd Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig* yn cadarnhau bod cydbwysedd rheolaeth ysgolion sy'n cael eu cynnal gan yr awdurdod lleol (h.y. yr ysgolion hynny sy'n cael eu hadnabod yn y Ddeddf Fframwaith a Safonau Ysgolion 1998, fel y'i diwygiwyd), yn gorwedd efo'r awdurdod lleol. Mae'r Côd hefyd yn datgan bod asedau, rhwymedigaethau, reserfau a llif arian yr ysgolion hynny yn cael eu cydnabod yn natganiadau ariannol yr awdurdod lleol (ac nid mewn Cyfrifon Grŵp). O ganlyniad, mae trafodion, llif arian a balansau yr ysgolion yn cael eu cydnabod ym mhob un o ddatganiadau ariannol yr Awdurdod fel petaent yn drafodion, llif arian a balansau yr Awdurdod.

1.35 Gwerth Teg

Rhoddir mesuriad gwerth teg ar rai o asedau anariannol yr Awdurdod megis asedau gweddilliol, eiddo buddsoddi a rhai o offerynnau ariannol ar bob cyfnod adrodd. Gwerth teg yw'r pris gwerthu a dderbynnir ar gyfer yr ased neu'r pris a delir i drosglwyddo ymrwymiad mewn modd trefnus rhwng cyfranogwyr y farchnad ar ddyddiad y mesuriad. Mae'r mesuriad gwerth teg yn tybio bod y trefniant o werthu'r ased neu drosglwyddo'r ymrwymiad yn cymeryd lle unai:

a. yn y brif farchnad i'r ased neu'r ymrwymiad, neu
b. yn absenoldeb prif farchnad, yn y farchnad sydd fwyaf manteisiol ar gyfer yr ased neu'r ymrwymiad.

Wrth fesur gwerth teg ased neu ymrwymiad, defnyddia'r Awdurdod ragdybiaethau y byddai cyfranogwyr y farchnad yn eu defnyddio wrth brisio ased neu ymrwymiad, gan gymeryd bod cyfranogwyr y farchnad yn gweithredu er eu budd economaidd mwyaf.

Wrth fesur gwerth teg ased an-ariannol, mae'r Awdurdod yn ystyried gallu cyfranogwyr y farchnad i gynhyrchu buddiannau economaidd drwy ddefnyddio'r ased yn y modd gorau bosib, neu drwy ei werthu i gyfranogwyr y farchnad arall fyddai'n defnyddio'r ased yn y modd gorau bosib.

Defnyddia'r Awdurdod dechnegau prisio sydd yn addas i'r amgylchiadau ac sydd â data digonnol ar eu cyfer, gan uchafu'r defnydd o fewnbwn gweladwy perthnasol ac isafu'r defnydd o fewnbwn anweladwy.

Mae'r mewnbwn i'r technegau prisio sy'n berthnasol i'r asedau ac ymrwymiadau hynny ble mesurir neu ddatgelir gwerth teg ar eu cyfer yn natganiadau ariannol yr Awdurdod yn cael eu categoreiddio yn hierarchaeth gwerth teg fel a ganlyn:

- Lefel 1 – prisiau a ddyfynnir (heb eu haddasu) mewn marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau neu ymrwymiadau unfath y gall yr Awdurdod eu cyrchu ar ddyddiad y mesuriad;
- Lefel 2 – mewnbwn ar wahân i'r prisiau a ddyfynnir yn Lefel 1, sydd yn weladwy ar gyfer yr ased neu'r ymrwymiad, unai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol; neu
- Lefel 3 – mewnbwn anweladwy ar gyfer ased neu'r ymrwymiad.

1.36 Polisïau Eraill

Mae gan Gyngor Gwynedd bolisïau ar gyfer y canlynol, ond nid ydynt yn cael eu hystyried i fod yn faterol ar gyfer y flwyddyn ariannol 2017/18:

- Asedau Anniriaethol
- Trosi Arian Tramor.

NODYN 2 – NEWID MEWN POLISI CYFRIFO

Nid oedd newidiadau i bolisïau cyfrifeg yn ystod 2017/18.

NODYN 3 – ADDASIAD CYFNOD BLAENOROL

Nid oes unrhyw addasiadau cyfnod blaenorol yn ystod 2017/18.

NODYN 4 - SAFONAU CYFRIFEG SYDD WEDI EU CYHOEDDI OND HEB EU MABWYSIADU ETO

Mae'r Côd Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig CIPFA yn gofyn i effaith disgwyliedig unrhyw safonau cyfrifeg sydd wedi eu cyhoeddi ond heb eu mabwysiadu eto gael ei ddatgan. Mae hyn yn berthnasol i'r ymarferion newydd neu ddiwygiedig canlynol o fewn Côd 2018/19:-

SAARh 9 *Offerynnau Ariannol.*

SAARh 15 *Incwm o Gontractau gyda Cwsmeriaid* gan gynnwys addasiadau i SAARh 15 *Eglurhad i SAARh 15 Incwm o Gontractau gyda Cwsmeriaid.*

Addasiadau i SCRh 12 *Trethi Incwm*: Cydnabod Asedau Treth Gohiriedig am golledion heb eu gwireddu.

Addasiadau i SCRh 7 *Datganiad o Lif Arian*: Menter Datgelu.

Mae'n ofynnol fod y Côd yn weithredol o 1 Ebrill 2018 ac felly nid oes unrhyw effaith ar Ddatganiad o'r Cyfrifon 2017/18, a does dim disgwyl i'r safonau newydd neu'r newidiadau o fewn Côd Ymarfer 2018/19 gael effaith sylweddol ar yr wybodaeth a gyflwynir yn y datganiadau ariannol.

NODYN 5 – BARN ALLWEDDOL WRTH DDEFNYDDIO'R POLISÏAU CYFRIFO

Wrth weithredu'r polisïau cyfrifo a restrir yn Nodyn 1, mae'r Awdurdod wedi gorfod barnu, gwneud amcangyfrifon a thybiaethau ynghylch trafodion cymhleth, rhai sy'n cynnwys ansicrwydd am ddigwyddiadau i'r dyfodol a symiau'r asedau ac ymrwymiadau i'w cario nad yw'n amlwg o ffynonellau eraill.

Mae'r farn, amcangyfrifon a thybiaethau cysylltiol a wnaed wedi eu seilio ar arferion cyfredol priodol, profiad hanesyddol, a ffactorau eraill sy'n cynnwys tybiaethau a thafluniadau hanesyddol a chyfredol, a rhagamcanion i'r dyfodol, asesiadau proffesiynol, tueddiadau cyfredol, a ffactorau lleol a ystyrir yn berthnasol.

Yn y blynyddoedd diwethaf bu peth ansicrwydd am lefelau ariannu grantiau refeniw a chyfalaf i'r dyfodol gan Lywodraeth Cymru. Mae'r mater yma yn rhan bwysig o strategaeth ariannol y Cyngor sy'n cael ei ddiweddaru yn gyson, gyda'r ffactorau a wybyddir ac a ragwelir yn cael ystyriaeth briodol.

Gwneir pob ymdrech i ddod o hyd i, ac i ddefnyddio'r holl wybodaeth berthnasol wrth asesu a phennu'r sefyllfa, sy'n hynod allweddol wrth ystyried materion megis ailbrisio, dibrisiant ac amhariad asedau, prisiad yr actiwari o asedau a rhwymedigaethau'r gronfa bensiwn, reserfau a glustnodwyd, darpariaethau ac ymrwymiadau dibynnol. Fodd bynnag, gan nad oes modd pennu'r materion hyn i sicrwydd, gall y gwir ganlyniadau amrywio o'r amcangyfrifon. Mae'r amcangyfrifon a thybiaethau gwaelodol yn cael eu hadolygu'n gyson.

NODYN 6 – TYBIAETHAU WEDI EU GWNEUD AM Y DYFODOL A FFYNONELLAU ERAILL O AMCANGYFRIF ANSICR

Mae'r Datganiad o'r Cyfrifon yn cynnwys ffigyrau wedi eu hamcangyfrif yn seiliedig ar dybiaethau wedi eu gwneud gan yr Awdurdod am y dyfodol neu sydd yn ansicr fel arall. Mae'r amcangyfrifon wedi eu seilio ar brofiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, gan na ellir pennu rhai balansau yn bendant, gall y canlyniadau terfynol fod yn wahanol i'r tybiaethau ac amcangyfrifon.

Mae'r eitemau canlynol ar Fantolen yr Awdurdod ar 31 Mawrth 2018 yn rhai a ystyrir gyda risg sylweddol (o ran sicrwydd y gwerth a amcangyfrifir) a allai arwain at gywiriadau arwyddocaol yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod:

- **Eiddo, Offer a Chyfarpar** - Mae asedau yn cael eu dibrisio dros eu hoes fuddiol yn unol ag arferion safonol cyfrifeg a chysylltiedig. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng y dibrisiant a gwir ddirywiad yr ased ei adlewyrchu ym mhatrymau gwariant y dyfodol. Mae'r hinsawdd economaidd gyfredol yn creu ansicrwydd ymysg cynghorau am eu gallu i gynnal y gwariant angenrheidiol ar gynnal a chadw. Bydd goblygiadau o hyn ar fywyd ased. Mae Tir ac Adeiladau yn cael eu hailbrisio o leiaf bob pum mlynedd, ac ers 2015/16 cyflwynwyd rhaglen dreigl ailbrisio. Mae angen dod i farn yn aml fel rhan o'r broses asesiad ailbrisio ac amhariad. Mae hyn yn arwain at ansicrwydd, a'r angen am dybiaethau ac ymateb yn briodol iddynt. Lle bo angen, bydd unrhyw oblygiadau tymor hir yn cael eu hymgorffori yn ein strategaeth ariannol. Mae gwybodaeth ynglŷn ag Eiddo, Offer a Chyfarpar wedi ei gynnwys yn Nodyn 15.

- **Darpariaethau** - Mae nifer o ddarpariaethau gwahanol, ble mae'r sail unigol wedi cael eu hasesu yn seiliedig ar y wybodaeth ddiweddaraf, yn gynwysedig yn y cyfrifon. Gweler Nodyn 22 am y manylion, gan gynnwys darpariaeth am eitemau megis Safleoedd Gwastraff a rhai agweddau o ymrwymiadau yswiriant. Nid oes modd cadarnhau cywirdeb y ddarpariaeth hyd nes bod y materion wedi diweddu.

- **Ymrwymiad Pensiwn** - Mae sefyllfa'r Ymrwymiad Pensiwn a adlewyrchir yn y cyfrifon yn seiliedig ar nifer o asesiadau a dyfarniadau cymhleth a phroffiliau amrywiol gan gynnwys y gyfradd ddisgowntio a ddefnyddir, rhagolygon lefelau cyflog, newidiadau mewn oedran ymddeol, cyfradd marwolaethau a'r gyfradd adenillion disgwyliedig ar asedau'r Gronfa Bensiwn, yn unol â'r wybodaeth a ddarparwyd gan Actiwari'r Gronfa Bensiwn. Mae gwybodaeth bellach ar gael yn Nodyn 37 a 38.

- **Amhariad Dyledion Drwg** – Mae lefel o amhariad dyledion drwg wedi ei gynnwys yn y cyfrifon sydd yn seiliedig ar bolisi penodol. Mae lefel yr amhariad yn cael ei adolygu yn rheolaidd er mwyn gallu ymateb i unrhyw newidiadau yn yr hinsawdd economaidd, ac unrhyw addasiad i ymateb i'r sefyllfa yn cael ei weithredu'n briodol yn y cyfrifon. Mae'r ffigwr amhariad dyledion drwg wedi ei gynnwys yn y ffigyrau Dyledwyr Tymor Byr yn Nodyn 18.

NODYN 7 – EITEMAU MATEROL O INCWM A GWARIANT

Mae'r eitemau materol o incwm a gwariant yn cynnwys y canlynol:

- £22m yn y maes pensiwn ar ailfesuriad o'r asedau buddion diffiniedig net yn y maes pensiynau, yn unol ag asesiad Actiwari Cronfa Bensiwn Gwynedd (Nodyn 23.5).
- Yn dilyn ailbrisio rhan o bortffolio tir ac adeiladau'r Cyngor (sydd bellach yn dilyn rhaglen dreigl), gwarged net o £6m ar ailbrisio asedau eiddo, offer a chyfarpar (Nodyn 15 a 23.1).

NODYN 8 – NODYN I'R DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU

2017/18	ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU			
Addasiadau o'r Gronfa Gyffredinol i ddod i'r ffigyrau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	**Addasiadau i bwrpas Cyfalaf (i)**	**Gwahaniaeth Net i'r Addasaiadau Pensiwn (ii)**	**Gwahaniaethau Eraill (iii)**	**Cyfanswm Addasiadau**
	£'000	**£'000**	**£'000**	**£'000**
Addysg	0	0	0	0
Cefnogaeth Gorfforaethol	0	0	0	0
Cyllid	0	0	0	0
Economi a Chymuned	0	0	0	0
Oedolion, Iechyd a Llesiant	0	0	0	0
Plant a Chefnogi Teuluoedd	0	0	0	0
Priffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd*)	0	0	0	0
Amgylchedd	0	0	0	0
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	0	0	0	0
Ymgynghoriaeth Gwynedd	0	0	0	0
Corfforaethol	22,327	7,661	(459)	29,529
Cost Gwasanaethau	**22,327**	**7,661**	**(459)**	**29,529**
Gwariant Gweithredol Arall	546	0	0	546
Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	(10,780)	6,237	(82)	(4,625)
Treth ac Incwm Grant Amhenodol	(11,039)	0	0	(11,039)
(Gwarged)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	**1,054**	**13,898**	**(541)**	**14,411**

* Cefnffyrdd - Addasiadau perthnasol i Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru

NODYN 8 – NODYN I'R DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU (parhad)

2016/17	ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU			
Addasiadau o'r Gronfa Gyffredinol i ddod i'r ffigyrau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	Addasiadau i bwrpas Cyfalaf (i)	Gwahaniaeth Net i'r Addasaiadau Pensiynau (ii)	Gwahaniaethau Eraill (iii)	Cyfanswm Addasiadau
	£'000	£'000	£'000	£'000
Addysg	0	0	0	0
Cefnogaeth Gorfforaethol	0	0	0	0
Cyllid	0	0	0	0
Economi a Chymuned	0	0	0	0
Oedolion, Iechyd a Llesiant	0	0	0	0
Plant a Chefnogi Teuluoedd	0	0	0	0
Priffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd*)	1,681	0	0	1,681
Amgylchedd	0	0	0	0
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	0	0	0	0
Ymgynghoriaeth Gwynedd	0	0	0	0
Corfforaethol	21,842	(484)	507	21,865
Cost Gwasanaethau	**23,523**	**(484)**	**507**	**23,546**
Gwariant Gweithredol Arall	694	0	0	694
Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi	(13,428)	6,243	(68)	(7,253)
Treth ac Incwm Grant Amhenodol	(9,288)	0	0	(9,288)
(Gweddill)/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	**1,501**	**5,759**	**439**	**7,699**

* Cefnffyrdd - Addasiadau perthnasol i Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru

(i) Addasiadau i Bwrpas Cyfalaf

- Ar gyfer **gwasanaethau**, mae'r golofn yma yn ychwanegu dibrisiant, amhariad ac elw a cholledion ailbrisiad.
- **Gwariant gweithredol arall** – yn addasu ar gyfer gwarediadau cyfalaf gyda throsglwyddiad o incwm ar waredu asedau a'r symiau â ddileuwyd ar gyfer yr asedau hynny.
- **Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi** – mae'r costau statudol ar gyfer ariannu cyfalaf; h.y. darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf a chyfraniadau refeniw arall yn cael eu tynnu allan o incwm a gwariant arall gan na ellir codi amdanynt o dan ymarferion cyfrifo sy'n gyffredinol gydnabyddedig.
- **Treth ac incwm grant amhenodol** - mae grantiau cyfalaf yn cael eu haddasu ar gyfer incwm na ellir codi amdano dan ymarferion cyfrifo. Mae grantiau refeniw yn cael eu haddasu o rhai sy'n dderbyniadwy yn y flwyddyn i rai sy'n dderbyniadwy heb amodau neu lle mae amodau wedi eu bodloni trwy gydol y flwyddyn. Mae'r llinell Treth ac Incwm Grant Amhenodol yn cael ei chredydu gyda grantiau cyfalaf derbyniadwy yn y flwyddyn heb amodau neu lle mae'r amodau wedi eu bodloni yn y flwyddyn.

NODYN 8 – NODYN I'R DADANSODDIAD GWARIANT AC ARIANNU (parhad)

(ii) Gwahaniaeth Net i'r Addasiadau Pensiynau

Newidiadau net ar gyfer dileu cyfraniadau pensiwn ac ychwanegiadau *Buddion Gweithwyr* SCRh 19 sy'n gysylltiedig â chostau ac incwm pensiwn:

- Ar gyfer **Gwasanaethau,** mae hyn yn cynrychioli hepgor y cyfraniadau pensiwn cyflogwr wnaed gan yr Awdurdod fel y caniateir trwy statud a'u amnewid gyda'r costau gwasanaeth cyfredol a'r costau gwasanaeth hanesyddol.
- Ar gyfer **Incwm a gwariant ariannu a buddsoddi** – y llog net ar y rhwymedigaeth budd diffiniedig sy'n gost yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

(iii) Gwahaniaethau Eraill

Mae gwahaniaethau eraill rhwng y swm sy'n cael ei ddebydu/credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r symiau sy'n daladwy/derbyniadwy i gael eu cydnabod trwy statud:

- Ar gyfer **Gwasanaethau**, mae'r swm yn cynrychioli addasiad am groniad absenoldebau a enillwyd ond heb eu cymryd yn ystod y flwyddyn.
- Ar gyfer **Incwm a gwariant ariannu a Buddsoddi,** mae'r golofn gwahaniaethau eraill yn cydnabod addasiadau i'r Gronfa Gyffredinol ar gyfer gwahaniaethau amseru am bremiymau a disgownt.

NODYN 9 – ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU

Mae'r nodyn hwn yn manylu ar yr addasiadau a wneir i gyfanswm yr incwm a gwariant cynhwysfawr a gydnabyddir gan yr Awdurdod yn ystod y flwyddyn yn unol ag ymarferion cyfrifo priodol i'r adnoddau hynny a benodir gan ddarpariaethau statudol yn rhai sydd ar gael i'r Awdurdod i gwrdd â gwariant cyfalaf a refeniw yn y dyfodol.

2017-18 ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU	**Reserfau Defnyddiadwy**			
	Balans Cronfa Gyffredinol	**Reserf Derbyniadau Cyfalaf**	**Grantiau Cyfalaf heb eu defnyddio**	**Symudiad mewn Reserfau na ellir eu defnyddio**
	£'000	**£'000**	**£'000**	**£'000**
Addasiadau i Adnoddau Refeniw				
Symiau ble mae'r incwm a gwariant sy'n gynwysedig yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r refeniw am y flwyddyn sy'n cael ei gyfrifo yn unol â'r gofynion statudol				
Costau pensiwn (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Pensiynau)	(13,898)	0	0	13,898
Offerynnau ariannol (trosglwyddwyd i'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol)	17	0	0	(17)
Tâl Gwyliau (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Absenoldebau Cronedig)	548	0	0	(548)
Gwrthdroi eitemau sydd wedi eu cynnwys yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf (mae'r eitemau hyn yn cael eu rhoi yn erbyn y Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	(11,834)	0	0	11,834
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Refeniw	**(25,167)**	**0**	**0**	**25,167**
Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf				
Trosglwyddo arian o waredu asedau wedi eu credydu fel rhan o elw/colled wrth waredu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(25)	(216)	0	241
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	5,547	0	0	(5,547)
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	2,114	0	0	(2,114)
Gwariant cyfalaf sy'n cael ei ariannu o falansau refeniw (trosglwyddiad i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	3,120	0	0	(3,120)
Cyfanswm Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf	**10,756**	**(216)**	**0**	**(10,540)**
Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf				
Defnydd o'r Reserf Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	1,384	0	(1,384)
Defnydd o'r grantiau cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	0	(1,070)	1,070
Taliadau arian parod yn ymwneud â derbyniadau cyfalaf gohiriedig	0	0	0	0
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf	**0**	**1,384**	**(1,070)**	**(314)**
CYFANSWM ADDASIADAU	**(14,411)**	**1,168**	**(1,070)**	**14,313**

2016-17
ADDASIADAU RHWNG SAIL CYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU

	Reserfau Defnyddiadwy			
	Balans Cronfa Gyffredinol	Reserf Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf heb eu defnyddio	Symudiad mewn Reserfau na ellir eu defnyddio
	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau i Adnoddau Refeniw				
Symiau ble mae'r incwm a gwariant sy'n gynwysedig yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r refeniw am y flwyddyn sy'n cael ei gyfrifo yn unol â'r gofynion statudol				
Costau pensiwn (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Pensiynau)	(5,759)	0	0	5,759
Offerynnau ariannol (trosglwyddwyd i'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol)	75	0	0	(75)
Tâl Gwyliau (trosglwyddwyd i'r (neu o'r) Reserf Absenoldebau Cronedig)	(543)	0	0	543
Gwrthdroi eitemau sydd wedi eu cynnwys yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf (mae'r eitemau hyn yn cael eu rhoi yn erbyn y Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	(14,929)	0	0	14,929
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Refeniw	**(21,156)**	**0**	**0**	**21,156**
Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf				
Trosglwyddo arian o waredu asedau wedi eu credydu fel rhan o elw/colled wrth waredu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	29	(1,632)	0	1,603
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	5,593	0	0	(5,593)
Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	1,863	0	0	(1,863)
Gwariant cyfalaf sy'n cael ei ariannu o falansau refeniw (trosglwyddiad i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf)	5,972	0	0	(5,972)
Cyfanswm Addasiadau Rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf	**13,457**	**(1,632)**	**0**	**(11,825)**
Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf				
Defnydd o'r Reserf Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	770	0	(770)
Defnydd o'r grantiau cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	0	0	61	(61)
Taliadau arian parod yn ymwneud â derbyniadau cyfalaf gohiriedig	0	0	0	0
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf	**0**	**770**	**61**	**(831)**
CYFANSWM ADDASIADAU	**(7,699)**	**(862)**	**61**	**8,500**

NODYN 10 – TROSGLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD

Balansau Ysgolion

Cynrychiolai'r swm yma'r elfen o falansau a ryddhawyd o dan ddatganoli cyllideb yn uniongyrchol i'r ysgolion ond sydd heb eu gwario ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, ac sydd yn gynnydd net o £1.1m o'i gymharu â'r balans ar 31 Mawrth 2017:

2017/18	Balans	Trosglwyddiadau			Balans
	31 Mawrth 2017	rhwng cronfeydd	mewn	allan	31 Mawrth 2018
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Balansau Ysgolion	2,879	0	1,595	(456)	4,018
Cyfanswm	**2,879**	**0**	**1,595**	**(456)**	**4,018**

NODYN 10 – TROSGLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD (parhad)

Reserfau a Glustnodwyd

Mae'r nodyn isod yn amlygu'r symiau a neilltuwyd o'r Gronfa Gyffredinol mewn reserfau a glustnodwyd er mwyn darparu cyllid ar gyfer cynlluniau gwario'r dyfodol, a'r symiau hynny a drosglwyddwyd nôl o'r reserfau a glustnodwyd i gwrdd â gwariant y Gronfa Gyffredinol yn 2017/18, gyda lleihad net o £1.1m ers sefyllfa 31 Mawrth 2017.

	2017-18	Balans	Trosglwyddiadau			Balans
		31 Mawrth	rhwng cronfeydd	mewn	allan	31 Mawrth
Nodyn		2017				2018
		£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
10.1	Reserfau Adnewyddu	2,793	597	2,293	(426)	5,257
10.2	Reserfau Cyfalaf	9,821	(926)	1,879	(1,050)	9,724
10.3	Reserfau Yswiriant	1,809	0	633	(610)	1,832
10.4	Cronfa Gwasanaethau	4,377	(383)	980	(825)	4,149
10.5	Cronfa Rhaglen Cydgyfeiriant	133	0	13	(132)	14
10.6	Cronfa Costau Diswyddo i Wireddu Arbedion	3,801	0	0	(95)	3,706
10.7	Hyfforddiant Canolog	300	(134)	0	(72)	94
10.8	Reserfau Gwasanaethau Addysg	925	0	484	(576)	833
10.9	Reserfau Economi a Chymuned	418	0	65	(46)	437
10.10	Reserfau Priffyrdd a Bwrdeistrefol	1,002	166	25	(525)	668
10.11	Reserf Datblygiadau Gwastraff	194	(166)	44	(34)	38
10.12	Reserfau Ymgynghoriaeth Gwynedd	185	0	0	0	185
10.13	Reserfau Amgylchedd	520	1,011	491	(1,153)	869
10.14	Reserfau Gofal	1,461	0	809	(1,375)	895
10.15	Cronfa Ffordd Gwynedd	376	0	31	(20)	387
10.16	Cronfa Buddsoddi i Arbed - Prosiect Rheoli Carbon	309	0	44	(41)	312
10.17	Cronfa Trawsffurfio / Buddsoddi i Arbed	8,543	2,202	107	(1,593)	9,259
10.18	Cronfa Grantiau Refeniw wedi eu hymrwymo	486	0	363	(51)	798
10.19	Reserf Tendro Contractau	217	(53)	0	0	164
10.20	Cronfa Gwasanaethau Dŵr a Charthffosiaeth Tai	492	0	0	(40)	452
10.21	Gwarant Amgylcheddol Tai	480	0	0	0	480
10.22	Reserfau Technoleg Gwybodaeth	376	0	92	(16)	452
10.23	Cronfa Rhagbaratoi Cynlluniau Grantiau Ewrop	75	0	0	(37)	38
10.24	Cronfa Cefnogi'r Strategaeth Ariannol	1,760	(2,215)	3,968	(65)	3,448
10.25	Cronfa Maes Lles	222	0	0	0	222
10.26	Trefniadau Partneriaethu	522	(24)	15	(99)	414
10.27	Cronfa Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru	0	0	270	0	270
10.28	Ymrwymiadau yn Berthnasol i'r Gronfa Bensiwn	634	0	796	(5,686)	(4,256)
10.29	Cronfa Trosglwyddiadau Eiddo Treth y Cyngor	490	0	0	0	490
10.30	Amrywiol Reserfau Eraill	869	(75)	332	(281)	845
	Cyfanswm	**43,590**	**0**	**13,734**	**(14,848)**	**42,476**

Nid yw balans terfynol y reserfau a glustnodwyd ar 31 Mawrth 2018 yn adlewyrchu'r lefel o ymrwymiadau a wnaethpwyd yn eu herbyn. Nodir isod fanylion o brif reserfau penodol y Cyngor.

NODYN 10 – TROSGLWYDDIAD I/O GRONFEYDD/ RESERFAU A GLUSTNODWYD (parhad)

10.1 Mae'r Reserfau Adnewyddu yn cael ei ddefnyddio gan adrannau amrywiol o'r Cyngor i adnewyddu cerbydau ac offer.

10.2 Mae'r Reserfau Cyfalaf yn cynrychioli adnoddau a ymrwymwyd eisoes i ariannu rhan o Raglen Gyfalaf y Cyngor.

10.3 Nid yw Cyngor Gwynedd yn yswirio pob risg gydag yswirwyr allanol ond yn hytrach fe sefydlwyd cronfa er mwyn cwrdd â'r gofynion yma'n fewnol. Mae'r balans ar y Reserfau Yswiriant hefyd yn cynnwys elfen ar gyfer gofynion yswiriant sy'n berthnasol i'r cyn Cyngor Sir Gwynedd (hyd at 1996) ac a weinyddir gan Gyngor Gwynedd.

10.4 Mae'r Gronfa Gwasanaethau yn gronfa sy'n dal llithriadau a thanwariant y mae hawl i adrannau ei gario drosodd o flwyddyn i flwyddyn, cyllidebau penodol a pherthnasol eraill a chyllidebau unwaith ac am byth sy'n ymestyn dros fwy nag un flwyddyn.

10.5 Cronfa Rhaglen Cydgyfeiriant – symiau a neilltuwyd ar gyfer cyfraniad cyfatebol gan y Cyngor mewn perthynas â chynlluniau refeniw a chyfalaf o dan y Rhaglen Cydgyfeiriant.

10.6 Cronfa Costau Diswyddo i Wireddu Arbedion – darpariaeth ar gyfer ariannu costau diswyddo i wireddu arbedion cyllidol.

10.7 Hyfforddiant Canolog – perthnasol i ofynion cynlluniau rhaglen hyfforddi gweithwyr y Cyngor.

10.8 Reserfau Gwasanaethau Addysg – yn cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i allu ymateb yn bennaf i'r problemau ariannol perthnasol efo gofynion 'Integreiddio', gofynion newidiol 'Anghenion Addysg Arbennig All Sirol', 'Cefnogi Ysgolion' a'r 'Cynllun Benthyciadau i Ysgolion'.

10.9 Mae Reserfau Economi a Chymuned yn cynnwys amrywiol falansau sy'n perthyn i gynlluniau a weithredir ar sail partneriaeth yn bennaf, ble mae'n rhaid cyfrifo balansau'r cynlluniau ar wahân.

10.10 Mae Reserf Priffyrdd a Bwrdeistrefol yn bennaf yn cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod sefyllfaoedd gwariant ac incwm anwastad (equalisation accounts) a gofynion tebygol contractau.

10.11 Reserfau Datblygiadau Gwastraff – yn cynnwys ein hymrwymiad i Bartneriaeth Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru.

10.12 Reserfau Ymgynghoriaeth Gwynedd – cynhwysir symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod sefyllfaoedd gwariant anwastad efo rhai meysydd gwaith ynghyd â gofynion cyflogaeth ychwanegol posib yn dilyn newidiadau i raglen waith y Gwasanaeth Ymgynghoriaeth.

10.13 Reserfau Amgylchedd - yn cynnwys amrywiol falansau sy'n perthyn i Eiddo, cynlluniau a weithredir ar sail partneriaeth, ynghyd â gofynion yn ymwneud â'r Cynllun Datblygu Unedol, a symiau ar gyfer sefyllfaoedd gwariant anwastad.

10.14 Reserfau Gofal – cynnwys symiau a roddwyd o'r neilltu i warchod rhag sefyllfaoedd gwariant anwastad posib o ganlyniad i ofynion contractau.

10.15 Cronfa Ffordd Gwynedd - i gynorthwyo'r broses trawsnewid busnes, gwireddu arbedion a chynorthwyo cyflawni nod ac amcanion "Ffordd Gwynedd".

10.16 Cronfa Buddsoddi i Arbed – Prosiect Rheoli Carbon – rhannol ariannu rhaglen waith y Prosiect Rheoli Carbon i gyflawni gostyngiad mewn allyriadau carbon ynghyd â chynhyrchu arbedion refeniw ariannol i'r Cyngor.

10.17 Cronfa Trawsffurfio / Buddsoddi i Arbed – ar gyfer blaenoriaethau'r Cyngor ac ar gyfer newid trefniadau mewnol i fod yn fwy effeithiol ac effeithlon ac ar gyfer buddsoddi mewn gwahanol gynlluniau i wireddu arbedion cyllidol parhaol.

10.18 Cronfa Grantiau Refeniw wedi eu hymrwymo - cynnwys grantiau refeniw a dderbyniwyd ac a ymrwymwyd ar gyfer defnydd yn y dyfodol.

10.19 Reserf Tendro Contractau – ar gyfer ymateb i sefyllfaoedd gwariant anwastad o ganlyniad i'r broses tendro am gontractau.

10.20 Cronfa Gwasanaethau Dŵr a Charthffosiaeth Tai - swm a neilltuwyd ar gyfer rhai gofynion yn ymwneud a threfniadau carthffosiaeth, pibellau dŵr a gweithfeydd trin carthion ar stadau cyn tai cyngor, na fabwysiadwyd gan Dŵr Cymru.

10.21 Gwarant Amgylcheddol Tai - neilltuwyd ar gyfer ymhlygiadau posib o ganlyniad i roddi gwarant amgylcheddol i Gartrefi Cymunedol Gwynedd, mewn perthynas ag amgylchiadau arbennig a phenodol yn ymwneud â chynlluniau amgylcheddol ar dir stadau cyn tai cyngor.

10.22 Reserfau Technoleg Gwybodaeth - ar gyfer ymateb i ofynion yn y maes technoleg gwybodaeth gan gynnwys cronfa adnewyddu berthnasol ac i allu ymateb i batrymau gwariant anwastad.

10.23 Cronfa Rhagbaratoi Cynlluniau Grantiau Ewrop – darpariaeth tuag at gost rhagbaratoi achosion busnes i ddenu ffynonellau ariannu a grantiau Ewrop.

10.24 Cronfa Cefnogi'r Strategaeth Ariannol - cronfa a sefydlwyd i gynorthwyo a chefnogi'r strategaeth ariannol y Cyngor.

10.25 Cronfa Maes Lles - darpariaeth ar gyfer ymdrin â phatrymau anwastad mewn gofynion perthnasol.

10.26 Trefniadau Partneriaethu - yn cynnwys symiau a neilltuwyd mewn perthynas â gofynion gwahanol drefniadau partneriaethu a chydweithio.

10.27 Cronfa Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru - ar gyfer gofynion ac ymrwymiadau'r cynllun hybu economaidd perthnasol i Fwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru.

10.28 Ymrwymiadau yn berthnasol i'r Gronfa Bensiwn - ar gyfer gofynion ac ymrwymiadau perthnasol i'r dyfodol y Cynllun Pensiwn.

10.29 Cronfa Trosglwyddiadau Eiddo Treth y Cyngor - darpariaeth gysylltiedig â'r colledion yn deillio o drosglwyddiadau eiddo o Dreth y Cyngor i Drethi Annomestig Cenedlaethol.

10.30 Amrywiol Reserfau Eraill – yn cynnwys symiau a neilltuwyd ar gyfer amrywiol ymrwymiadau eraill.

NODYN 11 – GWARIANT GWEITHREDOL ARALL

2016/17		2017/18
£'000		£'000
1,829	**Praeseptau Cynghorau Cymuned**	1,994
	Lefiau	
11,990	Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru	12,518
5,598	Awdurdod Tân Gogledd Cymru	5,852
962	Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri	962
87	Byrddau Draenio Lleol	91
18,637		19,423
694	(Enillion)/colledion ar waredu a dad-gydnabod asedau anghyfredol	546
21,160	**Cyfanswm**	**21,963**

NODYN 12 – GWARIANT AC INCWM ARIANNU A BUDDSODDI

2016/17		2017/18
£'000		£'000
6,380	Llog taladwy a thaliadau tebyg	6,123
6,243	Llog net ar yr ymrwymiadau/(asedau) buddion diffiniedig net	6,237
(313)	Llog derbyniadwy ac incwm tebyg	(211)
12,310	**Cyfanswm**	**12,149**

NODYN 13 – TRETH AC INCWM GRANT AMHENODOL

2016/17		*Nodyn*	2017/18
£'000			£'000
(74,640)	Incwm Y Dreth Cyngor	*13a*	(76,608)
(37,158)	Trethi Annomestig	*13b*	(40,451)
(129,800)	Grantiau'r Llywodraeth heb eu clustnodi	*32*	(128,505)
(9,288)	Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf	*32*	(11,039)
(250,886)	**Cyfanswm**		**(256,603)**

NODYN 13a - Y DRETH CYNGOR

Mae'r Cyngor yn penderfynu ar ei anghenion gwariant am y flwyddyn ac yn ei drosi i Dreth Cyngor Band D drwy ei rannu gyda chyfrifiad o'r nifer eiddo sydd ym mhob band Treth Cyngor a'u datgan yn nhermau nifer cyfatebol ym Mand D (Sylfaen y Dreth Cyngor). Yna, ychwanegir gofynion Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru at y swm yma i sefydlu'r Dreth Cyngor ar gyfer y Sir.

Cyfrifwyd sylfaen y Dreth Cyngor ar gyfer 2017/18 fel a ganlyn:-

CYFRIFIAD SYLFAEN Y DRETH CYNGOR AR GYFER 2017/18

Band Prisio	Nifer Eiddo Cyfatebol yn dilyn gostyngiadau	Lluosydd Statudol	Nifer Cyfatebol Eiddo Band D
A*	6	5/9	3.19
A	7,403	6/9	4,935.40
B	13,400	7/9	10,421.97
C	10,641	8/9	9,458.57
D	9,192	1	9,192.04
E	7,402	11/9	9,046.54
F	3,649	13/9	5,270.06
G	1,165	15/9	1,942.08
H	168	18/9	335.50
I	56	21/9	130.67
		Cyfanswm	50,736.02
Sylfaen y Dreth Gyngor ar ôl lwfans colledion casglu			50,228.66

Rhoddir dadansoddiad o'r incwm net, sy'n deillio i'r Cyngor, isod:-

2016/17 £'000		2017/18 £'000
(74,750)	Treth Cyngor a godwyd	(76,848)
110	**Llai** Cynnydd yn y ddarpariaeth dyledion drwg	240
(74,640)		(76,608)

NODYN 13b - TRETHI ANNOMESTIG CENEDLAETHOL

Fe reolir Trethi Annomestig Cenedlaethol ("Treth Busnes") gan y Llywodraeth ond awdurdodau lleol sy'n gyfrifol am ei gasglu a'i dalu i gronfa ganolog a weinyddir gan Lywodraeth Cymru. Maent hwythau wedyn yn dosrannu symiau o'r gronfa yma i Awdurdodau Lleol ar sail poblogaeth.

NODYN 13b - TRETHI ANNOMESTIG CENEDLAETHOL (parhad)

Mae'r Llywodraeth yn pennu swm y Dreth Annomestig Genedlaethol am y flwyddyn (49.9c yn 2017/18) a luosir gyda gwerth trethiannol yr eiddo. Yn amodol ar effaith trefniadau dros dro a rhai gostyngiadau eraill, dyma fydd y swm a delir gan y trethdalwr.

Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol 2017/18 roedd yna 8,027 eiddo ar y rhestr brisio leol yng Ngwynedd, yn cynrychioli gwerth trethiannol o £111,787,301.

Rhoddir isod ddadansoddiad o'r incwm net cronedig i'r Cyngor o'r Trethi Annomestig:-

2016/17		**2017/18**
£'000		**£'000**
(37,789)	Trethi Annomestig a godwyd	(39,385)
381	Lwfans Costau Casglu	394
331	Darpariaeth Dyledion Drwg	310
37,077	Swm a dalwyd i'r Gronfa Genedlaethol	38,681
0		0
(37,158)	Derbyniadau o'r Gronfa Genedlaethol	(40,451)
(37,158)	**Incwm net o'r Trethi Annomestig**	(40,451)

NODYN 14 – CYFRIF INCWM A GWARIANT RHEOLAETH ADEILADAU

Mae'r gwariant ac incwm ar y cyfrif yma yn perthyn i'r gwaith rheoliadau adeiladau ar wirio a goruchwylio, ac yn cynnwys ystyried unrhyw achos gorfodaeth ond nid y gwaith o roi rhybuddion statudol o dan y Ddeddf Adeiladu 1984.

Disgwylir i'r cyfrif adennill y costau dros raglen dreigl tair blynedd, ac mae'r gofynion yn cael eu hadolygu yn flynyddol. Bu colled yn 2017/18, ond gweler fod elw cronedig dros gyfnod o dair blynedd.

2017/18	**£'000**
Cyfanswm incwm ffioedd a dderbyniwyd (ac eithrio TAW)	(413)
Cyfanswm gwariant	433
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer 2017/18	20
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer 2016/17	(20)
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer 2015/16	(2)
(Gwarged)/Diffyg ar gyfer y tair blynedd diwethaf	**(2)**

NODYN 15 – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

Symudiadau ar Falansau Eiddo, Offer a Chyfarpar

Symudiadau yn 2017/18:

	Tir ac Adeiladau	Is adeiladwaith	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Asedau Gweddilliol	Asedau heb eu cwblhau	Cyfanswm Eiddo, Offer a Chyfarpar
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth							
Balans ar 01.04.17	291,440	198,172	40,601	1,090	2,108	5,507	538,918
Ychwanegiadau	7,020	4,355	2,591	0	3	5,523	19,492
Gwerthiannau	(3)	0	(2,604)	0	(166)	0	(2,773)
Trosglwyddiadau	2,211	0	0	0	405	(2,616)	0
Ailbrisio - i'r Reserf Ailbrisio	(4,703)	0	0	38	98	0	(4,567)
Ailbrisio - i'r Gwasanaethau	(1,277)	0	0	0	(181)	0	(1,458)
Balans ar 31.03.18	**294,688**	**202,527**	**40,588**	**1,128**	**2,267**	**8,414**	**549,612**
Dibrisiant							
Balans ar 01.04.17	4,790	39,215	23,511	10	2	0	67,528
Dibrisiant yn y flwyddyn	5,024	5,330	3,864	1	2	0	14,221
Gwerthiannau	0	0	(2,133)	0	(2)	0	(2,135)
Trosglwyddiadau	0	0	0	0	0	0	0
Ailbrisio	(3,417)	0	0	(11)	(3)	0	(3,431)
Balans ar 31.03.18	**6,397**	**44,545**	**25,242**	**0**	**(1)**	**0**	**76,183**
Amhariad							
Balans ar 01.04.17	35,236	63	68	230	67	0	35,664
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Reserf Ailbrisio	2,644	0	0	0	0	0	2,644
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Gwasanaethau	4,033	0	0	0	9	0	4,042
Gwerthiannau	0	0	0	0	(7)	0	(7)
Trosglwyddiadau	0	0	0	0	0	0	0
Ailbrisio	(9,532)	0	0	(1)	(60)	0	(9,593)
Balans ar 31.03.18	**32,381**	**63**	**68**	**229**	**9**	**0**	**32,750**
Gwerth Net 31 Mawrth 2018	**255,910**	**157,919**	**15,278**	**899**	**2,259**	**8,414**	**440,679**
Gwerth Net 31 Mawrth 2017	**251,414**	**158,894**	**17,022**	**850**	**2,039**	**5,507**	**435,726**

NODYN 15 – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR (parhad)

Symudiadau Cymharol yn 2016/17:

	Tir ac Adeiladau	Is adeiladwaith	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Asedau Gweddilliol	Asedau heb eu cwblhau	Cyfanswm Eiddo, Offer a Chyfarpar
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth							
Balans ar 01.04.16	272,021	193,750	38,395	1,073	2,581	10,351	518,171
Ychwanegiadau	5,487	4,422	3,006	17	3	11,414	24,349
Gwerthiannau	(1,798)	0	(800)	0	(407)	0	(3,005)
Trosglwyddiadau	16,336	0	0	0	(69)	(16,258)	9
Ailbrisio - i'r Reserf Ailbrisio	1,855	0	0	0	0	0	1,855
Ailbrisio - i'r Gwasanaethau	(2,461)	0	0	0	0	0	(2,461)
Balans ar 31.03.17	**291,440**	**198,172**	**40,601**	**1,090**	**2,108**	**5,507**	**538,918**
Dibrisiant							
Balans ar 01.04.16	4,055	33,992	20,736	9	1	0	58,793
Dibrisiant yn y flwyddyn	4,685	5,223	3,555	1	2	0	13,466
Gwerthiannau	(102)	0	(780)	0	0	0	(882)
Trosglwyddiadau	0	0	0	0	(1)	0	(1)
Ailbrisio	(3,848)	0	0	0	0	0	(3,848)
Balans ar 31.03.17	**4,790**	**39,215**	**23,511**	**10**	**2**	**0**	**67,528**
Amhariad							
Balans ar 01.04.16	32,132	63	68	230	63	0	32,556
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Reserf Ailbrisio	2,374	0	0	0	0	0	2,374
Amhariad yn y flwyddyn - i'r Gwasanaethau	4,859	0	0	0	5	0	4,864
Gwerthiannau	(175)	0	0	0	0	0	(175)
Trosglwyddiadau	0	0	0	0	(1)	0	(1)
Ailbrisio	(3,954)	0	0	0	0	0	(3,954)
Balans ar 31.03.17	**35,236**	**63**	**68**	**230**	**67**	**0**	**35,664**
Gwerth Net 31 Mawrth 2017	**251,414**	**158,894**	**17,022**	**850**	**2,039**	**5,507**	**435,726**
Gwerth Net 31 Mawrth 2016	**235,834**	**159,695**	**17,591**	**834**	**2,517**	**10,351**	**426,822**

NODYN 15 – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR (parhad)

Prisiwyd eiddo gweithredol y Cyngor gan Reolwr Eiddo Corfforaethol (M.R.I.C.S) y Cyngor yn unol â'r polisïau a nodwyd yn rhan 1.17 o Nodyn 1 o'r Polisïau Cyfrifo. Noder fod yr Awdurdod wedi sefydlu rhaglen dreigl ar gyfer ailbrisio gwahanol gategorïau o'r asedau yma yn flynyddol. Gweler y nodyn hwn hefyd ar gyfer sail dibrisio'r gwahanol gategorïau o asedau.

Defnyddir 12 Ysgol Eglwysig gan y gwasanaeth addysg sydd heb eu cynnwys yn y tabl uchod oherwydd nad ydynt yn eiddo i'r Cyngor. Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gynnal a chadw'r adeiladau yma ond nid yw'r symiau yn sylweddol. Er gwybodaeth, mae Ysgol Cae Top ym Mangor yn cael ei ystyried ar hyn o bryd fel ased y Cyngor yn ein cyfrifon, ac nid fel ysgol eglwysig. Mae statws cyfreithiol yr ased yn destun adolygiad cyfreithiol a all effeithio'r driniaeth yn y cyfrifon yn y dyfodol.

Dangosir y ffyrdd o gyllido'r asedau a brynwyd yn ystod y flwyddyn gyda'r wybodaeth ar wariant cyfalaf yn yr adroddiad naratif.

Ymrwymiadau Cyfalaf

Roedd yr ymrwymiadau o sylwedd ar gytundebau cyfalaf ar 31 Mawrth 2018 fel a ganlyn:

	Swm	Taliadau hyd yma	Balans
	£'000	£'000	£'000
Cynllun Adfywio Tref a Glannau Caernarfon	679	446	233
Ysgol y Berwyn - estyniad ac ailwampio	8,897	8,136	761

NODYN 16 – EIDDO BUDDSODDI

Mae'r eitemau canlynol o incwm a chostau wedi eu cymryd i ystyriaeth yn y llinell Gwariant ac Incwm Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:

	2016/17 £'000	2017/18 £'000
Incwm rhent o eiddo buddsoddi	3	9
Enillion/(colledion) net	**3**	**9**

Nid oes cyfyngiadau ar allu'r Awdurdod i adnabod gwerth ei eiddo buddsoddi, nac ychwaith ar hawl yr Awdurdod i'r incwm a'r elw sy'n deillio o'r gwerthiant. Nid oes gan yr Awdurdod unrhyw ymrwymiad cytundebol i brynu, adeiladu na datblygu eiddo buddsoddi na'i atgyweirio, cynnal na'i wella.

Mae'r tabl isod yn crynhoi'r symudiad yng ngwerth teg yr eiddo buddsoddi yn ystod y flwyddyn:

	2016/17 £'000	2017/18 £'000
Balans 1 Ebrill	**247**	**197**
Gwarediadau	0	(81)
Elw/(colled) net o addasiadau gwerth teg	0	0
Trosglwyddiadau:		
(i)/o Eiddo, Offer a Chyfarpar	(50)	0
Balans 31 Mawrth	**197**	**116**

NODYN 17 – OFFERYNNAU ARIANNOL

(a) Offerynnau Ariannol - Dosbarthiadau

Diffinnir offeryn ariannol fel unrhyw gytundeb sydd yn creu ased ariannol mewn un endid ac ymrwymiad ariannol neu offeryn ecwiti mewn endid arall. Nid yw trafodion nad ydynt yn cael eu cyfnewid, megis rhai sy'n ymwneud â threthi a grantiau'r llywodraeth, yn gyfystyr ag offerynnau ariannol.

Ymrwymiadau Ariannol

Mae ymrwymiad ariannol yn ddyletswydd i drosglwyddo buddion economaidd a reolir gan y Cyngor, a all gynrychioli dyletswydd gytundebol i gyflwyno arian parod neu asedau ariannol, neu ddyletswydd i gyfnewid ymrwymiadau ac asedau ariannol gydag endid arall sydd o bosib yn anffafriol i'r Cyngor.

Mae ymrwymiadau ariannol y Cyngor nad ydynt yn ddeilliadol yn ystod y flwyddyn yn cael eu mesur ar gost wedi'i amorteiddio, ac yn cynnwys:

- benthyciadau tymor hir gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB) a benthycwyr masnachol
- Trefniant Consesiwn Gwasanaeth (cytundebau Menter Cyllid Preifat (PFI)) a fanylir yn Nodyn 42
- gorddrafft gyda Banc Barclays ccc
- benthyciadau tymor byr gan awdurdodau lleol a chymdeithasau tai
- prydlesau cyllidol a fanylir yn Nodyn 35
- taliadau masnach am nwyddau a gwasanaethau a dderbyniwyd

Asedau Ariannol

Mae ased ariannol yn golygu hawl i fuddion economaidd yn y dyfodol a reolir gan y Cyngor. Fe'i cynrychiolir gan arian parod neu offerynnau eraill neu hawl cytundebol i dderbyn arian parod neu ased ariannol arall. Mae'r asedau ariannol a ddaliwyd gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn yn cael eu rhannu i'r tri dosbarth a ganlyn:

NODYN 17 – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Benthyciadau a derbyniadau (asedau ariannol â thaliadau sefydlog neu benodedig, sydd heb eu rhestru mewn marchnad weithredol) yn cynnwys:

- arian parod
- cyfrifon banc
- adneuon cyfnod penodol gyda banciau a chymdeithasau adeiladu
- benthyciadau i awdurdodau lleol eraill
- benthyciadau i gwmnïoedd bach
- derbyniadau masnach am nwyddau a gwasanaethau a gyflenwyd

Asedau ariannol sydd ar gael i'w gwerthu (sydd wedi'u rhestru ar farchnad weithredol), sy'n cynnwys:

- cronfeydd marchnadoedd ariannol a chynlluniau buddsoddi cyfunol eraill
- tystysgrifau adneuon a ddyroddi'r gan fanciau a chymdeithasau adeiladu
- bondiau a ddyroddir gan fanciau amlochrog a chwmnïau yn y DU

Asedau a ddelir ar werth teg drwy elw a cholled, yn cynnwys:

- buddsoddiad ecwiti mewn cwmni gwastraff lleol

(b) Offerynnau Ariannol – Balansau

Mae'r ymrwymiadau ariannol a ddatgelir yn y Fantolen yn cael eu dadansoddi yn unol â'r categorïau a ganlyn:

Ymrwymiadau Ariannol	**Tymor Hir**		**Tymor Byr**	
	31 Mawrth 2017 £'000	**31 Mawrth 2018 £'000**	**31 Mawrth 2017 £'000**	**31 Mawrth 2018 £'000**
Benthyciadau ar gost wedi'i amorteiddio:				
Prifswm a fenthycwyd	108,143	107,810	2,702	10,333
Llog cronedig	0	0	633	532
Cyfanswm Benthyciadau	**108,143**	**107,810**	**3,335**	**10,865**
Benthyciadau ar gost wedi'i amorteiddio:				
Gorddrafft banc	0	0	30,035	45,538
Cyfanswm Arian a Ordynnwyd	**0**	**0**	**30,035**	**45,538**
Ymrwymiadau ar gost wedi'i amorteiddio:				
Dyledion Masnachol	0	0	0	0
Prydlesau Cyllidol	1,993	1,851	0	0
Cyfanswm Ymrwymiadau Tymor Hir	**1,993**	**1,851**	**0**	**0**
Ymrwymiadau ar gost wedi'i amorteiddio:				
Dyledion Masnachol	0	0	54,912	55,494
Prydlesau Cyllidol	0	0	134	142
Cynhwyswyd o fewn Credydwyr*	**0**	**0**	**55,046**	**55,636**
Cyfanswm yr Ymrwymiadau Ariannol	**110,136**	**109,661**	**88,416**	**112,039**

* Mae llinell credydwyr tymor byr ar y Fantolen yn cynnwys £937,000 (£1,927,000 ar 31 Mawrth 2017) o gredydwyr (Nodyn 21) nad ydynt yn cyfateb i'r diffiniad o ymrwymiad ariannol.

NODYN 17 – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Mae'r asedau ariannol a ddatgelir yn y Fantolen yn cael eu dadansoddi yn unol â'r categorïau a ganlyn:

Asedau Ariannol	Tymor Hir		Tymor Byr	
	31 Mawrth 2017 £'000	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2017 £'000	31 Mawrth 2018 £'000
Benthyciadau a Derbyniadau:				
Prifswm ar gost wedi'i amorteiddio	17	17	26,000	33,000
Llog cronedig	0	0	44	37
Buddsoddiadau ar gael i'w gwerthu:				
Prifswm ar gost wedi'i amorteiddio	2,154	0	0	1,991
Cyfanswm Buddsoddiadau	**2,171**	**17**	**26,044**	**35,028**
Benthyciadau a Derbyniadau:				
Arian	0	0	59	58
Cyfwerthoedd arian ar gost wedi'i amorteiddio	0	0	1,325	12,345
Cyfanswm Arian a Chyfwerthoedd Arian	**0**	**0**	**1,384**	**12,403**
Benthyciadau a Derbyniadau:				
Derbyniadau Masnachol	4,094	4,101	32,341	39,007
Cynhwyswyd o fewn Dyledwyr*	**4,094**	**4,101**	**32,341**	**39,007**
Cyfanswm Asedau Ariannol	**6,265**	**4,118**	**59,769**	**86,438**

* Mae llinell tymor byr dyledwyr ar y Fantolen yn cynnwys £18,067,000 (£22,548,000 ar 31 Mawrth 2017) o ddyledwyr (Nodyn 18) nad ydynt yn cwrdd â'r diffiniad o ased ariannol.

Benthyciadau Meddal Materol

Mae gan Awdurdodau Lleol yr hawl i roi benthyciadau am resymau polisi yn hytrach na fel offerynnau ariannol, ac fe all y benthyciadau yma fod yn ddi-log neu ar gyfraddau is na chyfraddau cyffredinol y farchnad. Pan mae benthyciadau yn cael eu dyroddi ar gyfradd is na chyfradd y farchnad maent yn cael eu hadnabod fel "Benthyciadau Meddal".

Mae gwerth teg y benthyciadau meddal yma yn llai na chyfanswm yr arian a fenthycwyd. Mae gwerth teg benthyciad, sy'n cael ei roi yn ddi-log neu ar gyfradd is na chyfradd gyffredinol y farchnad, yn cael ei amcangyfrif fel gwerth presennol holl dderbyniadau arian y dyfodol wedi ei ddisgowntio yn defnyddio cyfradd llog y farchnad gyffredinol ar gyfer offeryn cyffelyb. Mae'r gwahaniaeth rhwng y swm a fenthycir a gwerth teg y benthyciad yn cael ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant. Mae Côd Ymarfer 2017/18 yn gosod gofynion cyfrifeg a datgeliad penodol ar gyfer benthyciadau meddal. Yn ystod 2017/18 fe adnabu Cyngor Gwynedd y "benthyciadau meddal" canlynol:

- Taliadau Gohiriedig am daliadau sy'n ddyledus gan bobl mewn gofal (cyfanswm yn ddyledus ar 31.03.18 £2,098,027)
- Benthyciadau Ceir a Beiciau i weithwyr (cyfanswm yn ddyledus ar 31.03.18 £1,144,101)

Daethpwyd i benderfyniad nad yw'r ychydig o "fenthyciadau meddal" sydd gan y Cyngor yn ymofyn datgeliad ar wahân gan eu bod yn de-minimis.

NODYN 17 – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Gwrthbwyso Asedau ac Ymrwymiadau Ariannol

Mae asedau ac ymrwymiadau ariannol yn cael eu gosod yn erbyn ei gilydd ble mae gan y Cyngor hawl gorfodol cyfreithiol i wrthbwyso ac yn bwriadu setlo ar sail net, neu i wireddu'r asedau a setlo'r ymrwymiadau yn gydamserol. Mae'r tabl isod yn dangos yr offerynnau hynny sydd wedi cael eu gosod yn erbyn ei gilydd ar Y Fantolen. Nid oedd gan y Cyngor unrhyw asedau nac ymrwymiadau ariannol eraill oedd yn destun i drefniant gorfodol neu drefniant tebyg.

	2016/17			2017/18		
	Asedau gros (ymrwymiadau)	**(Ymrwymiadau) asedau wedi eu gwrthbwyso**	**Sefyllfa net ar Y Fantolen**	**Asedau gros (ymrwymiadau)**	**(Ymrwymiadau) asedau wedi eu gwrthbwyso**	**Sefyllfa net ar Y Fantolen**
	£'000	**£'000**	**£'000**	**£'000**	**£'000**	**£'000**
Cyfrifon banc mewn credyd	13,065	(13,065)	0	9,917	(9,917)	0
Cyfanswm Asedau Ariannol	**13,065**	**(13,065)**	**0**	**9,917**	**(9,917)**	**0**
Gorddrafft banc	(43,100)	13,065	(30,035)	(55,455)	9,917	(45,538)
Cyfanswm Ymrwymiadau Ariannol	**(43,100)**	**13,065**	**(30,035)**	**(55,455)**	**9,917**	**(45,538)**

(c) Offerynnau Ariannol – Enillion a Cholledion

Mae'r enillion a cholledion a nodir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr mewn perthynas â'r offerynnau ariannol yn cynnwys yr eitemau a ganlyn:

	Ymrwymiadau Ariannol	Asedau Ariannol	
	Costau'r ymrwymiadau wedi'u hamorteiddio	**Benthyciadau a Derbyniadau**	**Cyfanswm 2017/18**
	£'000	**£'000**	**£'000**
Costau Llog	6,122	0	6,122
Llog taladwy a ffioedd tebyg	**6,122**	**0**	**6,122**
Incwm y llog	0	(211)	(211)
Incwm y llog a'r buddsoddiad	**0**	**(211)**	**(211)**
(Enillion)/colledion net y flwyddyn	**6,122**	**(211)**	**5,911**

(d) Offerynnau Ariannol – Gwerthoedd Teg

Mae asedau ariannol a ddynodir fel benthyciadau a derbyniadau a'r holl ymrwymiadau ariannol nad ydynt yn ddeilliadol yn cael eu prisio yn y Fantolen ar sail cost wedi'i hamorteiddio. Amcangyfrifwyd eu gwerthoedd teg drwy gyfrifo gwerth net presennol y llif arian oedd yn weddill o dan y cytundeb ar 31 Mawrth 2018, gan ddefnyddio'r rhagdybiaethau canlynol:

NODYN 17 – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

- Mae benthyciadau'r PWLB wedi'u disgowntio ar y cyfraddau llog a gyhoeddwyd ar gyfer benthyciadau newydd gyda'r un cyfnod ad-dalu a drefnwyd ar 31 Mawrth.
- Mae benthyciadau a buddsoddiadau tymor hir eraill wedi'u disgowntio ar gyfraddau'r farchnad ar gyfer offerynnau cyffelyb sydd â chyfnod ad-dalu cyffelyb ar 31 Mawrth.
- Ni chydnabyddir ad-daliadau cynnar nac amhariadau.
- Rhagdybir bod gwerth teg offerynnau tymor byr, gan gynnwys dyledion a derbyniadau masnachol, yn cyfateb yn agos i'r swm cario.
- Yn achos ymrwymiadau a ohiriwyd (megis prydlesau cyllidol) mae'r Awdurdod yn tybio bod y swm cario yn amcangyfrif rhesymol o'r gwerth teg.

	Gwerth i'w gario 31 Mawrth 2017	Gwerth teg 31 Mawrth 2017	Gwerth i'w gario 31 Mawrth 2018	Gwerth teg 31 Mawrth 2018
	£'000	£'000	£'000	£'000
Ymrwymiadau Ariannol:				
Benthyciadau	(111,478)	(181,814)	(118,143)	(182,832)
Prydlesau cyllidol	(2,127)	(2,127)	(1,993)	(1,993)
Dyledion Masnachol	(54,912)	(54,912)	(53,865)	(53,865)
Cyfanswm Ymrwymiadau Ariannol	**(168,517)**	**(238,853)**	**(174,001)**	**(238,690)**
Asedau Ariannol:				
Buddsoddiadau tymor hir	2,171	2,171	17	17
Buddsoddiadau tymor byr	26,000	26,044	34,991	35,028
Derbyniadau Masnachol	32,341	32,341	39,007	39,007
Cyfanswm Asedau Ariannol	**60,512**	**60,556**	**74,015**	**74,052**

Mae gwerth teg yr ymrwymiadau tymor hir yn uwch na'r swm cario gan fod portffolio benthyciadau'r Awdurdod yn cynnwys nifer o fenthyciadau sydd â chyfradd llog taladwy sy'n uwch na'r cyfraddau llog sydd ar gael ar gyfer benthyciadau cyffelyb ar ddyddiad y Fantolen.

Roedd mwyafrif o bortffolio buddsoddi'r Cyngor ar ddyddiad y Fantolen yn adneuon cyfnod penodol gyda Banciau a Chymdeithasau Adeiladu, ac adneuon cyfrifon ar alw/ar rybudd a bondiau wedi eu gwarantu. Roedd dyddiad aeddfedu'r buddsoddiadau hyn oll o fewn cyfnod o 12 mis i ddyddiad y Fantolen.

(e) Offerynnau Ariannol - Risgiau

Mae'r Cyngor yn cydymffurfio â Côd Ymarfer ar Reolaeth y Trysorlys CIPFA â'r Côd Darbodus Ariannu Cyfalaf Awdurdodau Lleol (diwygwyd yn Rhagfyr 2017).

Yn unol â'r Côd Rheolaeth y Trysorlys, mae'r Cyngor yn cymeradwyo Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys cyn i bob blwyddyn ariannol newydd gychwyn. Mae'r Strategaeth yn amlinellu'r paramedrau ar gyfer rheoli'r risgiau sy'n gysylltiedig ag Offerynnau Ariannol. Mae'r Cyngor hefyd yn cynhyrchu Ymarferion Rheolaeth y Trysorlys, sy'n manylu ar y trefniadau ymarferol i'w dilyn i reoli'r risgiau hynny.

Mae'r Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys yn cynnwys Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol yn unol ag Arweiniad Buddsoddi Llywodraeth Cymru ar gyfer awdurdodau lleol. Pwysleisia'r Arweiniad hwn y dylid rhoi blaenoriaeth i sicrwydd a hylifedd, yn hytrach na chynnyrch. Mae Strategaeth Trysorlys y Cyngor, ynghyd â'i Ymarferion Rheolaeth y Trysorlys yn seiliedig ar chwilio am y gyfradd adennill uchaf posib sy'n gyson â'r lefelau priodol o sicrwydd a hylifedd.

Mae hyn yn cynnwys y prif risgiau a ganlyn:

- *Risg Credyd:* Y posibilrwydd y bydd un parti mewn offeryn ariannol yn methu â chyflawni ei ymrwymiadau cytundebol, gan beri colled i'r Cyngor.

NODYN 17 – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

- *Risg Hylifedd:* Y posibilrwydd na fydd y Cyngor yn gallu codi digon o arian i ddiwallu'r ymrwymiad ariannol ar amser.
- *Risg y Farchnad:* Y posibilrwydd o golled ariannol oherwydd newidiadau i'r cyfraddau llog, prisiau'r farchnad ac ati.

Risg Credyd: Buddsoddiadau

Mae'r Cyngor yn rheoli risg credyd drwy sicrhau bod ei holl fuddsoddiadau'n cael eu gwneud gyda sefydliadau sydd ag ansawdd credyd uchel, fel y nodir yn Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys. Yn ystod 2017/18 mae'r rhain yn cynnwys endidau masnachol gydag isafswm statws credyd hirdymor o A-, Llywodraeth y DU ac awdurdodau lleol eraill heb statws credyd y mae'r Cyngor wedi derbyn cyngor buddsoddi annibynnol arnynt. Gan gydnabod nad yw credyd-raddio bob amser yn medru rhagweld diffygdalu, mae'r Cyngor hefyd yn ystyried mesurau eraill gan gynnwys cyfnewid diffygdalu credyd a phrisiau ecwiti wrth ddewis sefydliadau masnachol ar gyfer buddsoddi.

Yn ystod 2017/18 gosodwyd uchafswm o 5% o swm yr holl bortffolio y gellid ei fuddsoddi gyda gwrth barti unigol (wedi ei ostwng i £1m ar gyfer rhai cymdeithasau adeiladau a 2.5% ar gyfer Grŵp RBS). Mae'r Cyngor hefyd wedi gosod uchafswm cyfanswm buddsoddiad grŵp o 5% ar gyfer sefydliadau sy'n rhan o'r un grŵp bancio (wedi ei ostwng i 2.5% ar gyfer GrŴp RBS). Ni ellir buddsoddi mwy na chyfanswm o £40m am gyfnod hwy na blwyddyn.

Ni ellir cynnig asesiad cyffredinol o ba mor agored yw'r Cyngor i risg credyd mewn perthynas â'i fuddsoddiadau o £33m gyda banciau a chymdeithasau adeiladu, gan fod y risg o unrhyw sefydliad yn methu talu'r llog neu ad-dalu'r prif swm yn benodol i bob sefydliad unigol. Dengys profiad diweddar mai prin iawn yw'r achosion pan fo endidau o'r fath yn methu cyflawni'u hymrwymiadau. Mae'r risg o fethu adfer arian yn perthyn i holl adneuon y Cyngor, ond ar 31 Mawrth 2018 nid oedd unrhyw dystiolaeth y byddai'r risg yn debygol o gael ei wireddu.

Yn ystod 2008/09, roedd y Cyngor wedi adneuo £4m gyda Heritable Bank, banc wedi'i gofrestru yn y DU dan Gyfraith yr Alban. Rhoddwyd y cwmni yn nwylo'r gweinyddwyr ar 7 Hydref 2008. Derbyniodd y Cyngor ddychweliad o £3,938,407, sef 98% gan y gweinyddwyr hyd at 31 Mawrth 2018. Mae'r weinyddiaeth yn parhau, ond disgwylir i'r holl swm gael ei adennill maes o law.

Nid yw'r Cyngor yn dal gwarant gyfochrog yn erbyn unrhyw fuddsoddiadau.

Mae ansawdd credyd uwch i £1.991m o fuddsoddiadau'r Cyngor gan mai bondiau wedi eu gwarantu ydynt sydd gyda phwl o asedau yn diogelu'r bond petai'r dyroddwr yn methu. Mae'r warant gyfatebol yma yn lleihau'r debygoliaeth i'r Cyngor dioddef colled credyd ar y buddsoddiadau hyn.

Ceir crynodeb yn y tablau isod o werth risg credyd portffolio buddsoddi'r Cyngor fesul cyfradd credyd:

Cyfradd Credyd	**Tymor Byr**	
	31 Mawrth 2017	**31 Mawrth 2018**
	£'000	**£'000**
AAA	0	4,991
AA+	0	0
AA	0	3,000
AA-	10,000	13,000
A+	0	0
A	8,000	4,000
A-	1,000	0
Cymdeithasau Adeiladu heb eu graddio	4,000	1,000
Awdurdodau lleol heb eu graddio	3,000	9,000
Cyfanswm Buddsoddiadau	**26,000**	**34,991**

NODYN 17 – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Cyfradd Credyd	Tymor Hir	
	31 Mawrth 2017	31 Mawrth 2018
	£'000	£'000
AAA	2,103	0
AA+	0	0
AA	0	0
AA-	0	0
A+	0	0
A	0	0
A-	0	0
Unrated	0	0
Cyfanswm Buddsoddiadau	**2,103**	**0**

Derbyniadau Masnachol

Mae gan y Cyngor nifer o ddyledwyr tymor hir gan gynnwys benthyciadau ceir i weithwyr ac un morgais i aelod o'r cyhoedd. Ystyrir y benthyciadau ceir fel risg isel oherwydd y gallu i ddidynnu'r ad-daliadau o gyflogau'r gweithwyr, trefniadau trosglwyddo cytbwys gydag awdurdodau lleol eraill parthed unrhyw weithwyr sy'n trosglwyddo gyda benthyciad ceir yn ddyledus, trefniadau penodol ar gyfer methdalwyr a threfniadau adennill dyled arferol ar gyfer unrhyw weithwyr sydd yn gadael cyflogaeth llywodraeth leol. Mae'r morgais yn risg isel oherwydd bod y Cyngor yn dal arwystl cyntaf dros yr eiddo a forgeisiwyd.

Mae'r Cyngor wedi lansio Cronfa Benthyciadau Busnes i fusnesau bychan a chanolig o ran maint yng Ngwynedd. Mae'r cyfraddau llog a gyfyd ar fenthyciadau o'r fath yn gyfesur â'r risg credyd uwch sy'n ymglymedig â'r math yma o fenthyciadau.

Risg Hylifedd

Mae gan y Cyngor fynediad parod i fenthyciadau ar gyfraddau ffafriol o'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus ac awdurdodau lleol eraill, ac ar gyfraddau uwch gan fanciau a chymdeithasau adeiladu. Nid oes unrhyw risg ymddangosiadol y bydd y Cyngor yn methu codi cyllid i gwrdd â'i ymrwymiadau. Er hyn, mae risg y bydd yn rhaid i'r Cyngor adnewyddu cyfran sylweddol o'i fenthyciadau ar adeg lle mae'r cyfraddau llog yn anffafriol. Rheolir y risg hwn drwy gynnal amrediad o fenthyciadau gyda chyfraddau sefydlog a sicrhau nad yw mwy na 25% o fenthyciadau'r Cyngor yn aeddfedu mewn unrhyw un flwyddyn ariannol.

Mae dadansoddiad aeddfedrwydd y prif fenthyciadau fel â ganlyn:

Amser tan aeddfedrwydd (blynyddoedd)	31 Mawrth 2017	31 Mawrth 2018
	£'000	£'000
Llai na blwyddyn	2,702	10,333
Dros 1 ond dim dros 2	333	2,236
Dros 2 ond dim dros 5	5,322	4,590
Dros 5 ond dim dros 10	17,613	17,128
Dros 10 ond dim dros 20	27,626	32,792
Dros 20 ond dim dros 30	13,697	7,511
Dros 30 ond dim dros 40	17,986	17,986
Dros 40	9,367	25,567
Dyddiad ansicr*	16,200	0
Cyfanswm	**110,846**	**118,143**

* Roedd gan y Cyngor £16.2m o fenthyciadau "Lender's option, borrower's option" (LOBO) lle bo'r opsiwn gan y benthyciwr i gynnig codiad yn y gyfradd a delir; roedd gan y Cyngor hawl wedyn i dderbyn y gyfradd newydd neu ad-dalu'r benthyciad heb gosb. Roedd dyddiad aeddfedrwydd felly yn ansicr.

NODYN 17 – OFFERYNNAU ARIANNOL (parhad)

Risg y Farchnad : Risg Cyfraddau Llog

Mae'r Cyngor yn agored i risgiau sy'n codi o symudiadau yn y cyfraddau llog ar ei fenthyciadau a buddsoddiadau. Mae symudiadau mewn cyfraddau llog yn cael effeithiau cymhleth ar yr Awdurdod. Er enghraifft, byddai cynnydd yn y cyfraddau llog yn arwain at yr effeithiau a ganlyn:

- Benthyciadau ar gyfraddau cyfnewidiol - byddai'r gwariant llog yn cynyddu.
- Benthyciadau ar gyfraddau sefydlog – byddai gwerth teg yr ymrwymiadau benthyca yn disgyn.
- Buddsoddiadau ar gyfraddau cyfnewidiol - byddai'r incwm llog sydd yn cael ei gredydu yn cynyddu.
- Buddsoddiadau ar gyfraddau sefydlog – byddai gwerth teg yr asedau yn disgyn.

Nid yw buddsoddiadau a nodir fel "benthyciadau a derbyniadau" a benthyciadau a ddelir yn cael eu cario ar werth teg, ac felly ni fydd newidiadau i'w gwerth teg yn effeithio ar yr Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Fodd bynnag, mae'r newidiadau yn y llog sy'n daladwy ac yn ddyledus ar fenthyciadau a buddsoddiadau cyfraddau cyfnewidiol yn cael eu nodi ar y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau. Caiff symudiadau yng ngwerth teg buddsoddiadau cyfradd sefydlog a ddynodir fel "ar gael i'w gwerthu" eu hadlewyrchu yn yr Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.

Mae Strategaeth Rheolaeth y Trysorlys yn ceisio lleihau'r risgiau hyn drwy osod uchafswm ar y symiau net sy'n agored i gyfraddau llog sefydlog a chyfnewidiol. Ar 31 Mawrth 2018 roedd 100% o'r prif symiau net a fenthycwyd (h.y. dyled net o fuddsoddiad) yn agored i gyfraddau sefydlog a 0% i gyfraddau cyfnewidiol.

Petai'r holl gyfraddau llog wedi bod 1% yn uwch neu is (gyda'r elfennau newidiol eraill oll yn gyson), yr effaith ariannol fyddai:

	1% yn uwch £'000	1% yn llai £'000
Newid yn y llog sy'n daladwy ar fenthyciadau cyfradd newidiol	0	0
Newid yn y llog sy'n dderbyniadwy ar fuddsoddiadau cyfradd newidiol	31	6
Effaith ar y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	**31**	**6**
Newid yng ngwerth teg yr asedau buddsoddiad cyfradd sefydlog	0	0
Effaith ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall	**0**	**0**
Newid yng ngwerth teg benthyciadau / ymrwymiadau cyfradd sefydlog*	(25,393)	25,393

*Dim effaith ar y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau, nac ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.

Risg y Farchnad : Risg Pris

Mae prisiau marchnad buddsoddiadau'r Cyngor mewn bondiau cyfradd sefydlog a'i unedau mewn cynlluniau buddsoddi cyfunol yn cael eu llywodraethu gan y cyfraddau llog cyffredinol, a rheolir y risg marchnad sy'n gysylltiedig â'r offerynnau hyn ar y cyd â'r risg cyfraddau llog.

Nid yw'r Cyngor yn buddsoddi mewn cyfranddaliadau ecwiti ac felly nid yw'n agored i risg pris. Roedd y Cyngor yn berchen ar gyfranddaliadau yng Nghwmni Gwaredu Gwastraff Awdurdod Lleol (LAWDC). Penderfynodd Cynghorau Gwynedd ac Ynys Môn ddod â'r trefniant i ben yn ystod 2007/08 a gwneud y gwaith yn fewnol, gan drosglwyddo'r asedau gweithredol, ymrwymiadau a'r gweithwyr perthnasol i'r Cyngor ym mis Ionawr 2008. Cafodd y cwmni ei ddirwyn i ben yn 2017/18 a derbyniodd y Cyngor £43,784.25 am ei ran o'r asedau.

Risg y Farchnad : Risg y Gyfnewidfa Dramor

Nid oes gan y Cyngor unrhyw asedau nac ymrwymiadau ariannol mewn arian tramor. Felly nid yw'n agored i golledion o ganlyniad i symudiadau niweidiol mewn cyfraddau cyfnewid.

NODYN 18 – DYLEDWYR TYMOR BYR

	Dyledwyr NET o amhariad	
	31 Mawrth 2017	**31 Mawrth 2018**
	£'000	**£'000**
Llywodraeth Cymru	28,921	30,423
Cyrff Llywodraeth Ganolog Eraill	7,187	6,159
Awdurdodau Lleol Eraill	2,608	2,761
Gwasanaeth Iechyd Cenedlaethol	2,594	2,980
Corfforaethau a Chronfeydd Masnachu Cyhoeddus	18	46
Treth Cyngor	1,846	1,932
Endidau Eraill ac Unigolion	11,715	12,773
Cyfanswm	**54,889**	**57,074**

NODYN 19 – ARIAN A CHYFWERTHOEDD ARIAN

	31 Mawrth 2017	**31 Mawrth 2018**
	£'000	**£'000**
Arian mewn Llaw	13	13
Cyfrifon Banc Cyfredol	46	45
Cyfrifon Galw	1,325	12,345
Arian a Chyfwerthoedd Arian	**1,384**	**12,403**
Gorddrafft Banc	(30,035)	(45,538)
Cyfanswm	**(28,651)**	**(33,135)**

Er mwyn uchafu'r adenillion o Fuddsoddiadau Tymor Byr ac Adneuon Banc, mae'r Cyngor yn buddsoddi unrhyw arian sydd dros ben yn ei gyfrifon banc ynghyd ag unrhyw arian sydd dros ben yng nghyfrifon banc Cronfa Bensiwn Gwynedd. Telir rhaniad priodol o'r llog a enillir i'r Gronfa Bensiwn a rhennir unrhyw golledion ar fuddsoddiadau gyda'r Gronfa Bensiwn yn yr un modd. Oherwydd natur y trefniadau banc nid yw'r arian sydd dros ben yng nghyfrifon banc y Gronfa Bensiwn yn cael ei drosglwyddo i gyfrifon banc y Cyngor ac felly mae rhan o'r Buddsoddiadau Tymor Byr (Nodyn 17) a'r Cyfrif Galw a Chronfeydd Marchnad Arian a ddangosir uchod yn cynrychioli arian sydd wedi ei fuddsoddi ar ran y Gronfa Bensiwn ar ddyddiad Y Fantolen. Oherwydd y ffaith fod y Buddsoddiadau Tymor Byr yn enw Cyngor Gwynedd, maent yn ymddangos yn eu cyfanrwydd ar y Fantolen. £37m (£15.7m ar 31 Mawrth 2017) oedd elfen Buddsoddiadau Tymor Byr ac Adneuon Banc y Gronfa Bensiwn.

NODYN 20 – ASEDAU AR GAEL I'W GWERTHU

	2016/17	2017/18
	£'000	£'000
Balans 1 Ebrill	**459**	**148**
Asedau newydd eu dosbarthu fel rhai ar gael i'w gwerthu:		
Eiddo, Offer a Chyfarpar	74	0
Gwariant yn y flwyddyn	2	0
Colledion Ailbrisio	0	0
Colledion Amharu	(2)	0
Asedau wedi eu tynnu allan o'r dosbarth sydd ar gael i'w gwerthu:		
Eiddo, Offer a Chyfarpar	(35)	0
Asedau wedi eu gwerthu	(350)	(75)
Balans 31 Mawrth	**148**	**73**

NODYN 21 – CREDYDWYR TYMOR BYR

	31 Mawrth 2017	31 Mawrth 2018
	£'000	£'000
Llywodraeth Cymru	2,774	1,505
Cyrff Llywodraeth Ganolog Eraill	3,622	4,705
Awdurdodau Lleol Eraill	7,333	12,325
Gwasanaeth Iechyd Cenedlaethol	358	438
Corfforaethau a Chronfeydd Masnachu Cyhoeddus	250	1,996
Treth Cyngor	1,310	1,008
Endidau Eraill ac Unigolion	41,325	34,596
Cyfanswm	**56,972**	**56,573**

NODYN 22 – DARPARIAETHAU

Mae'r Cyngor yn gosod o'r neilltu ddarpariaethau ar gyfer ymrwymiadau penodol na ellir ar hyn o bryd eu pennu'n sicr o ran maint neu amser. Ni chaniateir, yn unol ag egwyddorion cyfrifeg, i wneud darpariaethau ar gyfer patrymau gwariant anwastad. Fodd bynnag, gellir sefydlu reserfau wedi eu clustnodi a dangosir y rheiny yn Nodyn 10.

Mae'r manylion isod wedi eu rhannu'n ddarpariaethau tymor byr (o fewn 12 mis) a darpariaethau tymor hir (dros 12 mis). Fodd bynnag, cynhelir adolygiad cyfnodol ar lefel darpariaeth yr eitemau perthnasol.

	Balans ar 31 Mawrth 2017	**(Ychwanegiad) / Gostyngiad / Trosglwyddiad**	**Defnydd yn y flwyddyn**	**Balans ar 31 Mawrth 2018**
	£'000	**£'000**	**£'000**	**£'000**
Darpariaethau Tymor Byr				
Darpariaeth Safleoedd Gwastraff	(257)	(244)	244	(257)
Darpariaeth Hawliadau Trydydd Parti	(100)	13	87	0
	(357)	**(231)**	**331**	**(257)**
Darpariaethau Tymor Hir				
Darpariaeth Safleoedd Gwastraff	(7,592)	257	0	(7,335)
Darpariaeth HawliadauTrydydd Parti	(93)	0	0	(93)
Darpariaeth Yswiriant MMI	(91)	0	0	(91)
	(7,776)	**257**	**0**	**(7,519)**
Cyfanswm	**(8,133)**	**26**	**331**	**(7,776)**

Darpariaeth Safleoedd Gwastraff – ar gyfer gofynion gwaith capio ac ôl-ofal holl safleoedd gwaredu gwastraff y Cyngor.

Darpariaeth Hawliadau Trydydd Parti – mewn perthynas ag achosion a hawliadau trydydd parti yn erbyn y Cyngor yn y meysydd Oedolion ac Ymgynghoriaeth.

Darpariaeth MMI (Yswiriant Municipal Mutual) – darpariaeth gan fod yr Awdurdod yn agored i ymrwymiadau yswiriant a etifeddwyd ac yn ymwneud â threfniadau yswiriant ei Awdurdodau blaenorol ac Yswiriant Municipal Mutual.

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO

31 Mawrth 2017 £'000		31 Mawrth 2018 £'000
71,974	Reserf Ailbrisio	76,405
(17)	Reserf Offerynnau Ariannol ar Gael i'w Gwerthu	(170)
187,120	Cyfrif Addasu Cyfalaf	187,522
(760)	Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol	(743)
(235,413)	Reserf Pensiynau	(226,981)
(3,935)	Cyfrif Absenoldeb Cronedig	(3,387)
18,969	**Cyfanswm Reserfau na ellir eu defnyddio**	**32,646**

23.1 Reserf Ailbrisio

Mae'r Reserf Ailbrisio yn cynnwys enillion a wnaed gan yr Awdurdod yn deillio o gynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Offer a Chyfarpar. Gostyngir y balans pan gaiff asedau gydag enillion cronedig eu:

- Ailbrisio i lawr neu eu hamharu a bod yr enillion yn cael eu colli.
- Defnyddio i ddarparu gwasanaethau a bod yr enillion yn cael eu treulio trwy ddibrisiant, neu
- Gwaredu a'r enillion yn cael eu cyflawni.

Dim ond enillion ailbrisio sydd wedi eu cronni ers 1 Ebrill 2007, sef dyddiad creu'r Reserf, sy'n cael eu cynnwys yn y Reserf. Caiff unrhyw enillion sydd wedi eu cronni cyn y dyddiad yma eu cynnwys ym malans y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

2016/17 £'000		2017/18 £'000
67,131	**Balans 1 Ebrill**	**71,974**
9,916	Ailbrisio asedau i fyny	10,889
(2,634)	Ailbrisio asedau i lawr a cholledion amharu	(5,076)
7,282	**Gwarged/(diffyg) wrth ailbrisio asedau**	**5,813**
(1,219)	Gwahaniaeth rhwng dibrisiant gwerth teg a dibrisiant cost hanesyddol	(1,232)
(1,220)	Elw cronedig ar asedau a werthwyd	(150)
(2,439)	**Swm i'w sgwennu i ffwrdd i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf**	**(1,382)**
71,974	**Balans 31 Mawrth**	**76,405**

23.2 Reserf Offerynnau Ariannol ar gael i'w Gwerthu

Mae'r Reserf Offerynnau Ariannol ar gael i'w Gwerthu yn cynnwys yr enillion wnaed gan yr Awdurdod o ganlyniad i gynnydd yng ngwerth ei fuddsoddiadau sydd unai â phris marchnad a ddyfynnwyd, neu sydd heb daliadau penodol neu sefydlog. Gostyngir y balans pan mae buddsoddiadau gydag elw cronedig yn cael eu:

- Ailbrisio i lawr neu eu hamharu a'r elw'n cael ei golli.
- Gwerthu a'r elw'n cael ei gyflawni.

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO (parhad)

2016/17 £000		2017/18 £'000
142	**Balans 1 Ebrill**	**(17)**
0	Ailbrisio buddsoddiadau i fyny	0
(159)	Ailbrisio buddsoddiadau nad ydynt wedi eu cynnwys yn y Gwarged/Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau i lawr	(153)
0	Enillion cronedig ar asedau wedi eu gwerthu ac asedau aeddfed sydd wedi eu cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel Incwm Buddsoddi Arall	0
(17)	**Balans 31 Mawrth**	**(170)**

23.3 Cyfrif Addasiadau Cyfalaf

Mae'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf yn amsugno'r gwahaniaethau amser sy'n codi oherwydd y gwahaniaethau mewn trefniadau cyfrifeg am ddefnyddio asedau tymor hir a chyllido'r prynu, adeiladu a gwella'r asedau o dan ddarpariaethau statudol. Mae'r Cyfrif yn cael ei ddebydu gyda'r gost o brynu, adeiladu a gwella gan fod dibrisiant, colledion amhariad ac amorteiddio yn cael ei gyfrifo i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gyda thrafodion cysoni yn y Reserf Ailbrisio i drawsnewid y ffigyrau gwerth teg i sail cost hanesyddol). Mae'r Cyfrif yn cael ei gredydu gyda'r swm wedi ei neilltuo gan yr Awdurdod fel cyllid i brynu, adeiladu a gwella asedau.

Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion cronedig ar Eiddo Buddsoddi ac enillion wedi eu hadnabod ar asedau rhoddi sydd heb eu treulio eto gan yr Awdurdod.

Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys enillion ailbrisio wedi cronni ar Eiddo, Offer a Chyfarpar cyn 1 Ebrill 2007, y dyddiad y creuwyd y Reserf Ailbrisio i gofnodi enillion o'r fath.

Mae Nodyn 9 yn dangos manylion yr holl drafodion o fewn y Cyfrif, ond am y rhai sydd yn cael eu cynnwys yn y Reserf Ail-brisio.

2016/17 £'000		2017/18 £'000
186,954	**Balans 1 Ebrill**	**187,120**
	Gwrthdroi eitemau sydd yn berthnasol i wariant cyfalaf sydd wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:	
(20,793)	Dibrisiant ac amhariad asedau anghyfredol	(19,721)
(4,987)	Gwariant Refeniw wedi ei ariannu o Gyfalaf drwy Statud	(3,892)
(1,077)	Addasiad i falansau asedau anghyfredol wrth werthu	(637)
1,219	Trosglwyddo o'r Reserf Ailbrisio Cyfalaf	1,232
	Ariannu Cyfalaf a gyfeiriwyd yn y flwyddyn:	
770	Derbyniadau Cyfalaf	1,384
11,606	Grantiau a chyfraniadau a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i ariannu cyfalaf	11,255
5,593	Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	5,547
5,972	Gwariant Cyfalaf wedi ei gyfeirio yn y flwyddyn i'r Gronfa Gyffredinol	3,120
1,863	Derbyniadau cyfalaf a neilltuwyd / Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	2,114
187,120	**Balans 31 Mawrth**	**187,522**

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO (parhad)

23.4 Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol

Mae'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol ar ddiwedd y flwyddyn ariannol yn cynrychioli'r swm y dylai fod wedi'i godi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn unol ag arferion cyfrifo cywir o dan y Côd Ymarfer, ond y mae Darpariaethau Statudol yn caniatáu neu'n gorfodi iddynt gael eu gohirio dros flynyddoedd dilynol.

Mae'n ofynnol i bob premiwm a disgownt o ganlyniad i ddiddymu benthyciadau ymlaen gael eu codi'n llawn ar Incwm a Gwariant. Lle bo'r trafodion yn cwrdd â'r diffiniad o gyfaddasiad mae unrhyw bremiwm neu ddisgownt yn cael ei ychwanegu at werth cario'r benthyciad, ac yn cael ei amorteiddio i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr dros oes y benthyciad newydd. Mae cyfaddasiad yn digwydd pan nad yw telerau'r ddyled newydd yn "sylweddol wahanol" i rai'r hen ddyled.

Gall premiymau sydd wedi'u hamorteiddio o dan ddarpariaethau statudol gael eu codi ar y Gronfa Gyffredinol, naill ai dros weddill oes y benthyciad gwreiddiol neu dros oes y benthyciad newydd, p'run bynnag yw'r cyfnod hwyaf. Rhaid i ddisgownt gael ei gredydu i'r Gronfa Gyffredinol naill ai dros 10 mlynedd neu dros oes y benthyciad gwreiddiol, p'run bynnag yw'r cyfnod byrraf.

Mae'r trafodion a adlewyrchir yn yr Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol fel a ganlyn:

2016/17 £'000		2017/18 £'000
(835)	**Balans 1 Ebrill**	**(760)**
46	Cyfran o bremiymau sy'n berthnasol i flynyddoedd blaenorol sydd yn gynwysedig ym malansau'r Gronfa Gyffredinol yn unol â gofynion statudol	46
29	Credyd gohiriedig am dderbyniad taliadau sy'n ddyledus gan bobl mewn gofal	(29)
(760)	**Balans 31 Mawrth**	**(743)**

NODYN 23 – RESERFAU NA ELLIR EU DEFNYDDIO (parhad)

23.5 Reserf Pensiynau

Mae'r Reserf Pensiynau yn amsugno'r gwahaniaethau amser sydd yn deillio o wahanol drefniadau cyfrifo ariannu buddion ymddeol yn unol â darpariaethau statudol. Mae'r Awdurdod yn cyfrifo buddion ymddeol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel mae'r buddion yn cronni blynyddoedd o wasanaeth, gyda'r ymrwymiad yn cael ei ddiweddaru i adlewyrchu chwyddiant, newid tybiaethau ac enillion buddsoddiadau gan unrhyw adnoddau sydd wedi ei neilltuo i gwrdd â'r gost. Fodd bynnag, mae anghenion statudol yn gofyn i fuddion enillwyd cael eu hariannu fel y mae'r Awdurdod yn cyfrannu dros y gweithwyr i'r gronfa bensiwn neu fel mae'n talu'r pensiynau hynny mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt. Mae balans debyd y Reserf Bensiynau felly yn dangos diffyg sylweddol yn y buddion enillwyd gan gyn-weithwyr a gweithwyr presennol a'r adnoddau mae'r Awdurdod wedi neilltuo i'w cyfarfod. Mae'r trefniadau statudol yn sicrhau bydd arian wedi ei neilltuo erbyn bydd y buddion angen eu talu.

2016/17 £'000		2017/18 £'000
(178,332)	**Balans 1 Ebrill**	**(235,413)**
(51,322)	Ailfesuriad o'r (ymrwymiadau) / asedau buddion diffiniedig net	22,330
(26,259)	Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â budd-dal ymddeol sydd wedi eu debydu neu gredydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(41,757)
20,500	Cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sy'n daladwy yn y flwyddyn	27,859
(235,413)	**Balans 31 Mawrth**	**(226,981)**

23.6 Cyfrif Absenoldeb Cronedig

Mae'r Cyfrif Absenoldeb Cronedig yn amsugno'r gwahaniaethau fyddai fel arall yn ymddangos ar Falans y Gronfa Gyffredinol trwy gronni absenoldebau cyfadfer enilledig ond heb eu cymryd yn y flwyddyn, e.e. hawl gwyliau blynyddol a ddygir ymlaen ar 31 Mawrth. Mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i'r effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol gael ei niwtraleiddio gan drosglwyddiadau i neu o'r Cyfrif.

2016/17 £'000		2017/18 £'000
(3,392)	**Balans 1 Ebrill**	**(3,935)**
(543)	Gwahaniaeth rhwng taliadau swyddogion sydd wedi eu cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail croniadau a'r taliadau swyddogion yn y flwyddyn yn unol â gofynion statudol	548
(3,935)	**Balans 31 Mawrth**	**(3,387)**

NODYN 24a – DATGANIAD LLIF ARIAN : ADDASIADAU I'R GWARGED NEU DDIFFYG NET AR DDARPARU GWASANAETHAU AM SYMUDIADAU ANARIANNOL

2016/17 £'000		2017/18 £'000
(13,466)	Dibrisiant	(14,221)
(7,327)	Amhariad ac ailbrisio i lawr	(5,500)
(1,636)	(Cynnydd)/Gostyngiad mewn Credydwyr	248
22,340	Cynnydd/(Gostyngiad) mewn Dyledwyr	2,178
(35)	Cynnydd/(Gostyngiad) mewn Stoc	(221)
(5,759)	Ymrwymiad pensiwn	(13,898)
(2,297)	Gwerth i'w gwario ar asedau anghyfredol sydd wedi eu gwerthu neu dad-gydnabod	(786)
(4,919)	Eitemau anariannol eraill sydd wedi eu cynnwys yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau	(2,998)
(13,099)		**(35,198)**

NODYN 24b – DATGANIAD LLIF ARIAN – ADDASU AM EITEMAU CYNWYSEDIG YN Y GWARGED NEU DDIFFYG NET AR DDARPARU GWASANAETHAU SYDD YN WEITHGAREDDAU BUDDSODDI NEU ARIANNU

2016/17 £'000		2017/18 £'000
1,603	Derbyniad o werthiant eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol	240
1,603		**240**

NODYN 24c – DATGANIAD LLIF ARIAN – GWEITHGAREDDAU GWEITHREDU

Mae'r llif arian o weithgareddau gweithredu yn cynnwys yr eitemau canlynol:

2016/17 £'000		2017/18 £'000
(323)	Llog a dderbyniwyd	(218)
5,616	Llog a dalwyd	5,410

NODYN 25 – DATGANIAD LLIF ARIAN – GWEITHGAREDDAU BUDDSODDI

2016/17 £'000		2017/18 £'000
24,438	Prynu eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol	20,431
332,978	Prynu buddsoddiadau tymor byr a thymor hir	409,330
4,780	Taliadau eraill am weithgareddau buddsoddi	3,900
(1,633)	Derbyniadau o werthu eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol	(216)
(356,989)	Derbyniadau o fuddsoddiadau tymor byr a thymor hir	(402,341)
3,574	**Llif arian net o weithgareddau buddsoddi**	**31,104**

NODYN 26 – DATGANIAD LLIF ARIAN – GWEITHGAREDDAU ARIANNU

2016/17 £'000		2017/18 £'000
126	Taliadau ariannol i leihau'r ymrwymiad sy'n ddyledus yn ymwneud â Phrydlesau Cyllidol	134
1,955	Ad-daliadau benthyciadau tymor byr a thymor hir	(7,197)
2,081	**Llif arian net o weithgareddau ariannu**	**(7,063)**

NODYN 27 – DADANSODDIAD NATUR GWARIANT AC INCWM

Mae gwariant ac incwm yr Awdurdod wedi ei ddadansoddi fel a ganlyn:

2016/17 £'000	Gwariant / Incwm	2017/18 £'000
	Gwariant	
167,044	Gwariant buddion gweithwyr	178,611
135,913	Gwariant arall Gwasanaethau	159,266
21,725	Ad-daliadau cefnogaeth ganolog	2,922
23,503	Dibrisiant, amorteiddiad, amhariad	23,634
12,623	Taliadau llog	12,360
20,466	Praeseptau a Lefiau	21,417
734	Colledion ar waredu asedau	546
382,008	**Cyfanswm Gwariant**	**398,756**
	Incwm	
(55,838)	Ffioedd ac incwm arall gwasanaethau	(50,785)
(313)	Incwm llog a buddsoddi	(211)
(111,806)	Incwm o'r dreth cyngor a trethi annomestig	(117,059)
(204,758)	Grantiau a chyfraniadau llywodraeth	(215,300)
(40)	(Enillion) ar waredu asedau	0
(372,755)	**Cyfanswm Incwm**	**(383,355)**
9,253	**(Gweddill) / Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau**	**15,401**

NODYN 28 – GWASANAETHAU ASIANTAETH

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel asiant i sawl cynllun ar ran Llywodraeth Cymru:

- Troi Tai'n Gartrefi – balans cau £521k (£372k yn 2016/17)
- Troi Tai'n Gartrefi 2 – balans cau £396k (£396k yn 2016/17)
- Benthyciadau Gwelliannau Tai – balans cau £315k (£315k yn 2016/17)
- Cefnogi Canol Tref Caernarfon – balans cau £228k (£431k yn 2016/17)
- Cynllun Canol Tref Caernarfon a Bangor – balans cau £800k (£850k yn 2016/17)
- Cynllun Canol Tref Bangor a Bethesda – balans cau £500k (£0 yn 2016/17).

Mae'r Cyngor hefyd yn gweinyddu Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru ar ran Llywodraeth Cymru. Y prif weithgaredd yw cynnal a rheoli'r rhwydwaith cefnffyrdd yn ardal Partneriaeth Cynghorau Gogledd a Chanolbarth Cymru sy'n ymestyn i 1,100 cilomedr. £54.5m oedd cyfanswm y trafodion incwm a gafodd eu hadennill yn ystod 2017/18 (£62.9m yn 2016/17).

NODYN 29 – LWFANSAU AELODAU

Talwyd y lwfansau a threuliau canlynol i aelodau'r Cyngor yn ystod y flwyddyn:

2016/17		2017/18
£'000		£'000
1,259	Lwfansau	1,255
61	Treuliau	61
1,320		**1,316**

NODYN 30 – TALIADAU I SWYDDOGION

30a. Mae Rheoliadau Cyfrifo ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) 2018 yn gosod dyletswydd ar y Cyngor i ddatgan y wybodaeth ganlynol ar gyfer rhai sydd wedi eu dynodi fel Uwch Swyddogion, sy'n derbyn cyflog rhwng £60,000 a £150,000. Yn unol â'r gofynion diffiniedig, cynhwysir isod y cyflog pensiynadwy, cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a chostau eraill y cyflogwr (sydd yn cynnwys buddion diswyddo), ond ni chynhwysir cyfraniadau yswiriant gwladol y cyflogwr.

2016-17			Uwch Swyddogion	2017-18		
Cyflogau	Cyfraniadau Pensiwn Cyflogwr	Cyfanswm		Cyflogau	Cyfraniadau Pensiwn Cyflogwr	Cyfanswm
£	£	£		£	£	£
106,787	23,920	130,707	Prif Weithredwr [1]	109,811	24,598	134,409
91,125	20,412	111,537	Cyfarwyddwr Corfforaethol	92,036	20,616	112,652
91,125	20,412	111,537	Cyfarwyddwr Corfforaethol	92,036	20,616	112,652
			Pennaeth Addysg [2]	71,950	16,117	88,067
91,589	20,516	112,105	Pennaeth Addysg (deilydd blaenorol) [3]	17,737	3,973	21,710
77,349	17,326	94,675	Pennaeth Cyllid	78,122	17,499	95,621
75,395	16,888	92,283	Pennaeth Priffyrdd a Bwrdeistrefol	73,485	16,461	89,946
77,009	17,350	94,359	Pennaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant	72,692	16,283	88,975
71,972	16,122	88,094	Pennaeth Economi a Chymuned	72,692	16,283	88,975
70,174	15,719	85,893	Pennaeth Plant a Theuluoedd	72,692	16,283	88,975
65,338	14,836	80,174	Pennaeth Amgylchedd	69,058	15,469	84,527
66,575	14,913	81,488	Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol	69,058	15,469	84,527
60,798	13,619	74,417	Pennaeth Ymgynghoriaeth Gwynedd	61,406	13,755	75,161
42,979	9,627	52,606	Arweinydd Rhaglenni Arbennig [4]	42,970	9,625	52,595
42,979	9,627	52,606	Arweinydd Rhaglenni Arbennig [4]	42,970	9,625	52,595

1) Nid yw'r ffigyrau yn cynnwys unrhyw daliad i'r Prif Weithredwr yn ei rôl fel Swyddog Canlyniadau. Talwyd £3,330 yn 2017/18, ar sail y raddfa a ddiffinir gan y cyrff etholiadol perthnasol.

2) Deilydd yn y swydd ers Mai 2017 ar sail dros-dro, ac yn barhaol ers Tachwedd 2017.

3) Deilydd yn y swydd hyd at 31 Mai 2017. GwE wedi ad-dalu 80% o'r costau.

4) Swydd rhan amser.

30b. Mae'r Rheoliadau Cyfrifo ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) 2018 yn gofyn i'r Awdurdod gyfrifo cymhareb tâl. Cymhareb tâl y Prif Weithredwr i'r tâl canolrif o holl weithwyr yr Awdurdod ar gyfer 2017/18 yw 6.70 : 1 (5.39 : 1 yn 2016/17).

NODYN 30 – TALIADAU I SWYDDOGION (parhad)

30c. Talwyd y symiau canlynol i weithwyr eraill y Cyngor a dderbyniodd mwy na £60,000 o dâl am y flwyddyn (ac eithrio cyfraniadau pensiwn ac yswiriant gwladol y cyflogwr) ond sydd yn cynnwys costau diswyddo a dalwyd mewn dau achos yn 2017/18 ac wyth achos yn 2016/17. Ni fyddai'r swyddi yma'n ymddangos isod heblaw'r costau diswyddo a dalwyd yn y flwyddyn unigol.

Nifer gweithwyr eraill a dderbyniodd mwy na £60,000 sydd yn cynnwys cyflogau a chostau diswyddo:						
Nifer yn 2016/17				**Nifer yn 2017/18**		
Ysgolion	**Eraill**	**Cyfanswm**		**Ysgolion**	**Eraill**	**Cyfanswm**
6	6	12	£60,000 - 64,999	9	2	11
4	1	5	£65,000 - 69,999	4	1	5
6	1	7	£70,000 - 74,999	7	0	7
2	0	2	£75,000 - 79,999	0	1	1
1	0	1	£80,000 - 84,999	2	0	2
0	1	1	£85,000 - 89,999	0	0	0
0	1	1	£90,000 - 94,999	0	0	0
1	0	1	£95,000 - 99,999	1	0	1
0	0	0	£100,000 - 104,999	0	0	0
0	0	0	£105,000 - 109,999	0	0	0
0	0	0	£110,000 - 114,999	0	0	0
0	0	0	£115,000 - 119,999	0	0	0
0	0	0	£120,000 - 124,999	0	0	0
0	0	0	£125,000 - 129,999	0	0	0
0	1	1	£130,000 - 134,999	0	0	0

NODYN 31 – COSTAU ARCHWILIO ALLANOL

Mae'r Awdurdod wedi derbyn y costau isod ar gyfer archwilio allanol:

2016/17 **£'000**		**2017/18** **£'000**
183	Ffioedd taladwy i archwilydd apwyntwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru am wasanaethau archwilio allanol	182
99	Ffioedd taladwy i archwilydd apwyntwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru mewn perthynas ag archwiliadau statudol	100
90	Ffioedd taladwy i archwilydd apwyntwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru ar gyfer ardystio hawliadau a dychweliadau grant am y flwyddyn	89
372		**371**
(2)	**Llai:** Ffioedd taladwy i archwilydd apwyntwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru mewn perthynas â Chyfrifon y Cyd-bwyllgorau a'r Harbyrau	(2)
0	**Llai:** Addasiad ffioedd archwiliadau statudol 2016/17	(9)
370	**Ffioedd Net Cyngor Gwynedd**	**360**

Mae Cwmni Deloitte wedi eu penodi gan Archwilydd Cyffredinol Cymru fel archwilydd allanol i Gyngor Gwynedd.

NODYN 32 – INCWM GRANT

Mae'r Cyngor wedi credydu'r grantiau, cyfraniadau a rhoddion canlynol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:

	Nodyn	2016/17 £'000		2017/18 £'000
Wedi eu Credydu i Dreth ac Incwm Grant Amhenodol				
Grant Cynnal Refeniw (Grantiau'r Llywodraeth heb eu Clustnodi)	13	129,792		128,505
Grantiau a Chyfraniadau Refeniw gan y Llywodraeth - Eraill		8		413
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf gan y Llywodraeth -				
Ysgolion 21ain Ganrif		3,199	1,629	
Grant Cyfalaf Cyffredinol		2,516	2,525	
Arall		3,449	4,852	
	13	9,164		9,006
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf arall	13	124		2,033
Cyfanswm		**139,088**		**139,957**
Grantiau a Chyfraniadau wedi eu Credydu i Wasanaethau				
Llywodraeth Cymru -				
Grant Cefnogi Pobl (SPG & SPRG)		5,044	4,992	
Grantiau Gwella ac Amddifadedd (Addysg)		7,477	7,533	
Grant Rheolaeth Gwastraff Cynaliadwy		3,516	3,414	
Grant Ôl-16 (Addysg)		3,257	3,387	
Arall		13,420	15,840	
		32,714		35,166
Grantiau a Chyfraniadau gan Lywodraeth arall				
Adran Gwaith a Phensiynau		30,237	29,790	
Arall		12,015	12,833	
		42,252		42,623
Grantiau a Chyfraniadau eraill		3,736		4,789
Cyfanswm		**78,702**		**82,578**

NODYN 32 – INCWM GRANT (parhad)

Mae'r Cyngor wedi derbyn nifer o grantiau, cyfraniadau a rhoddion sydd eto i'w hadnabod fel incwm gan fod amodau wedi eu glynu i'r grantiau sy'n golygu efallai y bydd rhaid dychwelyd yr arian neu'r eiddo i'r rhoddwr. Mae'r balansau ar ddiwedd y flwyddyn fel a ganlyn:

Derbyniadau Grant Ymlaen Llaw	**31 Mawrth 2017 £'000**	**31 Mawrth 2018 £'000**
Tymor Hir		
Grantiau a Chyfraniadau Refeniw		
Grantiau Amgylchedd (Cynllunio, Trafnidiaeth a Gwarchod y Cyhoedd)	752	843
	752	843
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf		
Cyfraniadau Cyfalaf Priffyrdd a Bwrdeistrefol	1,519	1,373
Grantiau Amgylchedd (Cynllunio, Trafnidiaeth a Gwarchod y Cyhoedd)	1,231	353
	2,750	1,726
Cyfanswm Tymor Hir	**3,502**	**2,569**
Tymor Byr		
Grantiau a Chyfraniadau Refeniw		
Grantiau Economi a Chymuned	376	287
Grantiau Amgylchedd (Cynllunio, Trafnidiaeth a Gwarchod y Cyhoedd)	420	446
Grantiau Oedolion, Iechyd a Llesiant	1,036	682
Grantiau Eraill	109	115
	1,941	1,530
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf	255	257
Cyfanswm Tymor Byr	**2,196**	**1,787**
Cyfanswm	**5,698**	**4,356**

NODYN 33 – PARTÏON CYSYLLTIEDIG

Mae'n ofynnol i'r Awdurdod ddatgelu trafodion materol-berthnasol gyda phartïon cysylltiedig - cyrff neu unigolion sydd â'r potensial i reoli neu ddylanwadu'r Cyngor, neu i gael eu rheoli neu ddylanwadu gan y Cyngor. Mae datgelu'r trafodion hyn yn galluogi'r darllenwyr i asesu a oes cyfyngiad ar allu'r Cyngor i weithredu'n annibynnol, neu a yw'n medru cyfyngu ar allu parti arall i fargeinio'n rhydd gyda'r Awdurdod. I gydymffurfio efo'r gofynion, gwneir hyn drwy ofyn i'r Aelodau a'r Uwch Swyddogion gwblhau datganiad personol, fel a ddiffinnir yng Nghôd Ymarfer CIPFA. Ni ddychwelwyd y datganiad pesonol gan un aelod o'r Cyngor.

Llywodraeth Cymru a Chanolog
Mae gan Lywodraeth Cymru reolaeth effeithiol dros weithrediadau cyffredinol yr Awdurdod. Mae'n gyfrifol am ddarparu'r fframwaith statudol, mae'n darparu'r mwyafrif o'r ariannu drwy grantiau ac yn pennu termau nifer o'r trafodion sydd gan yr Awdurdod gyda partïon eraill (e.e. treth y cyngor, budd-daliadau tai). Ceir dadansoddiad goddrychol o'r grantiau a dderbynnir gan Lywodraeth Cymru ac adrannau eraill y Llywodraeth yn Nodyn 27 sy'n dadansoddi natur gwariant ac incwm. Manylir y sefyllfa ar 31 Mawrth yn Nodyn 32.

Aelodau
Mae gan Aelodau'r Cyngor reolaeth uniongyrchol dros bolisïau ariannol a gweithredol y Cyngor. Ceir cyfanswm y lwfansau a dalwyd i aelodau yn ystod 2017/18 yn Nodyn 29.

Mae'r Awdurdod yn penodi aelodau i rai cyrff elusennol neu wirfoddol neu mae'r aelodau wedi datgan cysylltiad â mudiadau, cyrff ac awdurdodau cyhoeddus. Mae dadansoddiad o'r taliadau a wnaed i'r cyrff yma yn ystod 2017/18 a'r balansau ar 31 Mawrth 2018 o dan y pennawd yma fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor
£'000	£'000	£'000
15,668	743	(4,744)

Mae aelodau wedi datgan diddordeb neu berthynas (fel y diffinir) mewn cwmnïau neu fusnesau a all fod yn ymdrin â'r Cyngor. Mae dadansoddiad o'r taliadau a wnaed i'r cwmnïau yma yn ystod 2017/18 a'r balansau ar 31 Mawrth 2018 o dan y pennawd yma fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor
£'000	£'000	£'000
2,004	35	(44)

Swyddogion
Mae Uwch Swyddogion (fel y diffinir) wedi datgan fel sydd yn ofynnol a phriodol, ddiddordeb neu berthynas (fel a ddiffinir) mewn cwmnïau, cyrff gwirfoddol, elusennol neu gyhoeddus sydd yn derbyn taliadau gan y Cyngor. Mae dadansoddiad o'r taliadau a wnaed i'r cyrff yma yn ystod 2017/18 a'r balansau ar 31 Mawrth 2018 o dan y pennawd yma fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor
£'000	£'000	£'000
1,931	30	(277)

Cyrff Cyhoeddus Eraill
Mae'r Awdurdod yn gweinyddu'r Gronfa Bensiwn. Ceir manylion o'r trafodion gyda'r Gronfa Bensiwn yn Nodyn 38 ar dudalennau 69 i 73.

NODYN 33 – PARTÏON CYSYLLTIEDIG (parhad)

Cydbwyllgor Addysg Cymru (CBAC)

Sefydlwyd CBAC yn 1948 fel consortiwm o awdurdodau addysg lleol yng Nghymru. Bellach, mae WJEC CBAC Cyf. yn gwmni cyfyngedig drwy warant, wedi'i gofrestru yng Nghymru a Lloegr ac yn elusen annibynnol gofrestredig dan reolaeth Bwrdd y Cyfarwyddwyr ac Uwch Dîm Rheoli. Mae gan yr Adran Addysg Gytundeb Lefel Gwasanaeth gyda CBAC i gynhyrchu a chyhoeddi adnoddau addysgiadol a darparu cefnogaeth datblygu broffesiynol.

Taliadau a wnaethpwyd	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor
£'000	£'000	£'000
642	1	0

Endidau a Reolir neu Ddylanwadir yn Sylweddol arnynt gan yr Awdurdod

Sefydlwyd Cwmni Cynnal Cyf. yn 1996 i ddarparu gwasanaethau cefnogi addysg dan gytundeb i ysgolion unigol ac i awdurdodau addysg leol yn ogystal â gwasanaethau arolygu ysgolion i Estyn. Mae'r cwmni yn gyfyngedig dan warant ac fe gyfyngir ymrwymiad y Cyngor i £1. Dim ond tuag at hyrwyddo ei amcanion gellid defnyddio incwm y cwmni. Gellir cael copïau o'r datganiadau ariannol gan Gwmni Cynnal, Penrallt, Caernarfon, Gwynedd, LL55 1BN. Mae'r taliadau i Gwmni Cynnal ar gyfer gwasanaethau i ysgolion yn ystod 2017/18 a'r balansau ar 31 Mawrth 2018 fel a ganlyn:

Taliadau a wnaethpwyd	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor
£'000	£'000	£'000
1,039	46	(4)

Sefydlwyd Cwmni Gwastraff Môn-Arfon Cyf. yn 1994 fel Cwmni Gwaredu Gwastraff Awdurdod Lleol. Penderfynodd Cynghorau Gwynedd ac Ynys Môn ddod â'r trefniant i ben yn ystod 2007/08 a gwneud y gwaith yn fewnol, gan drosglwyddo'r asedau gweithredol, ymrwymiadau a'r gweithwyr perthnasol i'r Cyngor ym mis Ionawr 2008. Cafodd y cwmni ei ddirwyn i ben yn 2017/18 a derbyniodd y Cyngor £43,784.25 am ei ran o'r asedau.

NODYN 34 – GWARIANT CYFALAF AC ARIANNU CYFALAF

Dengys y tabl isod gyfanswm gwariant cyfalaf am y flwyddyn (yn cynnwys gwerth yr asedau hynny gafaelwyd drwy brydlesi cyllidol), ynghyd â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w ariannu. Os yw'n fwriad ariannu gwariant cyfalaf yn y dyfodol drwy godi tâl yn refeniw fel defnyddir asedau gan yr Awdurdod, yna byddai hyn yn arwain at gynnydd yn y Gofyn Cyllido Cyfalaf (GCC), mesurydd gwariant cyfalaf hanesyddol yr Awdurdod sydd heb ei ariannu eto. Dadansoddir y GCC yn yr ail ran o'r nodyn hwn.

31 Mawrth 2017		31 Mawrth 2018
£'000		£'000
436,131	Asedau Anghyfredol ac Asedau ar gael i'w gwerthu	440,928
(71,974)	Reserf Ailbrisio	(76,405)
(187,120)	Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	(187,522)
177,037	**Gofyn Cyllido Cyfalaf**	**177,001**

NODYN 34 – GWARIANT CYFALAF AC ARIANNU CYFALAF (parhad)

Mae'r symudiadau am y flwyddyn yn cael eu hegluro fel a ganlyn:

2016/17		2017/18
£'000		£'000
173,503	**Gofyn Cyllido Cyfalaf 1 Ebrill**	**177,037**
5,487	Tir ac Adeiladau	7,020
4,422	Is adeiladwaith	4,355
3,006	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	2,591
17	Asedau Cymunedol	0
3	Asedau Gweddilliol	3
11,414	Asedau heb eu cwblhau	5,523
2	Asedau ar gyfer gwerthu	0
4,987	Wedi'w ariannu o gyfalaf drwy statud	3,892
(770)	Derbyniadau Cyfalaf a ddefnyddwyd	(1,384)
(11,606)	Grantiau Llywodraeth a chyfraniadau eraill	(11,255)
(5,972)	Gwariant cyfalaf yn erbyn refeniw	(3,120)
(5,593)	Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf gyda chefnogaeth	(5,547)
	Symiau gwirfoddol ychwanegol a neilltuwyd:	
(1,863)	Darpariaeth refeniw ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf heb gefnogaeth	(2,114)
177,037	**Gofyn Cyllido Cyfalaf 31 Mawrth**	**177,001**

NODYN 35 – PRYDLESAU

Yr Awdurdod fel Prydlesai

Prydlesau Cyllidol

Mae gan y Cyngor eiddo drwy brydlesau cyllidol sydd yn cael eu dangos fel Eiddo, Offer a Chyfarpar ar y Fantolen. Cynhwysir yma Drefniant Consesiwn Gwasanaeth GwyriAD (Nodyn 42) gyda'r gwerth net canlynol:

31 Mawrth 2017		31 Mawrth 2018
£'000		£'000
3,987	Eiddo, Offer a Chyfarpar	3,738
3,987		**3,738**

Mae'r Awdurdod wedi ymrwymo i dalu isafswm ar y prydlesau hyn sy'n cynnwys setliad o'r ymrwymiad tymor hir am y budd yn yr eiddo gaffaelwyd gan yr Awdurdod a chostau cyllido a fydd yn daladwy gan yr Awdurdod yn y dyfodol tra mae'r ymrwymiad yn parhau'n ddyledus. Mae'r lleiafswm taliadau prydles fel a ganlyn:

NODYN 35 – PRYDLESAU (parhad)

31 Mawrth 2017 £'000		31 Mawrth 2018 £'000
	Ymrwymiadau Prydles Gyllidol (gwerth presennol net o'r lleiafswm taliadau prydles):	
134	cyfredol	142
1,993	ddim yn gyfredol	1,851
2,127	Lleiafswm y taliadau prydles	**1,993**

Mae'r gweddill o'r ased a ddangosir uchod wedi ei gyllido drwy gredyd gohiriedig (gweler Nodyn 42).

Mae'r lleiafswm taliadau prydles yn daladwy dros y cyfnodau canlynol:

	Lleiafswm Taliadau Prydles		Ymrwymiadau Prydlesau Cyllidol	
	31 Mawrth 2017 £'000	31 Mawrth 2018 £'000	31 Mawrth 2017 £'000	31 Mawrth 2018 £'000
Dim mwy na blwyddyn	134	142	134	142
Mwy na blwyddyn ond dim mwy na pum mlynedd	623	662	623	662
Mwy na pum mlynedd	1,370	1,189	1,370	1,189
	2,127	**1,993**	**2,127**	**1,993**

Yn 2017/18, gwnaethpwyd lleiafswm taliadau prydles o £133,947 (£126,168 yn 2016/17) gan yr Awdurdod mewn perthynas â'r asedau hynny a ddelir fel prydlesau cyllidol.

Prydlesau Gweithredol

	31 Mawrth 2017 £'000	31 Mawrth 2018 £'000
Dim mwy na blwyddyn	457	402
Mwy na blwyddyn ond dim mwy na pum mlynedd	587	449
Mwy na pum mlynedd	142	115
	1,186	**966**

Y gwariant a godwyd ar y gwasanaethau o fewn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn mewn cysylltiad â'r prydlesau yma oedd:

	2016/17 £'000	2017/18 £'000
Lleiafswm taliadau prydles	564	596
	564	**596**

NODYN 35 – PRYDLESAU (parhad)

Yr Awdurdod fel Prydleswr

Prydlesau Cyllidol

Mae'r Cyngor wedi prydlesu eiddo ar brydles gyllidol, gan gynnwys:

- Yr Academi Hwylio ym Mhwllheli,
- Canolfan Rhyd Ddu

Mae'r prydlesau yma ar sail rhent enwol ac am gyfnod sydd yn cyfateb i fywyd economaidd yr asedau. Nid oes premiwm wedi ei dderbyn ar gyfer y prydlesau yma.

Prydlesau Gweithredol

Mae'r Awdurdod yn prydlesu eiddo o dan brydlesau gweithredol i'r dibenion canlynol:

- i ddarparu gwasanaethau yn y gymuned, megis cyfleusterau chwaraeon, gwasanaethau twristiaeth a chanolfannau cymuned
- i bwrpas datblygiad economaidd i ddarparu adeiladau addas a fforddiadwy i fusnesau lleol.

Y lleiafswm taliadau prydles derbyniadwy na ellir eu canslo yn y dyfodol yw:

	31 Mawrth 2017	31 Mawrth 2018
	£'000	£'000
Dim mwy na blwyddyn	394	336
Mwy na blwyddyn ond dim mwy na pum mlynedd	629	511
Mwy na pum mlynedd	2,732	2,819
	3,755	**3,666**

Nid yw'r lleiafswm taliadau derbyniadwy yn cynnwys rhent sydd yn amodol ar ddigwyddiad gymryd lle ar ôl i'r brydles ddechrau, er enghraifft, addasiadau yn dilyn adolygiad rhent. Yn 2017/18 £930,904 oedd y lleiafswm taliadau prydles dderbyniadwy gan yr Awdurdod (£908,227 yn 2016/17).

NODYN 36 – PECYNNAU TERFYNU GWAITH

Mae'r nifer o becynnau terfynu gwaith sydd yn cynnwys cyfanswm y gost fesul band, a chyfanswm cost y diswyddiadau gorfodol ac eraill wedi eu cynnwys yn y tabl isod. Mae'r gost yn y tabl isod yn adlewyrchu cost y pecynnau perthnasol i'r cyflogwr, yn hytrach na gwir werth y taliadau i'r unigolion. Yn unol â'r gofynion fe gynhwysir yr ymrwymiadau perthnasol i'r Cyngor fel a wybyddir ar 31 o Fawrth 2018. Cynhwysir isod y costau gros perthnasol ond nid unrhyw arbedion cyllidol i'r Cyngor, ble'n briodol.

Band cost y pecynnau terfynu gwaith (yn cynnwys taliadau arbennig)	**Nifer diswyddiadau gorfodol**		**Nifer yr ymadawiadau cytunedig eraill**		**Cyfanswm nifer y pecynnau terfynu gwaith fesul band cost**		**Cyfanswm cost y pecynnau terfyn gwaith ym mhob band**	
£	**2016/17**	**2017/18**	**2016/17**	**2017/18**	**2016/17**	**2017/18**	**2016/17**	**2017/18**
							£'000	**£'000**
0 - 20,000	32	69	35	15	**67**	**84**	485	331
20,001 - 40,000	2	10	17	7	**19**	**17**	517	489
40,001 - 60,000	3	1	0	2	**3**	**3**	136	161
60,001 - 80,000	0	1	2	4	**2**	**5**	123	337
80,001 - 100,000	0	0	1	2	**1**	**2**	81	172
100,001 - 150,000	0	0	0	2	**0**	**2**	0	215
Adlewyrchu addasiad i amcangyfrifon y flwyddyn flaenorol							23	0
Cyfanswm	**37**	**81**	**55**	**32**	**92**	**113**	**1,365**	**1,705**

NODYN 37 - CYNLLUNIAU PENSIWN A GYFRIFIR AMDANYNT FEL CYNLLUNIAU CYFRANIADAU DIFFINIEDIG

Mae athrawon sy'n cael eu cyflogi gan yr Awdurdod yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Athrawon, sy'n cael ei weinyddu gan yr Adran dros Addysg y Llywodraeth. Mae'r cynllun yn rhoi buddion penodol i Athrawon ar eu hymddeoliad, ac mae'r Awdurdod yn cyfrannu tuag at y gost drwy dalu cyfraniadau sy'n seiliedig ar ganran o dâl pensiynadwy aelodau.

Mewn egwyddor, cynllun buddiannau diffiniedig yw'r cynllun. Er hynny, mae'r cynllun heb ei ariannu ac mae'r Adran dros Addysg yn defnyddio cronfa ddamcaniaethol er mwyn cyfrifo cyfradd cyfraniad cyflogwyr i'w talu gan awdurdodau lleol. Nid yw'r Awdurdod yn gallu adnabod ei ran o'r sefyllfa ariannol waelodol a pherfformiad y cynllun gyda digon o ddibynadwyedd at ddibenion cyfrifo. At ddiben y Datganiad o'r Cyfrifon, maent felly yn cael eu cyfrifo ar yr un sail a chynllun cyfraniadau diffiniedig.

Yn 2017/18 talodd y Cyngor £6.63m (£6.63m yn 2016/17) am gost pensiwn athrawon, oedd yn cynrychioli 16.07% (15.74% yn 2016/17) o dâl pensiynadwy athrawon. Yn ychwanegol at hyn mae'r Cyngor yn gyfrifol am gostau unrhyw fuddiannau ychwanegol a ddyfarnir ar ymddeoliad cynnar tu allan i delerau'r cynllun athrawon. Yn 2017/18 roedd hyn yn £1.54m (£1.17m yn 2016/17), ac yn cynrychioli 3.74% (2.79% yn 2016/17) o dâl pensiynadwy athrawon. Cyfrifir am y costau hyn ar sail buddiannau diffiniedig a'u cynhwysir yn Nodyn 38.

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN

Fel rhan o delerau ac amodau gwaith eu swyddogion a'u gweithwyr eraill, mae'r Awdurdod yn gwneud cyfraniadau at gostau buddiannau ôl-gyflogaeth. Er na fydd y buddion yma yn daladwy hyd nes i'r gweithwyr ymddeol, mae gan yr Awdurdod ymrwymiad i wneud y taliadau. Mae'n rhaid eu dangos ar yr adeg mae'r gweithwyr yn ennill eu hawliau yn y dyfodol.

Mae Cyngor Gwynedd yn ymwneud â dau gynllun buddiannau ôl-gyflogaeth:

a) **Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol** a weinyddir yn lleol gan Gyngor Gwynedd. Mae'n gynllun wedi ei ariannu, gyda buddion diffiniedig yn seiliedig ar gyflog terfynol tan 31 Mawrth 2014, ac yn seiliedig ar gyflog cyfartaledd gyrfa o 1 Ebrill 2014. Mae'r Awdurdod a'r gweithwyr cyflogedig yn talu cyfraniadau i'r gronfa, sydd wedi eu cyfrifo ar lefel sydd i fod i falansio'r ymrwymiadau pensiwn gyda'r asedau a fuddsoddir.

b) **Trefniadau ar gyfer dyfarniad buddiannau ar ôl-ymddeol wrth ymddeol yn fuan**. Trefniant buddion a ddiffinnir heb ei ariannu yw hyn, lle adnabyddir yr ymrwymiadau wrth wneud y dyfarniad. Fodd bynnag, nid oes asedau buddsoddi wedi eu cronni er mwyn cwrdd â'r ymrwymiadau pensiwn, ac mae angen cynhyrchu arian er mwyn cwrdd â gwir daliadau pensiynau wrth iddynt ddod yn ddyledus.

Mae Cronfa Bensiwn Gwynedd yn cael ei gweithredu dan y fframwaith rheoleiddio ar gyfer y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a Phwyllgor Pensiynau Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am lywodraethu'r cynllun. Caiff polisi ei bennu yn unol â Rheoliadau'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Y pwyllgor sy'n penodi rheolwyr buddsoddi'r gronfa.

Y prif risgiau i'r Awdurdod o'r cynllun yw'r rhagdybiaethau hirhoedledd, newidiadau statudol i'r cynllun, newidiadau strwythurol i'r cynllun (megis nifer fawr yn tynnu allan o'r cynllun), newidiadau i chwyddiant, enillion bondiau a pherfformiad buddsoddiadau ecwiti a ddelir yn y cynllun. Mae'r rhain wedi'u lliniaru i ryw raddau gan y gofynion statudol i godi'r symiau sy'n ofynnol gan statud fel a ddisgrifir yn y nodyn polisïau cyfrifo i'r Gronfa Gyffredinol.

Trafodion sy'n Perthyn i Fuddion Ôl-gyflogaeth

Mae'r Awdurdod yn adnabod cost y buddion ymddeol yn y gost gwasanaethau a adroddir pan mae gweithwyr yn eu hennill, yn hytrach na phan fydd y buddion yn cael eu talu fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r gost sydd angen ei wneud yn erbyn treth y cyngor yn seiliedig ar yr arian a delir yn ystod y flwyddyn sy'n golygu bod gwir gost buddion ôl-gyflogaeth/ymddeol yn cael ei wrth-droi allan o'r Gronfa Gyffredinol trwy'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau. Yn ystod y flwyddyn, mae'r trafodion canlynol wedi cael eu gwneud yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a Balans y Gronfa Gyffredinol trwy'r Datganiad o'r Symudiad Mewn Reserfau:

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Newid mewn Gwerth Teg Asedau'r Cynllun, Ymrwymiad Buddion a Ddiffinir ac Ymrwymiad Net	Cyfnod yn gorffen 31 Mawrth 2017			Cyfnod yn gorffen 31 Mawrth 2018		
	Asedau	Ymrwym-iadau	(Ymrwym-iadau) /asedau net	Asedau	Ymrwym-iadau	(Ymrwym - iadau) /asedau net
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth Teg Asedau'r Cynllun	547,025	0	547,025	649,714	0	649,714
Gwerth Presennol Ymrwymiadau wedi eu Hariannu	0	(699,750)	(699,750)	0	(856,715)	(856,715)
Gwerth Presennol Ymrwymiadau heb eu Hariannu	0	(25,607)	(25,607)	0	(28,412)	(28,412)
Sefyllfa Agoriadol ar 1 Ebrill	**547,025**	**(725,357)**	**(178,332)**	**649,714**	**(885,127)**	**(235,413)**
Cost Gwasanaeth						
Cost Gwasanaeth Cyfredol*	0	(19,784)	(19,784)	0	(34,926)	(34,926)
Cost Gwasanaeth y Gorffennol (gan gynnwys cwtogiadau)	0	(232)	(232)	0	(594)	(594)
Cyfanswm Cost Gwasanaeth	**0**	**(20,016)**	**(20,016)**	**0**	**(35,520)**	**(35,520)**
Llog Net						
Incwm Llog ar Asedau'r Cynllun	19,183	0	19,183	17,021	0	17,021
Cost Llog ar Fuddion a Ddiffinir Ymrwymiad	0	(25,426)	(25,426)	0	(23,258)	(23,258)
Cyfanswm Llog Net	**19,183**	**(25,426)**	**(6,243)**	**17,021**	**(23,258)**	**(6,237)**
Cyfanswm Cost Buddion a Ddiffinir a Adnabyddir mewn Elw / (Colled)	**19,183**	**(45,442)**	**(26,259)**	**17,021**	**(58,778)**	**(41,757)**
Llif Arian						
Cyfraniadau aelodau'r cynllun	4,992	(4,992)	0	5,269	(5,269)	0
Cyfraniadau'r cyflogwr	17,962	0	17,962	24,531	0	24,531
Cyfraniadau ynglŷn â buddion heb eu hariannu	1,706	0	1,706	1,695	0	1,695
Buddion a Dalwyd	(20,072)	20,072	0	(18,937)	18,937	0
Buddion Heb eu Hariannu a Dalwyd	(1,706)	1,706	0	(1,695)	1,695	0
Sefyllfa Cau a Ddisgwylir	**569,090**	**(754,013)**	**(184,923)**	**677,598**	**(928,542)**	**(250,944)**
Ail Fesuriadau						
Newid mewn tybiaethau demograffig	0	3,839	3,839	0	0	0
Newid mewn tybiaethau ariannol	0	(109,365)	(109,365)	0	18,801	18,801
Profiadau eraill	0	(25,588)	(25,588)	0	(116)	(116)
Enillion ar Asedau ag eithrio symiau a gynhwysir yn y llog net	80,624	0	80,624	5,278	0	5,278
Cyfanswm yr holl ail fesuriadau a gynhwysir yn Incwm Cynhwysfawr Arall (ICA)	**80,624**	**(131,114)**	**(50,490)**	**5,278**	**18,685**	**23,963**
Gwerth Teg Asedau'r Cyflogwr	649,714	0	649,714	682,876	0	682,876
Gwerth Presennol Ymrwymiadau wedi eu hariannu	0	(856,715)	(856,715)	0	(882,416)	(882,416)
Gwerth Presennol Ymrwymiadau heb eu hariannu**	0	(28,412)	(28,412)	0	(27,441)	(27,441)
Sefyllfa Cau ar 31 Mawrth	**649,714**	**(885,127)**	**(235,413)**	**682,876**	**(909,857)**	**(226,981)**

* Mae'r gost gwasanaeth cyfredol yn cynnwys lwfans 0.5% cyflogau ar gyfer costau gweinyddiaeth.

** Mae'r ymrwymiad yn cynnwys tua £10,388,000 sydd yn perthyn i bensiynau heb eu cyllido y CPLlL a £17,053,000 sydd yn perthyn i bensiynau heb eu cyllido Athrawon. Ar gyfer ymrwymiadau heb eu hariannu ar 31 Mawrth 2018, tybir bod yr holl bensiynau heb eu hariannu yn daladwy am weddill oes yr aelod. Tybir hefyd bydd 90% o bensiynwyr yn briod (neu'n cyd-fyw) wrth farw ac y bydd eu priod (cydbreswylydd) yn derbyn pensiwn o 50% o bensiwn yr aelod ar ddyddiad marwolaeth yr aelod.

Prif Gategorïau Asedau'r Cynllun fel Canran o Gyfanswm Asedau'r Cynllun

Mae'r actiwari wedi darparu dadansoddiad manwl o asedau'r Gronfa yn unol â gofynion SCRh19. Mae'r dadansoddiad hwn yn gwahaniaethu rhwng natur a risg yr asedau hynny, ac yn eu torri i lawr ymhellach i'r rheiny sydd â dyfynbris mewn marchnad actif, a'r rheiny sydd ddim yn cael eu dyfynnu. Tybir bod rhaniad asedau Cyngor Gwynedd ar yr un

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

gyfran â dyraniad asedau'r Gronfa fel yr oedd ar 31 Rhagfyr 2017. Mae'r tabl isod yn dangos y rhaniad. Mae'r actiwari yn amcangyfrif bod gwerth bid asedau'r Gronfa yn £1.939m ar 31 Mawrth 2018, yn seiliedig ar wybodaeth a ddarparwyd gan yr Awdurdod Gweinyddol a chan roi ystyriaeth i enillion mynegai lle bo hynny'n briodol.

Gwerth Teg Asedau'r Cyflogwr

Mae gwerth yr asedau isod ar werth bid yn unol â gofynion SCRh19.

	Ar 31 Mawrth 2017				Ar 31 Mawrth 2018			
Categori Ased	**Prisiau a ddyfynnir mewn Marchnad-oedd Gweithredol**	**Prisiau na ddyfynnir mewn Marchnad-oedd Gweithredol**	**Cyfanswm**		**Prisiau a ddyfynnir mewn Marchnad-oedd Gweithredol**	**Prisiau na ddyfynnir mewn Marchnad-oedd Gweithredol**	**Cyfanswm**	
	£'000	**£'000**	**£'000**	**%**	**£'000**	**£'000**	**£'000**	**%**
Ernesau Ecwiti								
Defnyddiwr	22,276	0	22,276	3	20,282	0	20,282	3
Cynhyrchu	20,119	0	20,119	3	22,403	0	22,403	3
Ynni a Gwasanaethau	3,618	0	3,618	1	2,139	0	2,139	0
Sefydliadau Ariannol	12,461	0	12,461	2	12,080	0	12,080	2
Iechyd a Gofal	32,068	0	32,068	5	34,675	0	34,675	5
Technoleg Gwybodaeth	26,123	0	26,123	4	25,962	0	25,962	4
Eraill	1,780	0	1,780	0	2,355	0	2,355	0
Ecwiti Preifat								
Y cyfan	0	29,349	29,349	5	0	26,556	26,556	4
Ernesau Dyledion								
Eraill	0	81,166	81,166	12	0	99,269	99,269	14
Eiddo Diriaethol								
Eiddo'r DU	14,275	35,476	49,751	8	15,953	36,155	52,108	8
Eiddo Tramor	0	1,319	1,319	0	0	630	630	0
Cronfeydd Buddsoddi ac Ymddiriedolaethau Unedol								
Ecwiti	138,871	197,659	336,530	52	138,639	208,134	346,773	51
Bondiau	0	0	0	0	0	0	0	0
Is-adeiladwaith	0	8,711	8,711	1	0	11,927	11,927	2
Arian a Chyfwerthoedd Arian								
Y cyfan	24,443	0	24,443	4	25,717	0	25,717	4
Cyfanswm	**296,034**	**353,680**	**649,714**	**100**	**300,205**	**382,671**	**682,876**	**100**

Sail ar gyfer amcangyfrif asedau ac ymrwymiadau

Mae'r ymrwymiadau wedi cael eu hasesu ar sail actiwaraidd gan ddefnyddio'r dull rhagamcanu unedau, sef amcangyfrif o'r pensiwn fydd yn daladwy yn y dyfodol yn ddibynnol ar dybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaeth, disgwyliad oes a lefelau cyflog. Mae disgwyliad oes yn seiliedig ar ragamcanion penodol i'r gronfa a elwir yn VitaCurves a thybir bod gwelliant tymor hir eisoes wedi cyrraedd yr eithaf, sydd gyfystyr â 1.25% y flwyddyn.

Mae Hymans Robertson, cwmni actiwari annibynnol, wedi amcangyfrif ymrwymiadau Cynllun Pensiwn Gwynedd ac ymrwymiadau Buddion Dewisol. Roedd amcangyfrifon Cronfa Bensiwn Gwynedd yn seiliedig ar y prisiad llawn ddiweddaraf o'r cynllun fel yr oedd ar 31 Mawrth 2016. Mae'r rhagdybiaethau arwyddocaol a ddefnyddir gan yr actiwari yn y tabl canlynol wedi cael effaith sylweddol ar werthoedd yr asedau a'r ymrwymiadau fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2017	31 Mawrth 2018
Tybiaethau Ariannol	**% y.f.**	**% y.f.**
Cyfradd Cynnydd Pensiynau	2.4	2.4
Cyfradd Cynnydd Cyflogau*	2.4	2.4
Cyfradd Chwyddiant	2.4	2.4
Cyfradd Ddisgownt	2.6	2.7
Cyfradd enillion tymor hir a ddisgwylir ar yr holl asedau	2.6	2.7
Nifer a ddisgwylir i gymryd yr opsiwn i drosi pensiwn blynyddol i lwmp swm ymddeol		
am wasanaeth cyn Ebrill 2008	50	50
am wasanaeth ar ôl Ebrill 2008	75	75
Tybiaethau Marwolaeth	**Blynyddoedd**	**Blynyddoedd**
Hyd oes ar 65 oed am bensiynwyr cyfredol		
Dynion	22.0	22.0
Merched	24.0	24.2
Hyd oes ar 65 oed am bensiynwyr y dyfodol		
Dynion	24.0	24.0
Merched	26.4	26.4

*Ar gyfer ymrwymiadau heb eu hariannu ar 31 Mawrth 2018, tybir bod yr holl bensiynau heb eu hariannu yn daladwy am weddill oes yr aelod. Tybir hefyd y bydd 90% o bensiynwyr yn briod (neu'n cyd-fyw) wrth farw ac y bydd eu priod (cydbreswylydd) yn derbyn pensiwn o 50% o bensiwn yr aelod ar ddyddiad marwolaeth yr aelod.

Mae'r amcangyfrifiad o'r rhwymedigaethau buddion diffiniedig yn sensitif i'r rhagdybiaethau actiwaraidd sydd wedi'u nodi yn y tabl uchod. Er mwyn meintioli effaith unrhyw newid yn y rhagdybiaethau ariannol a ddefnyddir, mae'r actiwari wedi cyfrifo a chymharu gwerth ymrwymiadau'r cynllun fel yr oeddynt ar 31 Mawrth 2018 ar seiliau amrywiol. Mae'r dull a ddefnyddiwyd yn gyson â'r dull a fabwysiadwyd i gael y ffigyrau SCRh19 a ddarperir yn y nodyn hwn.

Er mwyn meintioli'r ansicrwydd ynghylch disgwyliad hyd oes, mae'r actiwari wedi cyfrifo'r gwahaniaeth yn y gost i'r Cyngor pe bai cynnydd o flwyddyn mewn disgwyliad oes. Yn nhermau sensitifrwydd, caiff hyn ei dybio i fod yn gynnydd o tua 3% yn y gost o fudd-daliadau. Yn ymarferol bydd gwir gost cynnydd o flwyddyn mewn disgwyliad oes yn ddibynnol ar strwythur y dybiaeth ddiwygiedig (h.y. os yw gwelliannau mewn cyfraddau goroesi yn bennaf berthnasol i oedrannau iau neu hŷn). Mae'r ffigyrau yn y tabl isod wedi deillio'n seiliedig ar broffil aelodaeth y Cyngor fel yr oedd ar 31 Mawrth 2016, sef dyddiad y prisiad actiwaraidd diweddaraf. Mae'r dull a ddefnyddiwyd wrth baratoi'r dadansoddiad sensitifrwydd a ddangosir isod yn gyson â'r dull a ddefnyddiwyd y flwyddyn flaenorol.

Effaith ar Ymrwymiad Buddion a Ddiffinnir yn y Cynllun

Newid tybiaeth	**Brasamcan cynnydd i'r Rhwymedigaeth Buddion Diffiniedig 31 Mawrth 2018**	**Brasamcan swm ariannol 31 Mawrth 2018**
	%	**£'000**
0.5% o leihad i'r gwir gyfradd ddisgownt	11	98,365
0.5% o gynnydd i'r gyfradd codiad cyflog	2	18,323
0.5% o gynnydd i'r gyfradd codiad pensiwn	9	78,549

NODYN 38 – COSTAU PENSIWN (parhad)

Y prif ragdybiaeth demograffig yw'r dybiaeth hirhoedledd (h.y. disgwyliad oes yr aelod). At ddibenion sensitifrwydd, amcangyfrifir y bydd cynnydd o flwyddyn yn y disgwyliad oes yn cynyddu Rhwymedigaeth Budd Diffiniedig y Cyflogwr tua 3-5%. Yn ymarferol, bydd y gost wirioneddol o flwyddyn o gynnydd yn nisgwyliad oes yn dibynnu ar strwythur y dybiaeth ddiwygiedig (h.y. os yw gwelliannau i'r cyfraddau goroesi yn bennaf berthnasol i oedrannau iau neu hŷn).

Effaith ar Lif Arian y Cyngor

Un o amcanion y cynllun yw y dylid cadw cyfraniadau cyflogwyr ar gyfradd mor gyson â phosib. Mae Cyngor Gwynedd wedi cytuno ar strategaeth gydag actiwari'r gronfa i gyflawni lefel gyllido o 100% dros yr 20 mlynedd nesaf. Caiff lefelau cyllido eu monitro'n flynyddol.

Caiff y cyfraniadau a delir gan y Cyngor eu gosod gan Actiwari'r Gronfa yn y prisiad bob tair blynedd (y diweddaraf oedd 31 Mawrth 2016), neu ar unrhyw adeg arall pan roddir cyfarwyddyd i wneud hynny gan yr Awdurdod Gweinyddol. Mae'r cyfraniadau sy'n daladwy dros y cyfnod tan 31 Mawrth 2020 wedi'u gosod yn y dystysgrif Cyfraddau ac Addasiadau. Am fanylion pellach ar y dull a ddefnyddiwyd i osod y cyfraddau cyfrannu ar gyfer y Cyngor, dylid cyfeirio at adroddiad actiwaraidd 2016, dyddiedig 31 Mawrth 2017.

Gwybodaeth am yr Ymrwymiad Buddion a Ddiffinir

	Rhaniad Ymrwymiad 31 Mawrth 2018		Cyfnod Cyfartaledd Cymhwysol
	£'000	%	
Aelodau Gweithredol	482,536	54.7	24.7
Aelodau Gohiriedig	135,175	15.3	25.3
Aelodau Pensiynwyr	264,705	30.0	12.0
Cyfanswm	**882,416**	**100.0**	**19.6**

Mae'r ffigyrau uchod yn cynnwys ymrwymiadau wedi eu hariannu yn unig, nid ydynt yn cynnwys ymrwymiadau pensiynwyr heb eu hariannu. Mae'r parhad yn effeithiol ar brisiad swyddogol blaenorol ar 31 Mawrth 2016.

Effaith ym Mlynyddoedd y Dyfodol

Disgwylir i gyfanswm y cyfraniadau a wneir i Gynllun Pensiwn Llywodraeth Leol gan y Cyngor fod yn £15.6m yn y flwyddyn i 31 Mawrth 2019.

Yn Ebrill 2017, gwnaeth Cyngor Gwynedd daliad o £8.627m i gronfa Bensiwn Gwynedd ar gyfer yr elfen sefydlog o gyfraniad y cyflogwr am y cyfnod 2017/18 i 2019/20. Drwy wneud y taliad yma, roedd y Cyngor yn elwa o raddfa cyfraniad is na'r hyn y byddai wedi ei gyfrifo fel arall.

Gan fod adroddiad yr Actiwari yn seiliedig ar amcangyfrifon, ac o ganlyniad i wahaniaethau amseru, gwnaed addasiad o £1,632,772 yn 2017/18 (£831,890 yn 2016/17) i ddod a'r diffyg yn y Gronfa ar sail ffigyrau Actiwaraidd yn unol â'r ymrwymiad perthnasol i gynllun pensiwn buddiannau sydd wedi eu diffinio ar y Fantolen. Mae'r gwahaniaeth yma wedi ei drin fel Enillion a Cholledion Actiwaraidd ar Asedau ac Ymrwymiadau Pensiwn ac felly wedi eu cynnwys yn y ffigyrau Ymrwymiad sy'n berthnasol i gynllun pensiwn buddiannau a diffinnir ar y Fantolen.

NODYN 39 – YMRWYMIADAU DIBYNNOL

Ceir ymrwymiad dibynnol pan fo digwyddiad sy'n arwain at rwymedigaeth posib ar ran yr Awdurdod ble bydd ei fodolaeth yn cael ei gadarnhau gan ddigwyddiad neu fel arall ddigwyddiad ansicr sydd ddim yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth yr awdurdod.

NODYN 39 – YMRWYMIADAU DIBYNNOL(parhad)

Mae'r sefyllfa isod yn berthnasol i amgylchiadau'n ymwneud â dau ymrwymiad dibynnol penodol:

- Gofynion capio ac ôl-ofalaeth safleoedd tirlenwi yr Awdurdod - mae'r ddarpariaeth sydd yn gynwysedig yn y cyfrifon yn seiliedig ar amgylchiadau presennol a gwybyddus, yn ychwanegol i ragolygon perthnasol. Er hynny, mae'n bosib y bydd y gwir gost derfynol yn wahanol i'r costau cyfredol a amcangyfrifir at y dyfodol.

- Mae'r Awdurdod yn agored i ymrwymiad yswiriant posib sy'n berthnasol i drefniadau yswiriant ei gyn-awdurdodau, sef Cyngor Sir Gwynedd, Cyngor Bwrdeistref Arfon, Cyngor Dosbarth Dwyfor, Cyngor Dosbarth Meirionnydd, a therfyniad Cronfa Municipal Mutual Insurance (MMI) ar 30 Medi 1992.

  Gwnaeth MMI gynllun o drefniant gyda'i gredydwyr, ble, os oedd cyllid MMI yn annigonol i gyfarfod hawliadau yn y dyfodol, yna byddai cymal adfachu'n cael ei sbarduno (sef Cynllun o Drefniant) a allai effeithio hawliadau a dalwyd ers 1992-93. Ar 13 Tachwedd 2012, daeth cyfarwyddwyr y Cwmni i'r casgliad y dylid gweithredu amodau'r Cynllun o Drefniant a rhoddwyd rhybudd i'r perwyl hwn i Weinyddwr y Cynllun a'r Cwmni. Mae'r penderfyniad yn derfynol. Talwyd lefi cychwynnol o 15% o'r taliadau a wnaethpwyd ers 30 Medi 1992 yn ystod 2013/14, a talwyd 10% pellach yn 2016/17.

  Fodd bynnag, yn unol â'r cynllun, bydd modd codi lefi pellach os na fydd y lefi gwreiddiol yma yn ddigonol ar gyfer ymrwymiadau MMI yn y tymor hirach. Mae Cyngor Gwynedd o'r farn y byddai'n ddarbodus parhau i gynnal darpariaeth yn y disgwyliad y bydd y lefi cychwynnol yn annigonol. Uchafswm amcangyfrif cyfredol yr ymrwymiad sy'n berthnasol i'r awdurdod hwn yw hyd at £850,000.

NODYN 40 – ASEDAU DIBYNNOL

Ceir ased dibynnol pan fod digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi ased posib i'r Awdurdod ble bydd ei fodolaeth ond yn cael ei gadarnhau gan ddigwyddiad neu fel arall ddigwyddiadau ansicr i'r dyfodol sydd ddim yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth yr Awdurdod.

Mae gan yr Awdurdod un ased dibynnol. Mae dyfarniad diweddar gan y Llys Iawnderau Ewropeaidd wedi codi'r posibilrwydd o wasanaethau hamdden yn osgoi yr angen i godi TAW ar rai gweithgareddau. PricewaterhouseCoopers, sy'n gweithredu ar ran amryw o gynghorau gan gynnwys Cyngor Gwynedd er ceisio adennill TAW sydd wedi ei ordalu, sydd wedi cyflwyno'r achos prawf. Os yw Cyngor Gwynedd yn llwyddiannus, amcangyfrifir bydd yr Awdurdod yn gallu adennill £1.76m TAW talwyd am y cyfnod Medi 2011 hyd at Mawrth 2018. Mae llwyddiant hawliadau fel hyn yn ddibynnol ar fodloni amodau cymhwyso a thystiolaeth, ac os bydd CThEM yn dadlau bod 'darpariaeth cyfoethogiad anghyfiawn' yn bodoli.

NODYN 41 – YMDDIRIEDOLAETHAU

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel yr unig ymddiriedolwr ar gyfer 172 o gymynroddion megis cronfeydd gwobrau ysgolion, a chronfeydd cysuron a gwelliannau i nifer o Sefydliadau'r Cyngor. Mae gan y gronfa fwyaf, y Gronfa Degwm, gyfriflyfr cyfrifo sy'n hollol ar wahân, tra bo'r Cyngor yn dal eiddo 171 o'r cymynroddion hyn ond nid yw'n gwneud penderfyniadau ar ddefnydd y cronfeydd . Ymhob achos, nid yw'r cronfeydd yn cynrychioli asedion y Cyngor ac felly nid ydynt wedi eu cynnwys yn y Fantolen.

Cyfanswm balans y 171 o gymynroddion nad ydynt yn cael eu cydnabod ar Fantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2018 oedd £875,560 (£679,691 ar 31 Mawrth 2017). Buddsoddir y cronfeydd yn llawn er mwyn creu incwm.

Manylir ar y cymynroddion mwyaf, Y Gronfa Degwm ac Ymddiriedolaeth FMG Morgan, yn Atodiadau A a B i'r cyfrifon hyn.

NODYN 42 – TREFNIANT CONSESIWN GWASANAETH

Mae Prosiect GwyriAD yn gynllun Trefniant Consesiwn Gwasanaeth, sydd hefyd yn cael ei adnabod fel cynllun 'Menter Cyllid Preifat' (PFI). Dechreuwyd ar y dasg o'i adeiladau yn 2012/13 a'r gwaith yn dod yn weithredol ym Medi 2013. Gwaith yw gogyfer â thrin gwastraff bwyd a ddidolir yn y tarddle gan breswylwyr a busnesau Gwynedd (yn bennaf) trwy ddefnyddio technoleg Treulio Anaerobig (Anaerobic Digestion). Mae hyn yn gymorth i'r Awdurdod gyrraedd ei dargedau ailgylchu, a gweithio o fewn ei lwfansau tirlenwi o Wastraff Dinesig Bioddiraddadwy am gyfnod o 15 mlynedd.

Mae'r asedau sy'n cael eu darparu i gyflenwi'r gwasanaeth yn cael eu cydnabod ar Fantolen yr Awdurdod. Gwerth yr asedau perthnasol ar 31 Mawrth 2018 oedd £3.7m (£4.0m ar 31 Mawrth 2017). Mae'r Awdurdod yn gwneud taliad cytunedig (ffi giât) bob blwyddyn yn seiliedig ar isafswm o dunelli sy'n cael ei gynyddu yn flynyddol gan chwyddiant ac sy'n gallu cael ei ostwng os nad yw'r contractwr yn cyfarfod ag argaeledd a safon perfformiad mewn unrhyw flwyddyn. Mae gan yr Awdurdod yr hawl i gynyddu swm y tunelli dros y 7,500 tunnell gytunedig hyd at 11,000 tunnell, a bydd yn talu ffi giât ostyngol am unrhyw beth dros 7,500 tunnell.

	Taliad am Wasanaethau	Ad-daliad Gwariant Cyfalaf	Llog	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000
Talwyd yn 2017/18	498	134	131	763
Taladwy yn 2018/19	498	142	123	763
Taladwy o fewn 2 i 5 mlynedd	1,991	662	398	3,051
Taladwy o fewn 6 i 10 mlynedd	2,489	1,085	241	3,815
Taladwy o fewn 11 i 15 mlynedd	206	104	7	317
Cyfanswm	**5,682**	**2,127**	**900**	**8,709**

Er bod y taliadau sy'n cael eu gwneud i'r contractwr yn cael eu disgrifio fel taliadau unedol, maent wedi eu cyfrifo er digolledu'r contractwr am werth teg y gwasanaeth a gyflenwir, y gwariant cyfalaf a'r llog oedd yn daladwy.

Mae'r contractwr yn derbyn incwm o ynni sy'n cael ei gynhyrchu o'r gwastraff sydd wedi eu galluogi i gadw'r taliad unedol i'r Cyngor yn isel. Os yw'r incwm yn uwch na'r hyn sydd yn y cytundeb, mae trefniant iddo gael ei rannu rhwng y contractwr a Chyngor Gwynedd.

Mae'r ymrwymiadau sy'n ddyledus i'r contractwr am y gwariant cyfalaf sydd wedi ei wneud fel a ganlyn:

	2017/18 Ymrwymiadau Prydlesau	Incwm Gohiriedig
	£'000	£'000
Balans yn sefyll 1 Ebrill 2017	(2,127)	(1,664)
Ad-daliad o brifswm yn ystod y flwyddyn	134	0
Rhyddhad o incwm gohiriedig	0	146
Balans yn sefyll ar 31 Mawrth 2018	(1,993)	(1,518)

Gellir terfynu'r cytundeb gan un o'r ddwy ochr ar unrhyw adeg ar sail diffygion, yn amodol ar roi rhybudd yn unol â'r cytundeb. Yn ogystal, gall yr Awdurdod derfynu'r cytundeb yn unochrog yn unol â'r amodau ynddo. Byddai costau iawndal ynghlwm ag unrhyw drefniant terfynu. Ar ddiwedd y cytundeb, mae gan yr Awdurdod hawl i ail-dendro am gontractwr i ddarparu'r gwasanaeth.

NODYN 43 – GWEITHREDIADAU AR Y CYD A CHYD-BWYLLGORAU

Mae'r Cyngor yn rhan o nifer o weithrediadau ar y cyd gydag awdurdodau cyfagos yng Ngogledd Cymru.

Yn ystod y flwyddyn 2017/18, roedd Cyngor Gwynedd yn rhan o dri cyd-bwyllgor, sef cyd-weithio mewn meysydd penodol rhwng Awdurdodau Lleol. Mae'n ofynnol i gyfrifon ar wahân gael eu cynhyrchu ar gyfer cyd-bwyllgorau. Y tri cyd-bwyllgor perthnasol i Wynedd yn ystod 2017/18 yw:

- Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd
- GwE
- Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru (PTGGGC)

Mae cyfrifon y cyd-bwyllgorau yn dilyn yr un amserlen o ran dyddiad statudol ar gyfer cwblhau y cyfrifon. Yn yr amgylchiadau, felly fe welir fod cyfrifon Cyngor Gwynedd yn adlewyrchu y gwir ymrwymiad net perthnasol, er fod y sefyllfa ddadansoddiadol oddrychol yn mynd i amrywio yn ddibynnol ar sefyllfa a threfniadau adrodd y gwahanol gyd-bwyllgorau. Mae'r ffigyrau ar gyfran perthnasol i Wynedd wedi eu cynnwys yn y tabl isod:

Cyd-Bwyllgor	**Cyngor Arweiniol (o ran yr ochr Gyllid)**	**Cynghorau sydd yn rhan o'r Cyd-bwyllgor**	**Cyfran Cyngor Gwynedd**	**Gwerth Cyfran Gwynedd (Cyfrif Incwm a Gwariant) £'000**
Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd	Cyngor Gwynedd	Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn	50%	311
GwE	Cyngor Gwynedd	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	18%	722
Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru	Cyngor Sir y Fflint	Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy Cyngor Sir Ddinbych Cyngor Sir y Fflint Cyngor Gwynedd Cyngor Sir Ynys Môn	20%	34

Gellir gweld cyfrifon y cyd-bwyllgorau unigol ar wefannau y cynghorau sydd yn arwain ar y gwasanaeth cyllid a chyfrifeg.

Daeth Cyd-Bwyllgor Anghenion Addysgol Arbennig rhwng Cyngor Gwynedd a Cyngor Sir Ynys Môn i ben ar 31 Awst 2017. Gan nad oedd gofyn ardodd ar wahân ar gyfer y cyfnod, mae wedi ei gynnwys fel rhan o gyfrifon Gwynedd yn 2017/18.

NODYN 44 – DIGWYDDIADAU WEDI DYDDIAD Y FANTOLEN

Nid oes yna unrhyw ddigwyddiadau gwybyddus i'w hadrodd wedi dyddiad y fantolen.

Y GRONFA DEGWM

2016/17 £'000		2017/18 £'000	£'000
952	**Cyfanswm y Gronfa ar 1 Ebrill**		952
	Ychwaneger - Incwm yn ystod y flwyddyn:-		
5	Llog ar fuddsoddiadau		4
	Llai - Gwariant yn ystod y flwyddyn:-		
0	Colled ar gwerth y tiroedd	(22)	
(11)	Grantiau a chostau	(11)	
6	Trosglwyddo (Tan) / Gorwariant Gwynedd	7	
			(26)
952	**Cyfanswm y Gronfa ar 31 Mawrth**		930
	A gynrychiolir gan yr Asedau canlynol:-		
365	Tir ac Adeiladau		315
23	Dyledwyr		22
1,803	Arian mewn llaw		1,804
2,191			2,141
(1,232)	**Llai -** Elfen yn ddyledus i Gynghorau Môn a Chonwy		(1,203)
959			938
(13)	**Llai -** Credydwyr		(13)
6	**Ychwaneger -** Elfen yn ddyledus gan Gynghorau Môn a Chonwy		5
952	**Cyfanswm**		930

NODIADAU I'R CYFRIFON

1. Dywed Cynllun gweinyddu'r Gronfa y ceir defnyddio'r incwm at bwrpasau elusennol - addysgol, adloniadol a chymdeithasol, yn unol â disgresiwn y Cyngor.

2. Mae'r Ddeddf Elusennol 1993 yn gofyn am archwiliad annibynnol o ddatganiad o gyfrifon y Gronfa Degwm yn flynyddol.

CRONFA YMDDIRIEDOLAETH FMG MORGAN

2016/17 £'000		2017/18 £'000
167	**Cyfanswm y Gronfa ar 1 Ebrill**	174
	Ychwaneger - Incwm yn ystod y flwyddyn	
10	Llog enillwyd gan yr asedau	11
	Llai - Gwariant yn ystod y flwyddyn	
(3)	Grantiau	(3)
174	**Cyfanswm y Gronfa 31 Mawrth**	182
	Asedau	
144	Buddsoddiadau	144
30	Arian mewn llaw	38
174		182

NODIADAU I'R CYFRIFON

1. Sefydlwyd y gronfa hon gyda gweddill ystâd y diweddar Mrs Florence Merthyr Guest Morgan. Roedd incwm y Gronfa i'w ddefnyddio er budd trigolion rhannau o Lŷn at bwrpasau penodedig.

2. Dangosir buddsoddiadau ar gost yn y cyfrifon. Gwerth y buddsoddiadau ar y farchnad ar 31 Mawrth 2018 oedd £347,947 (£351,416 ar 31 Mawrth 2017).

3. Mae'r Gronfa FMG Morgan tu allan i ofynion y Ddeddf Elusennol 1993. Oherwydd hyn nid oes angen archwiliad annibynnol o'r Gronfa Ymddiriedolaeth hon.

DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

Mae'r datganiad hwn yn cwrdd â'r angen i gynhyrchu Datganiad Rheolaeth Fewnol yn unol â Rheoliad 5 o'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014.

Rhan 1: CWMPAS CYFRIFOLDEB

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am sicrhau bod ei weithgareddau yn cael eu cynnal yn unol â'r gyfraith a safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrifo amdano yn briodol, a'i ddefnyddio mewn ffordd economaidd, effeithlon ac effeithiol. Mae'n ddyletswydd o dan y Ddeddf Llywodraeth Leol 1999 i Gyngor Gwynedd sefydlu trefniadau sy'n sicrhau gwelliant parhaus yn y ffordd y mae'n gweithredu ei swyddogaethau, gan ystyried cyfuniad o agweddau economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd.

Wrth gyflawni'r cyfrifoldebau eang yma, mae Cyngor Gwynedd hefyd yn gyfrifol am roi trefniadau priodol yn eu lle ar gyfer llywodraethu ei swyddogaethau, cynorthwyo gweithrediad effeithiol ei weithgareddau, ac sydd yn cynnwys trefniadau i reoli risg a rheoli ariannol digonol ac effeithiol.

Mae Cyngor Gwynedd wedi cymeradwyo a mabwysiadu Côd Llywodraethu Corfforaethol, sy'n gyson ag egwyddorion Fframwaith CIPFA/Solace *Delivering Good Governance in Local Government*. Mae copi o'r côd i'w gael ar ein gwefan, neu gellir derbyn copi trwy ysgrifennu at Cyngor Gwynedd, Swyddfa'r Sir, Stryd y Jêl, Caernarfon, Gwynedd LL55 1SH. Mae'r datganiad yma yn esbonio sut mae'r Awdurdod yn cydymffurfio â'r côd ac mae hefyd yn cwrdd â gofynion rheoliad 5(5) Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 mewn perthynas â chyhoeddi datganiad ar reoli mewnol.

Rhan 2: PWRPAS Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

Mae'r fframwaith llywodraethu'n cynnwys y systemau a phrosesau, diwylliant a gwerthoedd hynny sydd yn cyfeirio a rheoli'r awdurdod, a'r gweithgareddau ble mae'n adrodd i, cysylltu gydag ac yn arwain y gymuned. Mae'n galluogi'r awdurdod i fonitro llwyddiant ei amcanion strategol, ac i ystyried os yw'r amcanion wedi arwain at ddarparu gwasanaethau addas a chost effeithiol.

Mae'r system reolaeth fewnol yn rhan allweddol o'r fframwaith llywodraethu ac wedi ei ddylunio i alluogi'r Cyngor i reoli risg i lefel resymol yn hytrach na dileu'n gyfan gwbl y risg o fethiant i gyflawni polisïau ac amcanion; gall felly ond ddarparu sicrwydd rhesymol o effeithiolrwydd yn hytrach na sicrwydd diamod. Mae'r system rheolaeth fewnol yn seiliedig ar broses parhaus sy'n adnabod a blaenoriaethu risgiau sy'n berthnasol i gyflawni polisïau, nodau ac amcanion y Cyngor, i werthuso'r tebygolrwydd o risgiau'n cael eu gwireddu ac i isafu'r effaith petai hynny'n digwydd, ac i reoli'r risgiau mewn ffordd effeithlon, effeithiol ac economaidd.

Mae'r fframwaith llywodraethu a ddisgrifir uchod wedi bod yn ei le yng Nghyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn sy'n diweddu 31 Mawrth 2018 a hyd at ddyddiad cymeradwyo'r datganiad o gyfrifon.

Rhan 3: TREFNIADAU LLYWODRAETHU A'U HEFFEITHIOLRWYDD

3.1 Mae'r **Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu** yn cadw golwg parhaus, disgybledig ar faterion llywodraethu, yn codi ymwybyddiaeth ehangach ohonynt, ac yn hybu perchnogaeth ehangach o'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Mae'r Grŵp yn cynnwys y Prif Weithredwr, y Swyddog Monitro, Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol, dau Uwch Reolwr Cefnogaeth Gorfforaethol, yr Uwch Reolwr Refeniw & Risg a'r Rheolwr Risg & Yswiriant.

3.2 Yn sgil cyhoeddi fersiwn newydd o Fframwaith CIPFA/Solace *Delivering Good Governance in Local Government* yn 2016, mae'r Grŵp wedi addasu trefniadau'r Cyngor ar gyfer adnabod ac asesu ei drefniadau llywodraethu er mwyn adlewyrchu'r Fframwaith newydd. Canlyniad hynny oedd gosod allan y fframwaith leol ar ffurf Cofrestr Risg Llywodraethu sydd yn rhan o'r Gofrestr Risg Gorfforaethol, gan adnabod 22 maes o risg llywodraethu.

3.3 Rhoddir amlinelliad o'r Meysydd Llywodraethu, y risgiau perthnasol a threfniadau'r Cyngor er mwyn ymdrin â hwy, ac effeithiolrwydd y trefniadau hynny, yng ngweddill y rhan yma o'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

3.4 Ar gyfer pob un o'r Risgiau Llywodraethu, dangosir sgôr risg cyfredol, sef y sgôr ar ôl asesiad gwrthrychol o'r trefniadau rheoli sydd yn eu lle rŵan. Rhoddir ystyriaeth i ddau ffactor:

- **Effaith** y risg petai'r digwyddiad yn cael ei wireddu
- Y **Tebygolrwydd** iddo ddigwydd.

3.5 Mae'r sgoriau Effaith yn amrywio o 1 (effaith gweladwy) i 5 (effaith catastroffig), a'r sgoriau Tebygolrwydd o 1 (annhebygol iawn) i 5 (digwydd rŵan). Cyfrifir y sgôr risg drwy luosi'r sgôr effaith a'r sgôr tebygolrwydd gyda'u gilydd.

3.6 Asesir lefel gymharol y risgiau fel a ganlyn:

Sgôr 20-25	**Risg Uchel Iawn**
Sgôr 12-16	**Risg Uchel**
Sgôr 6-10	**Risg Ganolig**
Sgôr 1-5	**Risg Isel**

Diwylliant

Risg: Fod diwylliant amhriodol o fewn y Cyngor yn llesteirio ein gallu i wneud y pethau iawn ac i'w gwneud yn y ffordd iawn

Asesiad:

Mae cael diwylliant priodol yn gallu hyrwyddo'r holl agweddau llywodraethu a nodir yn y gofrestr ac yn yr un modd, mae cael diwylliant amrhiodol yn gallu llesteirio'r holl agweddau llywodraethu.

O gael y diwylliant yn iawn, mae modd i hynny oruchafu popeth arall sy'n effeithio ein gallu i gyflawni gan y bydd yr egwyddorion llywodraethu da yn rhan annatod o ymddygiad dydd i ddydd pob unigolyn o fewn y sefydliad. Mae Strategaeth Ffordd Gwynedd yn nodi mai un o brif amcanion y Cyngor yw rhoi Pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud. Mewn gwirionedd mae hyn hefyd yn disgrifio gwerthoedd y Cyngor - sef unrhyw beth sy'n gydnaws â'r amcan hwnnw.

Mae'r rhaglen 6 diwrnod i hyfforddi rheolwyr gwasaneth ar egwyddorion Ffordd Gwynedd (gan gynnwys egwyddorion rheoli perfformiad cadarn) wedi'i chyflwyno ers Haf 2017. Mae'r mwyafrif llethol o reolwyr gwasanaeth, yn ogystal a rhai swyddogion eraill sydd hefo rôl arweiniol i gefnogi ac hyrwyddo'r diwylliant, eisoes wedi derbyn yr hyfforddiant, tra bo cynllun penodol yn ei le i sicrhau bod yr hyfforddiant hwn ar gael i reolwyr newydd yn barhaus i'r dyfodol. Nid yw'r hyfforddiant dwys hwn wedi arwain at ganlyniadau hyd yma ond mae'r arwyddion cynnar yn galonogol gyda'r anogaeth i reolwyr a'u timau ymgymryd ag adolygiadau o fewn eu gwasanaethau eu hunain. Mae adolygiadau dwys yn derbyn cefnogaeth dau ymgynghorydd sy'n canolbwyntio ar y gwaith hwn.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
4	3	**12**

Ymddygiad

Risg: Diffyg integriti, moeseg a pharch yn ymddygiad aelodau a swyddogion, gan danseilio hyder y cyhoedd yn y Cyngor

Asesiad:

Mae ymddygiad priodol yn hanfodol er mwyn sicrhau fod modd i drigolion y Sir gael hyder fod y rhai sydd yn cymryd penderfyniadau drostynt yn gwneud hynny mewn ffordd y gallent gael hyder ynddo.

Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu codau ymddygiad ar gyfer ei aelodau a swyddogion, yn seiliedig ar reoliadau cenedlaethol (codau fel y Cod Perthynas Aelod/Swyddog, y Cod Ymddygiad Aelodau, Y Cod Ymddygiad Swyddogion, Y Polisi Gwrth Dwyll a Llygredd a'r Cod Ymarfer Canu'r Gloch) ac mae rhain at ei gilydd yn gosod sylfaen ar gyfer sicrhau intergriti a moeseg. Mae tystiolaeth o weithredu pan mae'n ymddangos fod y codau ymddygiad hyn wedi cael eu torri.

Mae yna rywfaint o dytiolaeth o densiwn wedi bodoli yn y gorffennol rhwng aelodau wrth i'r trefniadau Cabinet newydd gael eu gweithredu o fewn y Cyngor a'r newid rolau oedd yn gysylltiedig â hynny, a nid oes tystiolaeth i awgrymu fod y tensiynau hynny wedi diflannu'n llwyr. Serch hynny mae yna arwyddion fod y tensiynau yn dechrau lleihau. Mae tensiynau yn anorfod pan fydd unrhyw newidiadau arwyddocaol, ac i'w disgwyl.

Mae tystiolaeth glir fod y Cyngor yn rhoi ystyriaeth ddilys i adroddiadau'r Ombwdsman fel rhan o waith y Pwyllgor Safonau, sy'n gweithio'n effeithiol.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	**4**

Cyfreithlondeb

Risg: Anwybyddu rheol y gyfraith, sy'n golygu fod y Cyngor yn agored i heriau yn y llysoedd.

Asesiad:

Mae'n rhaid i bopeth y mae'r Cyngor yn ei wneud gydymffurfio â'r gyfraith.

Rhaid i swyddogion statudol (y Swyddog Monitro a Phennaeth Cyllid) gynnig sylwadau ar unrhyw benderfyniad ffurfiol, fel rhan o Gyfansoddiad cynhwysfawr sy'n cael ei adolygu'n rheolaidd. Mae protocolau ffurfiol yn eu lle er mwyn gwarchod hawliau'r swyddogion statudol.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	1	**3**

Bod yn agored

Risg: Cyngor sydd ddim yn agored, sy'n golygu nad oes modd ei ddal yn atebol am ei benderfyniadau

Asesiad:

Mae bod yn agored yn hanfodol ar gyfer atebolrwydd a democratiaeth iach.

Tra bod yna gyfraith sy'n caniatau i adroddiadau gael eu hystyried yn eithriedig ar gyfer eu cyhoeddi, yr isafswm bosib o adroddiadau Pwyllgor sydd yn eithredig, ac yn ogystal â chyhoeddi cofnodion pwyllgorau llawn, rhoddir cyhoeddusrwydd i daflenni penderfyniad aelodau unigol, gyda gweithdrefnau sy'n sicrhau fod hyn yn digwydd. Cyhoeddir papurau cefndir gydag adroddiadau pwyllgor er mwyn sicrhau fod penderfyniadau'n cael eu gwneud gyda gwybodaeth lawn. Fe we-ddarlledir nifer o gyfarfodydd pwyllgorau sy'n cymryd penderfyniadau.

Bydd y Cabinet yn ystyried adroddiadau perfformiad yn rheolaidd fel rhan o'u cyfarfodydd sy'n agored a bydd y Cyngor yn cyhoeddi ei Gynllun Corfforaethol, Adroddiad Perfformiad Blynyddol a'r Datganiad o'r Cyfrifon i geisio rhoi gymaint o wybodaeth ag y byddai trigolion ei angen i ni fod yn atebol.

Defnyddir ddulliau amrywiol eraill hefyd megis y wefan, Newyddion Gwynedd a chyfryngau cymdeithasol i geisio sicrhau fod trigolion Gwynedd yn ymwybodol o beth sydd yn digwydd o fewn y Cyngor.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	1	**2**

Rhanddeiliad

Risg: Perthynas wan gyda rhanddeiliaid sefydliadol, gan ddiweddu gyda gwasanaethau is-optimaidd

Asesiad:

Mae parodrwydd cyrff sector gyhoeddus, gan gynnwys Cyngor Gwynedd, cynghorau unedol eraill cyfagos, yr Heddlu, Y Bwrdd Iechyd, y trydydd sector ac eraill i gydweithredu er mwyn darparu gwasanaethau cyhoeddus ar y cyd yn gallu cael effaith sylweddol, weladwy i Bobl Gwynedd.

Mae gwaith yn mynd yn ei flaen ar hyn o bryd i ymateb i ofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 sy'n hwyluso egwyddor o'r fath. Ymysg y gofynion hyn mae'r angen statudol i sefydlu Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, sy'n cynnwys awdurdodau lleol a nifer o gyrff eraill. Mae yna waith wedi digwydd i gynnal asesiad o lesiant, sydd yn rhan o waith cychwynnol y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus a

hwnnw wedi ei gyhoeddi. Erbyn hyn mae yn Gynllun drafft wedi ei gyhoeddi gan y Bwrdd ac fe ymgynghorwyd arno.

Mae Cynllun y Bwrdd yn gyson gyda Chynllun y Cyngor.

Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, a gyflwynwyd fel canlyniad i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, fel ffordd o gynnal perthynas adeiladol gyda rhanddeiliaid eraill o'r sector gyhoeddus. Mae'r Meini Prawf Partneriaethau wedi cael eu sefydlu ers sawl blwyddyn, fel bod Cyngor Gwynedd dim ond yn mynd i bartneriaethau pan mae hynny er lles pobl Gwynedd.

Mae cydweithio hefyd yn digwydd ar lefel rhanbarthol sydd ddim bob tro mor effeithiol ag y gallai fod oherwydd maint yr ôl troed a'r trafferthion o adeiladu perthynas gyda nifer mor fawr o bobl. Mae yna rai engreifftiau o lwyddiant (e.e. Bwrdd Uchelgais) ac un o ymatebion y Cyngor i'r Papur Gwyn diweddar a gyhoeddwyd ar ddyfodol Llywodraeth Leol oedd fod angen cydweithio yn ôl y budd fyddai'n deillio yn hytrach na glynu'n ddogmataidd i un model. Nodwyd hefyd fod angen sicrhau nad oes unrhyw gydweithio yn llesteirio atebolrwydd lleol am wasanaethau.

Mae yna gydweithio hefyd yn digwydd ar lefel sirol gyda llwyddiant yn amrywiol.

Mae gwaith adolygiad system yn y maes Gofal, sy'n cynnwys cydweithio agos gyda Iechyd ac eraill, yn dangos arwyddion addawol. Mae yna waith wedi digwydd i adnabod cynlluniau y dylid eu comisiynu ar gyfer y dyfodol.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	4	**12**

Ymgysylltu

Risg: Methiant i ymgysylltu â defnyddwyr gwasanaeth a dinasyddion unigol, gan arwain at beidio gwneud pethau yn iawn

Asesiad:

Mae ymgysylltu'n glir gyda Phobl Gwynedd, er mwyn sefydlu cyfathrebu clir a chael gwir ddealltwriaeth o anghenion, yn un o elfennau pwysicaf trefniadau llywodraethu.

Yn ystod 2015/16, dangosodd Her Gwynedd, sef cynllun i drafod y sefyllfa ariannol gyda trigolion Gwynedd, fod cynnydd sylweddol wedi ei wneud yn ein trefniadau Ymgysylltu.

Roedd ymarferiad Her Gwynedd yn llwyddiannus gan ddenu ymateb gan dros 2,000 o drigolion Gwynedd a alluogodd y Cyngor i wneud penderfyniadau rhesymegol o ran blaenoriaethau i'r dyfodol yng ngholeuni barn y bobl yr ydym yn eu gwasanaethu. Tra bod angen sicrhau ein bod yn treiddio'r ymarfer da yma ymysg holl adrannau'r Cyngor, mae'r sgôr bellach yn adlewyrchu'r gwelliant a welwyd yn y maes yma o gofio Her Gwynedd a'r gwaith a wnaed ym maes gwastraff yn benodol.

Bwriad Strategaeth Ymgysylltu'r Cyngor yw sicrhau fod y Cyngor yn derbyn barn y cyhoedd a rhanddeiliaid eraill fel bo'n briodol, gyda'r Uned Cyfathrebu ac Ymgysylltu yn cefnogi gwasanaethau i ymgynghori yn y dull addas, a chefnogi wrth ddadansoddi canlyniadau.

Ymhellach, mae'r Tîm Ymchwil a Gwybodaeth yn cefnogi gwasanaethau i wneud gwell defnydd o'r wybodaeth sydd gennym, er mwyn cynyddu cynhwysiad. Mae canllawiau er mwyn ymateb i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol wedi gwneud i ni ystyried unedau llai nag ôl troed y Cyngor, ac fe rannwyd y Sir i mewn i 8 ardal llesiant. Ymgynghorwyd gyda thrigolion yr ardaloedd hynny wrth lunio'r asesiad llesiant. Defnyddiwyd yr ardaloedd llesiant fel sail i drafodaethau cynnar Cynllun y Cyngor yn Hydref 2017 ac mae modd dadansoddi data ymgynghoriadau ar sail yr ardaloedd hyn hefyd.

Llwyddwyd i gyflawni holl elfennau'r Strategaeth Ymgysylltu ac mae adolygiad yn digwydd ym 2018 ar y Llawlyfr Ymgysylltu er mwyn sicrhau ei fod yn cydymffurfio â threfniadau newydd rheoli perfformiad. Mae trefniadau newydd wedi eu sefydlu hefyd i ymgysylltu'n benodol efo pobl ifanc Gwynedd yn sgil y gwaith ar adolygu y Gwasanaeth Ieuenctid.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	**9**

Cyfeiriad a gweledigaeth

Risg: Cyfeiriad a gweledigaeth sydd heb ei wreiddio mewn canlyniadau i unigolion ac nad yw felly'n gwireddu anghenion Pobl Gwynedd

Asesiad:

Cymeradwywyd Cynllun y Cyngor 2018-23 gan Gyngor Llawn Gwynedd ar 8 Mawrth 2018. Mae'r Cynllun newydd yn cynnwys y tro hwn ein Datganiad Llesiant, 7 Blaenoriaeth Gwella a phob Cynllun Adran. Gwnaed ymdrech fawr i sicrhau ei fod yn glir a hawdd i bawb i'w ddarllen a'i ddeall.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	**9**

Cynaliadwyedd

Risg: Risg o greu atebion anghynaliadwy sydd ddim yn cydymffurfio gyda 5 egwyddor Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ac felly ddim yn edrych ar yr hirdymor

Asesiad:

Mae'r Cyngor wedi cydnabod pwysigrwydd gweithredu yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ac, ar y cyd â'i bartneriaid ar y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, wedi gwneud gwaith cychwynnol i adnabod yr hyn sydd angen ei wneud er mwyn gweithredu yn unol â'r 5 egwyddor - Hirdymor, Atal, Integreiddio, Cydweithio a Cynnwys.

Mae'r Cyngor eisioes yn cydymffurfio â'r holl egwyddorion ond i raddau gwahanol. Rydym wedi cyflwyno eglurhad o egwyddorion y Ddeddf i'r Grŵp Rheoli sydd wedi cytuno mai'r ffordd orau i wreiddio yw fod Timau Rheoli Adrannau yn talu sylw i'r egwyddorion wrth gynllunio ymlaen. Cydnabyddir bod angen asesu os yw'r ffordd yma yn llwyddo ai peidio. Mae adroddiadau sy'n dod gerbron y Cabinet yn cael eu cyflwyno ymlaen llaw i'r Adran Cefnogaeth Gorfforaethol er mwyn eu hadolygu i gadw golwg ar leoedd lle efallai nad yw'r egwyddorion wedi eu dilyn cystal ag y gellid. Drwy hyn y gobaith yw y byddwn yn gwreiddio'r egwyddorion yn naturiol yn hytrach na thicio bocsys ond amser a ddengys a fyddwn yn llwyddiannus. Mae'r egwyddorion yn golygu cynnwys pob carfan o gymdeithas ac mae gan y Cyngor eisoes drefniadau priodol i sicrhau ein bod yn gwella ein darpariaethau ar gyfer rhai a nodweddion gwarchodedig.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	**9**

Penderfyniadau

Risg: Amharodrwydd i wneud penderfyniadau ar weithredu, sy'n golygu oedi mewn gwireddu canlyniadau i bobl Gwynedd

Asesiad:

Mae yna berygl i benderfyniadau beidio cael eu gwneud oherwydd eu bod yn rhy anodd neu amhoblogaidd ond mae yna dystiolaeth dros y blynyddoedd diwethaf nad dyna yw'r achos o fewn Gwynedd gyda phenderfyniadau wedi eu cymryd i edrych ar faes ysgolion, allanoli ei Dai Cyngor a gweithredu ar ganlyniadau anodd Her Gwynedd.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	3	**6**

Cynllunio Gweithrediadau

Risg: Ymyrryd heb gynllunio'n ddigonol, fyddai'n gallu golygu unai gweithredu ar fympwy neu gynllunio'n ormodol gan wastraffu amser ac adnoddau

Asesiad:

Mae'r Cyngor yn ymdrechu i gynnal balans addas rhwng cael gweithdrefnau Rheoli Prosiectau a gweithio'n effeithlon. Yn hynny o beth, mae'r Cyngor eisoes yn cynnal trefniadau rheoli prosiect cadarn ar gyfer y prosiectau mwyaf, gan ddefnyddio fersiwn llai cynhwysfawr ond yn seiliedig ar yr un egwyddorion ar gyfer prosiectau eraill. Er mwyn sicrhau fod y pethau cywir yn cael eu mesur mae mesurau cyflawni pob gwasanaeth yn seiliedig ar gyflawni pwrpas gan geisio sicrhau fod unrhyw weithred yn gwella ein gallu i gyflawni hynny.

Ceisir taro cydbwysedd rhwng yr angen am drefn a'r angen i gyflawni cyn gynted ag bod modd drwy wneud cyn lleied o waith papur ag sy'n gyson gyda hynny, gan annog adroddiadau syml a byr yn gosod allan y prif bwyntiau allweddol.

Mae gan y Cyngor Strategaeth Ariannol Tymor Canol, gyda cyllidebau blynyddol yn seiliedig ar hwnnw. Mae gwaith y Cyngor ar gynllunio ariannol yn cael ei ganmol yn rheolaidd gan yr archwilwyr allanol, ac mae'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn cymryd rôl flaenllaw ar graffu ariannol. Wrth adolygu ein trefniadau craffu byddwn yn cynnwys mwy o flaen graffu a'r gobaith yw y bydd hyn yn helpu'r Cabinet i ddewis y camau priodol i'w cymryd mewn amrywiol feysydd.

Fodd bynnag os am wneud hynny rydym wedi cydnabod eisoes nad drwy gael Pwyllgor Craffu i edrych ar rywbeth yn syth cyn ei fabwysiadu yw'r ffordd o wneud hynny ond yn hytrach i aelodau Craffu fod yn rhan o'r asesu ar y cychwyn cyntaf. Golyga hyn fod angen i faterion fod yn hysbys yn gynnar yn y broses a Chraffu yn cael ei ddefnyddio yn ddigon buan. Amser a ddengys a fydd y trefniadau newydd yn gwneud hynny.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	**4**

Adolygu deilliannau

Risg: Methiant i adolygu deilliannau en gweithredoedd, sy'n golygu nad ydym yn dysgu gwersi gan barhau i wneud yr run pethau yn anghywir

Asesiad:

Mae trefniadau asesu risg, llunio Cynllun Corfforaethol a rheoli prosiect y Cyngor yn sicrhau fod y deilliannau a fwriedir eu cyflawni ar gychwyn unrhyw brosiect yn glir. Mae'r adroddiad perfformiad blynyddol yn ceisio canolbwyntio ar asesu i ba raddau y mae'r deilliannau hynny wedi cael eu cyflawni. Mae yna engreifftiau lle mae hynny wedi digwydd yn dda ac mae'r sefyllfa yn gwella.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	**9**

Asedau Eiddo

Risg: Asedau Eiddo'r Cyngor ddim yn cael ei defnyddio i'w llawn botensial

Asesiad:

Mae asedau ffisegol boed yn adeiladau, yn gerbydau neu yn strwythurwaith yn hanfodol i gyflawni i bobl Gwynedd ond mae angen sicrhau fod yr asedau hynny yn cwrdd â gofynion ein trigolion tra'n sicrhau nad ydym yn gwario'n ddianghenraid ar asedau lle mae'r gost o'u darparu yn uwch na'r budd sy'n dod ohonynt.

Mae gan y Cyngor Strategaeth Asedau yn ei le ar gyfer y cyfnod 2009 - 2018 sy'n cael ei ddiweddaru'n rheolaidd. Canlyniad hyn yw fod nifer o adeiladau nad oedd mo'u hangen mwyach wedi cael eu gwaredu. Mae Stategaeth Asedau newydd yn cael ei baratoi ar gyfer 2019 - 2028.

O ran y cerbydau mae yna gynllun ar waith i geisio gwneud gwell defnydd o fflyd y Cyngor sydd eisoes wedi cyflwyno rhai arbedion ariannol ac yn debygol o gyflawni mwy.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	**4**

Asedau Technoleg Gwybodaeth

Risg: Asedau Technoleg Gwybodaeth y Cyngor ddim yn cael ei defnyddio i'w llawn botensial

Asesiad:

Mae defnyddio technoleg mewn ffordd effeithiol yn arf hanfodol i sicrhau fod gwasanaethau yn cael eu darparu mewn ffordd sy'n cwrdd ag anghenion trigolion, gan wneud hynny mewn ffordd cost effeithiol.

Mae'r gweithgareddau Technoleg Gwybodaeth dros y blynyddoedd a fu wedi canolbwyntio ar sicrhau isadeiledd priodol er mwyn gwarantu cefnogaeth sylfaenol i wasanaethau. Tra bod yna engreifftiau lle 'rydym wedi medru defnyddio technoleg gwybodaeth yn ehangach i wella sut yr ydym yn cyflawni gwasanaethau i drigolion Gwynedd, nid oes yna dystiolaeth fod hyn yn gyson ar draws yr awdurdod a'i fod yn digwydd ar y cyflymder yr hoffem iddo ddigwydd.

Mae'r Strategaeth Technoleg Gwybodaeth sydd wedi ei fabwysiadu ar gyfer y cyfnod i ddod yn ceisio ymestyn y defnydd a wneir o dechnoleg er mwyn cefnogi'r amcanion gwella yn y Cynllun Strategol, gan hefyd wella gallu gwasanaethau i fanteisio ar y cyfleoedd sydd yna i ddefnyddio technoleg yn effeithiol.

Mae yna elfen o dystiolaeth fod hyn yn dwyn ffrwyth gyda hunan wasanaeth yn dod yn fwy a mwy o rhan o ddefnyddio technoleg i'w gwneud yn haws i drigolion gael gwasanaethau.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	**9**

Cynllunio'r Gweithlu

Risg: Gweithlu'r Cyngor ddim yn cael ei ddatblygu, sy'n golygu nad ydym yn gallu darparu gwasanaethau gorau i bobl Gwynedd

Asesiad:

Er mwyn sicrhau fod y Cyngor mewn sefyllfa i ddarparu gwasanaethau sydd yn rhoi Pobl Gwynedd yn y canol bob amser, rhaid sicrhau fod gennym y staff iawn yn y lle iawn gyda'r sgiliau iawn. Golyga hynny fod angen i ni hyfforddi staff yn barhaus, gwerthuso eu perfformiad, a meithrin a datblygu eu talent. Mae trefniadau hyfforddi staff yn ffordd bwysig o hybu a lledaenu meddylfryd Ffordd Gwynedd ar draws y Cyngor, ac wrth gwrs mae'n hollbwysig fod gan y Cyngor swyddogion sydd â'r sgiliau i gyflawni eu swyddi.

Mae trafferthion llenwi rhai swyddi uwch o fewn y Cyngor yn awgrymu fod angen gwella ein gallu i greu dilyniant ar gyfer uwch swyddi, o leiaf. Mae hyn wedi ei adnabod fel sail i ddatblygu talent fewnol o fewn y Cynllun Pobl. Ymhellach, mae trafferthion recriwtio ar gyfer rhai swyddi mewn ardaloedd daearyddol penodol o fewn Gwynedd (e.e. gweithwyr gofal ym Meirionnydd).

Mae trefn gwerthuso 360° i benaethiaid, uwch reolwyr a rhai rheolwyr wedi ei sefydlu, ond mae angen parhau i'w ddatblygu. O fod yn dymuno lledaenu un diwylliant o fod yn rhoi Pobl Gwynedd yn y canol, mae angen dull ar gyfer sicrhau fod hynny yn digwydd yn gyson ar draws y Cyngor ac mae rhoi'r arfau priodol i reolwyr a staff i fedru gwneud hynny yn allweddol.

Mabwysiadwyd Cynllun Pobl ar gyfer 2016-18 gan y Cabinet yn Nhachwedd 2016, fydd yn ceisio gwella trefniadau ar gyfer meithrin talent o fewn y Cyngor, gwella ein trefniadau Cynllunio'r Gweithlu, a sicrhau fod ein trefniadau dysgu a datblygu yn canolbwyntio ar y pethau angenrheidiol.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	**9**

Arweinyddiaeth

Risg: Diffygion yn arweinyddiaeth y Cyngor yn golygu nad ydym yn gwneud y pethau cywir

Asesiad:

Mae Arweinyddiaeth yn gosod y safon y mae disgwyl i bob Aelod a gweithiwr yn y Cyngor ei ddilyn. Mae ei effaith, felly, yn enfawr - gall Arweniyddiaeth dda oresgyn popeth arall, tra gallai Arweinyddiaeth wael ddistrywio'r hyn y mae'r Cyngor yn ceisio ei gyflawni. Hwn sy'n hwyluso gwreiddio diwylliant y Cyngor.

Mae rolau y Cyngor, Cabinet, Aelodau Unigol a Prif Swyddogion, ynghyd â chynllun dirprwyo clir, wedi eu gosod allan yng Nghyfansoddiad y Cyngor. Mae Cyngor Gwynedd hefyd wedi blaenoriaethu datblygu ei Raglen Arweinyddiaeth ac mae hwnnw yn rhan o'r Cynllun Pobl a fabwysiadwyd gan y Cabinet.

Tra bod yna ymrwymiad clir i fod yn ceisio gwella arweinyddiaeth yn barhaus, nid ydym bob tro wedi bod yn glir beth y mae hynny yn ei olygu na sut i'w wella. Mae yna bryder nad ydym yn gwahaniaethu digon rhwng staff ac Aelodau wrth feddwl amdano.

Mae yna elfen o dystiolaeth (drwy hunan asesiad) fod arweinyddiaeth o fewn y Cyngor yn gwella gyda nifer o enghreifftiau o arweinyddiaeth trawsffurfiol yn cael ei arddangos yn hytrach nag arweinyddiaeth trafodaethol. Mae'r pwyslais cynyddol a roddir ar "arwain" yn hytrach na "rheoli" o fewn diwylliant Ffordd Gwynedd yn arwydd arall cadarn o'r camau breision sy'n cael eu cymryd gydag aelodau'r Cabinet yn cymryd rol blaenllaw i hyrwyddo arweinyddiaeth dda trwy ymrwymo i'w datblygiad fel arweinwyr. Ymhellach, cytunwyd ar yr hyn a ddiffinir fel arweinyddiaeth o fewn Cyngor Gwynedd ac mae'r diffiniad hwnnw yn cael ei adlewyrchu mewn swydd-ddisgrifiadau diwygiedig ar gyfer pob rheolwr yn y Cyngor. Serch hynny, mae'n gyn-amserol i allu datgan bod y camau positif hyn wedi dwyn llawn ffrwyth hyd yma ac mae angen caniatau amser i'r ymddygiadau arweinyddiaeth hyn wreiddio.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
4	3	**12**

Rheoli Risg

Risg: Gwendidau yn ein trefniadau rheoli risg, sy'n cynyddu'r bygythiad o rhywbeth yn mynd o'i le neu fethu cymryd cyfle i wella

Asesiad:

Mae gwaith diweddar i ddatblygu un Cofrestr Risg Gorfforaethol ar gyfer yr holl awdurdod, ac i wneud hynny law-yn-llaw â threfn ble mae yn unedau busnes yn cofnodi rhwystrau ac yn mynd ati i geisio datrys rheini yn syth, yn dechrau dangos llwyddiant.

Mae ein trefniadau rheoli risg yn rhan annatod o drefniadau rheoli'r Awdurdod. Mae trefniadau rheoli risg cadarn, cywir a chymesur yn cefnogi arloesi, nid ei lesteirio. Rhan allweddol o'r gwaith a gwblhawyd yn ystod 2017/18 oedd i'r Grŵp Llywodraethu a'r Uned Yswiriant a Risg sicrhau fod pob risg yn y Gofrestr Risg Gorfforaethol wedi cael ei ystyried o berspectif y risg i Bobl Gwynedd, nid o safbwynt mewnblyg y Cyngor.

Er hyn, mae perygl yn parhau mai dilyn trefn a wneir, ac mae treiddiad rheolaeth risg ymysg unedau busnes unigol yn parhau ychydig yn anghyson. Felly, mae gwaith yn parhau angen ei wneud i sicrhau fod holl adrannau'r Cyngor yn cynnal y drefn o gofnodi eu prif risgiau a'u hadolygu'n rheolaidd.

Mae yna drefniadau cryf ar gyfer monitro ein cydymffurfiaeth â rhai mathau penodol o risgiau gweithredol, megis Iechyd a Diogelwch, Diogelu Plant ac Oedolion a Chynllunio Argyfwng a Pharhad Gwasanaeth. Mae tystiolaeth meintiol fod perfformiad yn y meysydd hyn yn gwella - er fod yna enghreifftiau o lefydd i wella ymhellach.

Mae arbrofion systemau yn dangos nad yw'r holl weithlu yn ymwybodol o'r risgiau all lesteirio cyflawni i bobl Gwynedd ac yn eu perchnogi - mae rheoli risg yn dueddol o gael ei weld fel bod yn fater i Reolwyr. Mae gwaith sylweddol wedi ei gyflawni yn maes, er mwyn paratoi'r awdurdod yn well ar gyfer digwyddiadau anrhagweladwy.

Mae trefniadau rheoli risg y Cyngor yn parhau i ddatblygu, a byddant yn esblygu ymhellach wrth i ddiwylliant a Ffordd Gwynedd dreiddio trwy'r Cyngor.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
5	2	**10**

Perfformiad

Risg: Gwendidau yn ein trefniadau rheoli perfformiad sy'n golygu nad ydym yn gallu cymryd camau priodol i wireddu ein pwrpas

Asesiad:

Yn y gorffennol, roedd canfyddiad fod effeithiolrwydd Rheoli Perfformiad yn anghyson ar draws y Cyngor. Erbyn hyn, mae swyddogion ac Aelodau yn cwestiynu yn barhaus os yr ydym yn mesur y pethau iawn. Mae yna gyfarfodydd rheolaidd gydag Aelodau Cabinet a rheolwyr i asesu'r perfformiad diweddaraf gydag aelodau o'r Pwyllgor Craffu perthnasol hefyd yn bresennol i roi her. Cyflwynir adroddiadau perfformiad rheolaidd gan yr aelodau Cabinet ar eu meysydd cyfrifoldeb hwy i gyfarfodydd y Cabinet.

Mae cyfundrefn Rheoli Perfformiad y Cyngor wedi esblygu'n sylweddol dros y blynyddoedd diwethaf. Yn anad dim, rydym bellach yn canolbwyntio ar sicrhau fod unedau busnes yn cyflawni eu pwrpas, a hynny trwy adolygu'n barhaus os ydym yn mesur y pethau cywir. Mae Llawlyfr Perfformiad wedi cael ei ddatblygu, sydd ddim yn ragnodol, ond yn gosod allan yr egwyddorion cyffredion i'w dilyn.

Bydd yr Archwilydd Cyffredinol hefyd yn arsylwi ar ein perfformiad mewn gwahanol feysydd drwy gyhoeddi amrywiol adroddiadau ac mae'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn gyfrifol am sicrhau fod unrhyw argymhellion yn derbyn sylw. Tra bod adroddiadau yn cynnwys beirniadaeth adeiladol, bydd y Cyngor yn ceisio gweithredu ar y materion a godir, ond weithiau efallai fod yna wrthdaro rhwng ymdeimlad y Cyngor o beth ddylai gael sylw a rhai materion a godir o ran ymdrech sydd ei angen ei roddi iddynt, a'r lefel risg y maent yn ei gynrychioli. Fodd bynnag, nid yw'r enghreifftiau yma yn niferus; nid oedd argymhellion yn yr adroddiad diweddaraf, ac mae'r negeseuon yn gyffredinol bositif.

Mae cwynion hefyd yn ffordd allweddol o gael gwybodaeth i wella. Mae'r Drefn Gwynion Gorfforaethol newydd yn parhau i ddatblygu'n dda. Mae'r Swyddog Gwella Gwasanaeth yn sicrhau ein bod yn dysgu gwersi o gwynion, ac yn osgoi ailadrodd camgymeriadau.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	**4**

Rheolaeth Fewnol

Risg: Trefniadau rheolaeth fewnol anaddas, sy'n golygu unai nad ydym yn gwarchod rhag risgiau, neu yn gwastraffu adnoddau ar or-reoli

Asesiad:

Mae cael lefelau addas o reolaeth fewnol yn greiddiol i'r nod o roi pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud. Hynny yw, a yw'r tasgau mae staff yn eu gwneud yn ychwanegu gwerth mewn gwirionedd, neu ydynt yn weithredoedd biwrocrataidd sy'n cael ei gwneud heb llawer o feddwl am eu gwir bwrpas?

Mae cael gwared o rwystrau yn ran o waith pawb, gan arwain at lefel addas o reolaeth fewnol. Ar y llaw arall, mae egwyddorion stiwardiaeth cyhoeddus yn golygu nad yw'n ddymunol cael gwared â phob rheolaeth fewnol (h.y. mae rhai risgiau nad ydynt yn dderbyniol), ac yn hynny o beth mae cyfuniad o weithdrefnau rheoli risg a gwasanaeth Archwilio Mewnol sy'n cwrdd â safonau proffesiynol yn arf hollbwysig.

Mae effeithlonrwydd y gyfundrefn Archwilio Mewnol dan adolygiad parhaus, ac mae hunansesid yn dangos fod y gwasanaeth yn cwrdd â'r safonau proffesiynol yn unol â'r disgwyl. Er hyn, mae angen parhau i ystyried os yw'n adolygu'r pethau cywir, ac os yw'n gweithredu mewn dull sydd yn gydnaws â Ffordd Gwynedd.

Mae Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu Cyngor Gwynedd wedi ei sefydlu ers 1999, ac mae ganddo gylch gorchwyl cytunedig.

Mae tystiolaeth fod y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn effeithiol iawn yn gwireddu ei swyddogaethau. Er hynny, gall fod tueddiad yma a thraw i'r Pwyllgor geisio dyblygu gwaith eraill (e.e. pwyllgorau craffu), yn hytrach na chadw throsolwg o'r trefniadau.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	**4**

Gwybodaeth

Risg: Methiant i reoli gwybodaeth gan arwain at fethu gwarchod y gwybodaeth sydd gennym, neu beidio gwneud y defnydd gorau ohono.

Asesiad:

Rhaid cael gwybodaeth gywir os yw'r Cyngor am ddarparu'r gwasanaethau cywir i'r pobl gywir yn y ffordd gywir. Mae angen i'r wybodaeth sy'n cael ei chasglu a'i chadw fod yn gyfredol a pherthnasol, nid yn unig er mwyn cydymffurfio â Deddf Diogelu Data ond hefyd er mwyn sicrhau fod y gwasanaethau yr ydym yn eu darparu yn rhai sy'n gwneud y pethau iawn. Llywodraethu Gwybodaeth dda yw sylfaen penderfyniadau da.

Er gwaethaf ymdrechion i wella trefniadau Llywodraethu Gwybodaeth, mae'r Cyngor yn parhau i gadw llawer iawn o wybodaeth, ac mae angen parhau i weithio i sicrhau nad yw'n cynnal mwy o ddata na'r hyn sydd ei angen.

Disgwylir y bydd y prosiect i gyflwyno system EDRMS yn cyfrannu at welliant arwyddocaol yn hyn, ac mae'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu hefyd wedi comisynu gwaith pellach ar y trefniadau o fewn adrannau unigol.

Tra bod enghreifftiau lle mae gwybodaeth yn cael ei ddefnyddio i wneud penderfyniadau effeithiol, mae yna le i herio a yw'r ymarfer cystal ag y gallai fod ac mor eang ar draws holl unedau gwasanaeth y Cyngor.

Mae gwaith ymchwil wedi dangos fod angen parhaus i godi ymwybyddiaeth am egwyddorion Diogelu Data, a gwella ymagweddiad yn y maes. Mae'r gwaith hwn yn parhau.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	**9**

Cyllid

Risg: Gwendidau wrth rheoli arian cyhoeddus, sy'n golygu nad yw cyllid y Cyngor yn cael ei ddefnyddio ar ei flaenoriaethau

Asesiad:

Y Strategaeth Ariannol sy'n gosod cyd-destun allweddol ar gyfer popeth y mae'r Cyngor am ei wneud. Mae'r rhagolygon ariannol ar gyfer y Cyngor yn awgrymu y bydd rhaid darganfod arbedion sylweddol yn y blynyddoedd nesaf. Y Strategaeth Ariannol sydd yn gosod allan sut y byddwn yn gwireddu hyn, ac felly mae'r ddatganiad yn hollbwysig, sydd yn amlinellu sut y bydd y Cyngor yn delio â'r sefyllfa.

Mae tystiolaeth glir yn bodoli fod trefniadau'r Cyngor yn gadarn, ac mae adolygiadau gan archwilwyr allanol - nid yn unig o'r Datganiadau Blynyddol o'r Cyfrifon ond hefyd adolygiadau o gydnerthedd ariannol - yn cynnig barn annibynnol sy'n cadarnhau hyn.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	1	**3**

Atebolrwydd

Risg: Adrodd gwael, heb dryloywder ac anaddas i'r gynulleidfa, sydd ddim yn amlygu i'r cyhoedd yr hyn y mae'r Cyngor yn ei wneud ar eu cyfer gan danseilio'r sefyllfa ddemocrataidd

Asesiad:

Mae'r Cyngor wedi darparu canllawiau ar baratoi adroddiadau ac ar wneud penderfyniadau da, er mwyn sicrhau fod yr adroddiadau sydd ar gael i'r cyhoedd yn eglur. Yn ogystal ag adroddiadau ffurfiol ar gyfer gwneud penderfyniadau, mae'r adroddiadau a gynhyrchir hefyd yn cynnwys yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol, Cynllun y Cyngor (sydd yn cwmpasu cynlluniau busnes adrannol) a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol a gynhyrchir yn unol â fframwaith CIPFA/Solace. Mae'r Cyngor hefyd yn cynhyrchu adroddiadau rheolaidd ar ei sefyllfa ariannol.

Fodd bynnag er gwaethaf ymdrechion y Cyngor, ac heblaw am achosion lle mae newid eithaf sylfaenol dan sylw, ymddengys nad oes yna ddyhead mawr ymysg y cyhoedd i fod yn dal y Cyngor yn atebol. Fe all hynny fod oherwydd eu bod yn fodlon gyda'r hyn y mae'r Cyngor yn ei wneud neu nad yw'n flaenoriaeth ganddynt.

Hyd yn oed gydag ymgynghoriad Her Gwynedd lle 'roeddem yn blaenoriaethu (ac am gau) rhai gwasanaethau eithaf allweddol dim ond 2,000 o drigolion ymatebodd allan o boblogaeth 18+ o bron i 100,000.

Bydd monitro adroddiad Cabinet yn parhau i ddigwydd yn naturiol gyda'r Prif Weithredwr yn taro golwg ar bob un.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	**4**

Sicrwydd

Risg: Diffyg sicrwydd ac atebolrwydd sy'n codi amheuaeth ymysg y cyhoedd am yr hyn mae'r Cyngor yn ei wneud

Asesiad:

Mae nifer o ffyrdd ar gael o fewn y Cyngor er mwyn darparu sicrwydd annibynnol fod trefniadau llywodraethu'r Cyngor yn gweithio fel y dylent. Mae swyddogion statudol yn sicrhau fod materion yn cydymffurfio â'r gyfraith a threfniadau'r cyfansoddiad tra bod y Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwyr yn herio yn barhaus a yw adrannau yn gwneud y pethau iawn. Mae aelodau'r Cabinet hefyd yn cwrdd yn aml i herio eu gilydd ar ddatblygiadau.

Mae'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn cadw trosolwg ar y trefniadau llywodraethu yn ogystal ag ar weithrediad argymhellion archwilwyr allanol.

Yn cefnogi hyn mae'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn gweithredu yn unol â'r safonau proffesiynol statudol, sef Safonau Archwilio Mewnol y Sector Gyhoeddus.

Yn ffurfiol, fodd bynnag, y drefn craffu sydd i fod i ddal y Cabinet i gyfrif. Mae yna graffu a herio penderfyniadau a pholisiau yn dryloyw a gwrthrychol ond mae ansicrwydd ynglŷn a pha mor effeithiol y mae hynny. Mae hyn wedi cael sylw yn yr Adolygiad Craffu a gomisiynwyd gan y Pwyllgor Archwilio yn 2016/17 ond yn ei gyfarfod ar 3 Mawrth, 2017 fe benderfynodd y Cyngor fynd yn groes i argymhelliad y Pwyllgor Archwilio a mabwysiadu trefn wahanol ar gyfer y dyfodol.

Mae'r drefn newydd wedi'i rhoi ar waith yn dilyn etholiadau Mai 2017. Mae'n gyn-amserol i ddod i gasgliad ynglyn a llwyddiant y trefniadau newydd ar hyn o bryd ond bwriedir cynnal gwerthusiad o effeithiolrwydd y trefniadau hynny, gyda'r ffocws ar asesu'r gwerth y mae'r trefniadau craffu newydd wedi'i ychwanegu.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	3	**6**

Rydym wedi cael ein cynghori ar oblygiadau canlyniad **yr adolygiad o effeithiolrwydd y fframwaith llywodraethu** gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, a bod y trefniadau **yn parhau i gael eu hystyried yn addas at ei ddiben yn unol â'r fframwaith llywodraethu**. Mae'r meysydd sydd wedi derbyn sylw eisoes a'r rhai y mae'r Cyngor am fynd i'r afael â hwy yn benodol gyda chamau gweithredu newydd ar y gweill yn cael eu hamlinellu isod.

Rhan 4: MATERION LLYWODRAETHU ARWYDDOCAOL

4.1 Dengys y sgoriau uchod na ystyrir fod unrhyw un o'r 22 maes llywodraethu yn cyflwyno risg uchel iawn, ond mae 3 yn risg uchel a 10 yn risg canolig.

4.2 Mae camau gweithredu ar gyfer y meysydd sydd â blaenoriaeth uchel neu ganolig wedi eu nodi isod. Lle mae prosiect penodol o fewn Cynllun y Cyngor wedi ei nodi fel ymateb, caiff cynnydd ei adrodd yn rheolaidd i'r Cabinet yn Adroddiad Perfformiad yr Aelod Cabinet perthnasol.

RISGIAU UCHEL

Maes Llywodraethu	Trefniadau i Ymateb	Adran Gyfrifol
Diwylliant y Cyngor	Byddwn yn parhau i gynnal adolygiadau dwys gyda nifer o wasanaethau er mwyn sicrhau eu bod yn rhoi pobl Gwynedd yn ganolog i'w gwaith yn ogystal a pharhau i gynnal yr hyfforddiant ar gyfer rheolwyr ac eraill. Byddwn yn atgyfodi'r Coleg Rheolwyr, ble bydd y pwyslais ar gefnogi gwreiddiad y diwylliant a'i weithrediad cyson ar draws y Cyngor. Bydd hyn yn cynnwys cefnogi rheolwyr i sicrhau ymwybyddiaeth a dealltwriaeth lawn o egwyddorion a gweithrediad Ffordd Gwynedd ymysg aelodau pob tîm.	Cefnogaeth Gorfforaethol
Rhanddeiliad	Erbyn hyn mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus wedi bod yn ystyried ei Gynllun Llesiant ac mae'r Cyngor wedi bod yn chwarae rhan flaenllaw yn datblygu'r Cynllun hwnnw ar gyfer Gwynedd a Môn. Staff y Cyngor sy'n darparu'r gefnogaeth weinyddol. Mae'r berthynas rhwng y gwahanol asiantaethau wedi aeddfedu dros y misoedd diwethaf ac mae yna ymdeimlad o "Dîm Gwynedd a Môn" yn datblygu. Byddwn yn parhau i geisio sicrhau fod y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn ychwanegu gwerth i drigolion Gwynedd a cheisio symleiddio perthynas y corff hwnnw gyda'r amrywiol fyrddau eraill rhanbarthol sy'n cael eu sefydlu. Teg yw dweud nad yw'r berthynas gyda'r Bwrdd Rhan 9 cystal, a bod swyddogion ac aelodau'r Cyngor wedi bod yn ceisio gwneud synnwyr o'r amgylchedd gydweithio ddryslyd sydd wedi datblygu. Yn ystod y flwyddyn y bwriad fydd ceisio symleiddio ymhellach yr amgylchedd yma er mwyn sicrhau llyfnder gweithredu. Mae ein perthynas gyda'r Trydydd Sector yn parhau i esblygu ac rydym yn ceisio sicrhau ein bod yn defnyddio'r berthynas honno i uchafu'r budd sy'n gallu deillio o hynny i bobl Gwynedd. Mae'r siwrnai yma yn parhau gyda'r adrannau perthnasol yn parhau i ddatblygu'r berthynas.	Tîm Arweinyddiaeth a Chyfreithiol

Maes Llywodraethu	Trefniadau i Ymateb	Adran Gyfrifol
Arweinyddiaeth	Mae prosiect ar Ddatblygu Arweinyddiaeth o fewn Cynllun y Cyngor a phwrpas y prosiect hwn yw arfogi a miniogi sgiliau arweinwyr ar draws y Cyngor er mwyn cyrraedd y nod hwnnw. Gwneir hyn trwy raglen ddatblygu sy'n canolbwyntio ar ymddygiadau arweinwyr ac ar ddealltwriaeth lawn o'r egwyddorion gweithredu sydd ynghlwm â sefydlu a chynnal y diwylliant newydd. Bydd y Prosiect yn parhau i ganolbwyntio ar y rhaglen hon.	Cefnogaeth Gorfforaethol

RISGIAU CANOLIG

Maes Llywodraethu	Trefniadau i Ymateb	Adran Gyfrifol
Ymgysylltu	Parhau i gryfhau trefniadau Ymgysylltu gan gynnwys adolygu trefniadau mewnol, cryfhau'r adnodd a'r gefnogaeth ymgysylltu ganolog. Bydd y gwaith hwn yn cynnwys cynnig diffiniad o'r hyn a olygir gan "ymgysylltu" yng nghyd-destun diwylliant Ffordd Gwynedd. Sicrhau fod brand Cyngor Gwynedd yn ymddangos yn flaenllaw ar wasanaethau a chynlluniau sy'n cael eu cyllido gan y Cyngor. Bydd y Grŵp sy'n edrych ar drefniadau ymgysylltu pobl ifanc yn edrych yn benodol yn ystod 2018 ar anghenion plant mewn gofal.	Cefnogaeth Gorfforaethol
Cyfeiriad a gweledigaeth	Bwriedir adolygu Cynllun y Cyngor 2018-23 yn ystod Haf 2018 er mwyn cyflwyno unrhyw welliannau neu newidiadau anorfod yn yr hinsawdd ariannol ym Mawrth 2019.	Cefnogaeth Gorfforaethol
Cynaliadwyedd	Bu i ni adolygu'r gyfres wreiddiol o amcanion llesiant a fabwysiadwyd ar gyfer y Cyngor yng Nghynllun y Cyngor 2017/18 fel rhan o'r broses o lunio Cynllun y Cyngor 2018-23. Mae'r gyfres newydd o amcanion llesiant sydd wedi eu mabwysiadu yn adlewyrchu'r prif negeseuon a ddaeth i'r amlwg o gynnal yr adolygiad. Bydd gwaith dydd i ddydd y Cyngor a'r blaenoriaethau gwella ill dau yn cyfrannau tuag at yr amcanion llesiant. Wrth gyflawni ein gwaith fe fyddwn yn ceisio sicrhau ein bod yn gweithredu yn unol â'r pum egwyddor datblygu cynaliadwy sydd wedi eu mabwysiadau'n genedlaethol ac yn disgwyl cofnod o hyn mewn adroddiadau i'r Cabinet. Fe fyddwn hefyd yn adolygu ac yna'n hyrwyddo effaith y Ddeddf ar ein gwaith dydd i ddydd. Bydd y Grwp Llywodraethu yn cynnal asesiad yn ystod y flwyddyn er mwyn dod i gasgliad ynglŷn a sut orau i wreiddio egwyddorion llesiant cenedlaethau'r dyfodol ar draws y Cyngor.	Cefnogaeth Gorfforaethol
Penderfyniadau	Mae'r camau rheoli sydd yn ei lle wedi dod â'r risg lawr i lefel dderbyniol.	Tîm Arweinyddiaeth a Chyfreithiol
Adolygu deilliannau	Derbynnir y risg ar ei lefel bresennol.	Tîm Arweinyddiaeth a Chyfreithiol

Maes Llywodraethu	Trefniadau i Ymateb	Adran Gyfrifol
Asedau Technoleg Gwybodaeth	Gweithredu yn unol â'r rhaglen waith sydd wedi ei gynnwys yn y Strategaeth Technoleg Gwybodaeth. Mae hyn yn cynnwys: • Ymestyn y defnydd o hunanwasanaeth fel bod pobl Gwynedd yn medru cael gafael ar wasanaeth ar adeg sy'n gyfleus iddynt hwy • Sicrhau ein bod yn defnyddio grym Technoleg Gwybodaeth i wella'r hyn a wnawn i bobl Gwynedd • System rheoli dogfennau ac chofnodi electronig (EDRMS).	Cyllid
Cynllunio'r Gweithlu	Mae Grŵp Prosiect gyda chynrychiolaeth swyddogion o wasanaethau rheng-flaen a chanolog wedi'i sefydlu er mwyn arwain y gwaith pwysig hwn. Canolbwyntir ar recriwtio a chadw staff yn y maes gofal fel blaenoriaeth yn ystod y flwyddyn nesaf a bydd hyn yn cynnwys sefydlu cofrestr o swyddi allweddol ple byddai perygl o fethu sicrhau parhad gwasanaeth. Ymhellach, bydd y Cynllun Pobl yn cael ei adolygu yn ystod 2018/19 er mwyn adlewyrchu'r camau nesaf i'w cymryd ac hynny i sicrhau cynllunio'r gweithlu a pharhad gwasanaeth o'r lefel uchaf i'r dyfodol.	Cefnogaeth Gorfforaethol
Rheoli Risg	Bydd gwaith 2018/19 yn adeiladu ar yr hyn sydd wedi cael ei gyflawni mewn blynyddoedd blaenorol. Bydd y gwaith yma yn cynnwys cynnal perthynas rhwng y Gwasanaeth Yswiriant a Risg a'r holl adrannau sy'n cefnogi a herio cynnwys y Gofrestr Risg Gorfforaethol er mwyn sicrhau ei fod yn adlewyrchiad teg o brif risgiau'r Cyngor. Bydd y drefn o ystyried cynnwys cofrestrau risg wrth fonitro perfformiad adrannau yn datblygu ymhellach.	Cyllid
Gwybodaeth	Ar sail y gwaith a wnaethpwyd dan Gynllun y Cyngor 2013-18, mae Adrannau'r Cyngor yn datblygu eu defnydd o wybodaeth ar gyfer gwaith pob dydd a blaen gynllunio. Mae gwell gwybodaeth am y Cyngor ar gael ar y wefan hefyd. Mae llawer iawn o waith paratoi ar gyfer gofynion y ddeddfwriaeth diogelu data newydd gan gynnwys creu cofrestri asedau data a gwella ein trefniadau diogelu yn ogystal ag hyfforddi staff ac aelodau. Dyma ffocws y gwaith fydd yn parhau i dderbyn sylw yn ystod 2018/19.	Cefnogaeth Gorfforaethol
Sicrwydd	Cynhelir adolygiad o effeithiolrwydd y trefniadau craffu newydd yn ystod 2018/19.	Cefnogaeth Gorfforaethol

Rhan 5: BARN

Rydym yn bwriadu cymryd camau i ddelio gyda'r materion uchod yn ystod y flwyddyn nesaf er mwyn gwella ein trefniadau llywodraethu. Rydym yn fodlon bydd y camau hyn yn delio gyda'r angen i wella adnabuwyd yn yr adolygiad effeithiolrwydd a byddwn yn monitro eu gweithrediad fel rhan o'r adolygiad blynyddol nesaf.

DILWYN O WILLIAMS
PRIF WEITHREDWR CYNGOR GWYNEDD

DYDDIAD 15-08-18

Cyng. DYFRIG SIENCYN
ARWEINYDD CYNGOR GWYNEDD

DYDDIAD 21/08/18

Adroddiad yr archwilydd annibynnol o Archwilydd Cyffredinol Cymru i aelodau Cyngor Gwynedd.

Adroddiad ar archwiliad y datganiadau ariannol

Barn
Rwyf wedi archwilio datganiadau ariannol a nodiadau cysylltiedig Cyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2018 o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.
Mae datganiadau ariannol Cyngor Gwynedd yn cynnwys y Datganiad Symud Cronfeydd wrth Gefn, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen, y Datganiad Llif Arian Parod, a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys crynodeb o bolisïau cyfrifyddu pwysig.
Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2017-18 sy'n seiliedig ar y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS).
Yn fy marn i, mae'r datganiadau ariannol:
yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Gwynedd ar 31 Mawrth 2018 a'i incwm a'i wariant am y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny; ac
wedi'u paratoi'n briodol yn unol â'r gofynion deddfwriaethol a'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2017-18.

Sail y farn

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Archwilio Rhyngwladol yn y DU (ISAs (DU)). Caiff fy nghyfrifoldebau o dan y safonau hyn eu disgrifio ymhellach yn adran cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol yn fy adroddiad. Rwy'n annibynnol ar y cyngor yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU, yn cynnwys Safon Foesegol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio rwyf wedi'i chael yn ddigonol ac yn briodol i ddarparu sail i'm barn.

Casgliadau yn ymwneud â busnes gweithredol

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol y mae Safonau Archwilio Rhyngwladol y DU yn ei gwneud yn ofynnol i mi gyflwyno adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol:
nid yw'r defnydd o sail gyfrifyddu busnes gweithredol wrth baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol; neu
nid yw'r swyddog ariannol cyfrifol wedi datgelu yn y datganiadau ariannol unrhyw ansicrwydd perthnasol a nodwyd a all fwrw amheuaeth sylweddol ar allu'r cyngor i barhau i fabwysiadu sail gyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o ddeuddeg mis o leiaf o'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddi'r datganiadau ariannol.

Gwybodaeth arall

Mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am y wybodaeth arall yn yr adroddiad blynyddol a chyfrifon. Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys y wybodaeth yn yr adroddiad blynyddol, heblaw am y datganiadau ariannol a'm hadroddiad fel archwilydd arnynt. Nid yw fy marn am y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall ac, ar wahân i'r graddau a nodir yn benodol yn ddiweddarach yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o gasgliad sicrwydd ar hynny.
Mewn cysylltiad â'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol, fy nghyfrifoldeb yw darllen y wybodaeth arall er mwyn nodi anghysondebau perthnasol â'r datganiadau ariannol archwiliedig a nodi unrhyw wybodaeth sy'n ymddangos fel petai'n berthnasol anghywir ar sail y wybodaeth a ddaeth i law wrth i mi gyflawni'r archwiliad neu sy'n berthnasol anghyson â'r wybodaeth honno. Os dof yn ymwybodol o unrhyw gamddatganiadau neu anghysondebau perthnasol amlwg, ystyriaf y goblygiadau i'm hadroddiad.

Adrodd ar ofynion eraill

Barn ar faterion eraill
Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- mae'r wybodaeth a geir yn yr Adroddiad Naratif ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'r Adroddiad Naratif wedi ei baratoi yn unol â'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2017-18;
- mae'r wybodaeth a roddwyd yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol wedi'i baratoi yn unol â chanllawiau.

Materion y cyflwynaf adroddiad arnynt drwy eithriad

Yn sgil gwybodaeth a dealltwriaeth o'r cyngor a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod yr archwiliad, nid wyf wedi nodi unrhyw gamddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Naratif.
Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol, y cyflwynaf adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol, yn fy marn i:

- ni chadwyd cofnodion cyfrifyddu digonol;
- nid yw'r datganiadau ariannol yn gyson â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu; neu
- nid wyf wedi derbyn yr holl wybodaeth ac esboniadau sydd eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad.

Tystysgrif cwblhau archwiliad
Ardystiaf fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Gwynedd yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Cyfrifoldebau

Cyfrifoldebau'r swyddog ariannol cyfrifol am y datganiadau ariannol
Fel yr esbonnir yn fanylach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau ar gyfer y Datganiad Cyfrifon a nodir ar dudalen 7, mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am baratoi'r datganiad cyfrifon, sy'n rhoi darlun gwir a theg, ac am y fath reolaeth fewnol ag sy'n angenrheidiol ym marn y swyddog ariannol cyfrifol i allu paratoi datganiadau cyfrifon heb unrhyw gamddatganiadau perthnasol, boed hynny drwy dwyll neu wall.
Wrth baratoi'r datganiad cyfrifon, mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am asesu gallu'r cyngor i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu fel y bo'n gymwys, faterion sy'n ymwneud â'r busnes gweithredol a defnyddio sail cyfrifyddu busnes gweithredol oni thybir nad yw'n briodol.

Cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol
Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch p'un a yw'r datganiadau ariannol gyda'i gilydd yn rhydd o gamddatganiad perthnasol, boed hynny drwy dwyll neu wall, a chyhoeddi adroddiad archwilio sy'n cynnwys fy marn. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n gwarantu y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â Safonau Archwilio Rhyngwladol y DU bob amser yn canfod camddatganiad perthnasol pan fo'n bodoli. Gall camddatganiadau ddeillio o dwyll neu wall ac fe'u hystyrir yn berthnasol os, yn unigol neu gyda'i gilydd, y gellid disgwyl iddynt yn rhesymol ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr a wneir ar sail y datganiadau ariannol hyn.
Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol yn www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o'm hadroddiad archwilio.

Anthony J Barrett
Dros ac ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru
28 Medi 2018

24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ